

การพัฒนากฎหมายล้มละลาย : ศึกษากรณีการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือน
ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

พิจิตรา สุทธิเกษม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

**The Development of Bankruptcy Law: A Case Study on Household Debt
Restructuring of An individual Debtor who has Regular Income**

Pijitra Suttigasame

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2017

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การพัฒนากฎหมายล้มละลาย : ศึกษากรณีการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือน
ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

เสนอโดย   นางสาวพิจิตรา สุทธิเกษม

สาขาวิชา   นิติศาสตร์

หมวดวิชา   กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์   รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

.....กรรมการ

(อาจารย์ไกรสร บารมีอวยชัย)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

.....*ดร. สมชาย รัตนชื่อสกุล*   คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื่อสกุล)

วันที่ .....*24* เดือน .....*กุมภาพันธ์* พ.ศ. *๒๕๖๐*

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนากฎหมายล้มละลาย : ศึกษากรณีการปรับโครงสร้างหนี้ ครัวเรือนของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ
ชื่อผู้เขียน	พิจิตรา สุทธิเกษม
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสถานะของบุคคลจนมีผลถึงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษากฎหมายล้มละลายเพื่อพัฒนากฎหมายล้มละลาย โดยศึกษากรณีการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ โดยศึกษาถึงหลักการกฎหมายล้มละลายของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยที่มีการแก้ไขใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2541 เพิ่มเติมกระบวนการฟื้นฟูกิจการเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลประเภท บริษัท จำกัด บริษัทมหาชนจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้โดยไม่ต้องล้มละลาย โดยมีกฎหมายของสหรัฐอเมริกา U.S. Bankruptcy Code Chapter 11 เป็นแนวทางแก้ไข และแก้ไขใหม่ในปี พ.ศ. 2559 เพิ่มเติมกระบวนการเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาฟื้นฟูกิจการได้ แต่บุคคลธรรมดานั้นจะต้องประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเห็นได้ว่าลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาก็ยังคงถูกจำกัดสิทธิในการขอฟื้นฟูสถานะทางการเงินของตน และลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาก็ยังคงต้องถูกบังคับตามกฎหมายล้มละลายเดิม ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ยังมีความสามารถในการชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ได้ ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย และไม่มีโอกาสที่จะปรับโครงสร้างหนี้ของตนเองด้วยความสมัครใจดังเช่นกระบวนการล้มละลายในสหรัฐอเมริกา (U.S. Bankruptcy Code Chapter 13) การที่บุคคลธรรมดาต้องกลายเป็นบุคคลล้มละลายอาจทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเสียหายได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายของไทย ในส่วนของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายล้มละลายตามหลักสากล ในส่วนของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งใช้กันในประเทศอื่น ๆ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ ระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยรวม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยในการพัฒนากฎหมาย ล้มละลายต่อไป โดยเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ที่เป็น บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำในหนี้ครัวเรือน ตามแนวทางของสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นแนวทาง ในการพิจารณากระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้ได้รับโอกาสในการช่วยเหลือ ให้มีการจัดการหนี้ ภายใต้กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยด้วย

Thesis Title	The development of bankruptcy law: A case study on household debt restructuring of an individual debtor who has regular income
Author	Pijitra Suttigasame
Thesis Advisor	Associate Professor Dr.Poom Chokmoh
Department	Law
Academic Year	2016

ABSTRACT

Bankruptcy law is a law that has an effect on status of a person up to the whole economic system of a country. This dissertation intends to study bankruptcy law in order to improve it by focusing on household debt restructuring of an individual who has regular income in a comparative legal analysis: by comparing Thai bankruptcy law with English, American and French bankruptcy law.

The study shows that Thai bankruptcy law has been amended in B.E 2541 by adding reorganization process into bankruptcy law for the purpose of helping debtors who are juristic person such as private limited company, public limited company, or other juristic bodies specified in a ministerial regulation to keep their business operating without being declared bankrupt. The amendment based on U.S. Bankruptcy Code Chapter 11. Recently, the bankruptcy law has been amended again in B.E 2559 by adding reorganization procedures of a debtors who are a Small and Medium-sized Enterprises(SMEs). The new law offers an opportunity for an individual to reorganize his/her business, provided that the business must have the characteristics of SMEs as specified in the Small and Medium Enterprises Promotion Act B.E. 2543 and is registered with the Office of SMEs Promotion (OSMEP). However, there can also be seen that the rights of an individual debtor are restricted in applying for reorganization and they are still subjected to the old Thai bankruptcy law. This limitation causes individual debtors who still are capable to repay their debts to be declared bankrupt without opportunity to restructure their own debts voluntarily as those in U.S. bankruptcy process would have under U.S. Bankruptcy Code Chapter 13. Therefore, this can give negative affect towards the overall economy of a country.

According to the aforementioned reasons, the author suggests that the latest Thai bankruptcy law should be amended on the part of individual debtor. The new amendment should follow the international principles that have been widely used in many countries and should also takes in account of the impact bankruptcy law has on economy and society as a whole. Moreover, Thai bankruptcy law should be amended by adding bankruptcy procedures of debt restructuring in the case of individual debtor who has regular income in accordance with U.S.'s bankruptcy law for individual debt or to be effectively offered an opportunity to have their debt restructured under the Thai Bankruptcy Act.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือให้คำแนะนำและข้อชี้แนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอบพระคุณท่านอาจารย์ซึ่งรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์โดยได้สละเวลาอันมีค่าของท่านอาจารย์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงไม่อาจสำเร็จลงได้หากไม่ได้รับความเมตตาจากท่านซึ่งคอยให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ธรรมรักษ์ ประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี และอาจารย์ไกรสร บารมีอวยชัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งต่างก็ได้สละเวลาอันมีค่า และช่วยชี้แนะเพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดาผู้ล่วงลับ ผู้ซึ่งยังคงเป็นแรงผลักดันในการศึกษาของผู้วิจัย ตลอดมาและมารดาของข้าพเจ้าซึ่งคอยให้กำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณท่านประเสริฐ ตั้งสถาพรพันธ์ ท่านจามร โสมานันท์ และท่านประธานทัศนปริชญานันท์ ผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง ซึ่งคอยให้คำปรึกษา คำแนะนำการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนกำลังใจที่ท่านมอบให้ ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เอื้อน ขุนแก้ว ซึ่งมอบหนังสือล้มละลายให้ผู้วิจัยเพื่อใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอบคุณนางสาวพัทธธิดา ศรีประทีภย์ มิตรสหายร่วมคณะและสาขาของผู้วิจัย ซึ่งคอยแนะนำและให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้แต่งตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้านำมาศึกษาค้นคว้า ในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาด ผู้วิจัยใคร่ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

พิจิตรา สุทธิเกษม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการตามกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับ แผนการปรับโครงสร้างหนี้แก่ลูกหนี้.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการล้มละลายของต่างประเทศ.....	9
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย	19
2.3 ทฤษฎีการปลดภาระหนี้ล้มละลาย	22
2.4 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการ	23
2.5 แนวคิดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีราย ได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้	29
3. มาตรการทางกฎหมายล้มละลายกฎหมายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้ ครัวเรือนของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำของต่างประเทศและ ประเทศไทย	31
3.1 มาตรการการกำหนดแนวทางในการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือน ของบุคคลธรรมดาของต่างประเทศ	31
3.2 มาตรการทางกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้บุคคล ธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดา ซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย.....	75
4.1 ปัญหาและผลกระทบจากกระบวนการเสนอคำฟ้องขอให้ลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนล้มละลาย.....	75
4.2 ปัญหาและผลกระทบต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ อันเกิดจากหนี้ครัวเรือนจากกระบวนการในคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์.....	77
4.3 ปัญหาและผลกระทบจากมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ที่มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนในกระบวนการล้มละลายภายหลัง ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด.....	80
4.4 ปัญหาและผลกระทบจากกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากหนี้ ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ.....	82
4.5 อุปสรรคและผลกระทบต่อเศรษฐกิจ.....	86
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	89
5.1 บทสรุป.....	89
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	97
ภาคผนวก.....	101
ก กฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา (United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 13).....	103
ข กฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ (Insolvency Act).....	124
ค กฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Commercial Code).....	142
ประวัติผู้วิจัย.....	157

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนหนังสือเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2543-2558	2
3.1 แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง พ.ศ. 2552-2558	53
3.2 สมุดนัดพิจารณา คดีหมายเลขดำที่ 3381/2555	57
3.3 ผลการไกล่เกลี่ย ปี พ.ศ. 2558	60
3.4 คดีที่เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ย.....	60
3.5 ผลการไกล่เกลี่ย ปี พ.ศ. 2559	60
3.6 ผลการไกล่เกลี่ย ปี 2560	60
3.7 การยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย	62
4.1 สถิติประเภทเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายประจำเดือน พฤศจิกายน 2559	86

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหา

บุคคลตามความหมายทางกฎหมายได้แก่ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล บุคคลธรรมดา นับเป็นประชากรหรือทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศที่รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยที่สุด ซึ่งเป็นภาษีทางตรงภาษีที่ผู้เสียภาษีเป็นผู้แบกรับภาระของภาษีนั่นทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ไม่สามารถผลักภาระภาษีไปยังผู้อื่นได้ ภาษีทางตรงมักเก็บจากรายได้และทรัพย์สิน เช่น ภาษีเงินได้ส่วนบุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการประกันสังคม ภาษีมรดก และ ภาษีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เป็นต้น

บุคคลธรรมดานั้นเมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วย่อมมีความสามารถกระทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและเมื่อเข้าสู่วัยทำงานมีรายได้ อาจต้องมีการก่อหนี้ขึ้นในชีวิตประจำวันอาจเป็นนิติกรรมธรรมดาทั่ว ๆ ไป เช่น การเช่าห้างสรรพสินค้าและซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค แต่เมื่อทำงานได้ระยะหนึ่งซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อาจมีความจำเป็นต้องขอสินเชื่อจากธนาคาร ซึ่งอาจจะเป็นสินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อรถยนต์ เป็นต้น หนี้ดังกล่าวเรียกว่าหนี้ครัวเรือน

“หนี้ครัวเรือน” หมายถึง เงินให้กู้ยืมที่สถาบันการเงินให้แก่บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งบุคคลธรรมดาอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้เพื่อการจับจ่ายใช้สอยต่าง ๆ หรือเพื่อประกอบธุรกิจ¹ ดังจะเห็นได้จากสถิติ ดังต่อไปนี้²

---

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “หนี้ครัวเรือน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf>

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ, “จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html>

ตารางที่ 1.1 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ที่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2543-2558

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	2543 (2000)	2544 (2001)	2545 (2002)	2547 (2004)	2549 (2006)	2550 (2007)	2552 (2009)	2554 (2011)	2556 (2013)	2558 (2015)
จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	68,405	68,279	82,485	104,571	116,585	116,681	134,699	134,900	163,087	156,770
ใช้เพื่อเช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	-	-	-	38,140	39,298	36,508	46,253	45,898	60,061	50,848
ใช้ในการศึกษา	-	-	-	-	3,982	3,130	3,545	2,726	2,413	1,954
ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆ ในครัวเรือน	41,242	42,377	52,403	30,607	32,156	38,909	41,470	50,964	59,876	64,788
ใช้ในการทำธุรกิจ	15,191	13,760	16,597	15,888	21,368	16,766	21,893	13,912	17,061	16,000
ใช้ในการทำเกษตร	11,637	11,540	12,071	16,952	16,507	17,711	19,085	19,392	21,945	22,441
อื่นๆ	335	603	1,413	2,984	3,274	3,657	2,454	2,008	1,731	740

เมื่อเป็นหนี้หากยังมีความสามารถที่จะชำระกับทางสถาบันการเงินได้ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหา แต่ส่วนมากแล้วย่อมเกิดปัญหาต่อมา มิฉะนั้นแล้วคงไม่มีคิดความมากมายขึ้นสู่ศาลได้เลย ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการปรับโครงสร้างหนี้ โครงสร้างหนี้จึงสำคัญ

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปี 2540 วิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศไทย หรือเรียกทั่วไปว่า วิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นช่วงวิกฤตการณ์เงินซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศในทวีปเอเชีย เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 ก่อให้เกิดความกลัวว่าจะเกิดการล่มสลายทางเศรษฐกิจทั่วโลก โดยเฉพาะภาคการเงินธนาคารที่ได้รับความเสียหายโดยตรง เป็นเหตุให้ธุรกิจจำนวนมากต้องประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจทำให้นักเศรษฐศาสตร์ที่มีรายได้ประจำ จำพวกมนุษย์เงินเดือนถูกเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก และรวมถึงบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการขนาดเล็ก และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เป็นผลให้ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การจำหน่าย และบางรายอาจถึงขั้นปิดกิจการในที่สุด³

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศหลายด้านด้วยกัน ทั้งความล้มเหลวในด้านการลงทุนของประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างต้องประสบปัญหา และในการจ้างงานธุรกิจด้านต่าง ๆ ผู้ประกอบธุรกิจต้องปิดตัวลง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการจ้างงาน ทำให้อัตราการว่างงานมีจำนวนมากในวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้

³ ศาลล้มละลายกลาง, “กระบวนการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้กับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม,” (รายงานผลการวิจัย ศาลล้มละลายกลาง, 2549), น. 1.

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจดังที่เคยมานมา ได้ถึงจุดตกต่ำที่สุดในประเทศไทย ธุรกิจจำนวนมากต้องปิดกิจการลงทำให้บุคคลจำนวนมากที่เป็นแรงงานต้องว่างงาน โดยที่ไม่อาจหางานใหม่ได้ ในขณะที่ภาระหนี้สินที่มีอยู่ในระหว่างที่ยังมีรายได้ก็ยังคงชำระหนี้ในสัญญา ทำให้ลูกหนี้ไม่มีความสามารถชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ได้และจำต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายในที่สุด

แม้ปัจจุบันจะยังไม่มีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอีกครั้ง แต่เมื่อพิจารณาถึงการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมากในประเทศไทยที่พรรคการเมืองใหญ่ เสนอนโยบายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งมีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย อันเป็นการหลอกล่อให้ประชาชนเกิดการจับจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น โครงการรถคันแรก (First Automobile in the Tax policy) โครงการดังกล่าวได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี เพราะนโยบายประชานิยมดังกล่าวทำให้มีผลต่อการตัดสินใจซื้อทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป นโยบายดังกล่าวได้รับการหวังดีจำนวนมาก แต่เมื่อพรรคการเมืองดังกล่าวได้รับการคัดเลือกเป็นรัฐบาลแล้ว นโยบายดังกล่าวจึงต้องดำเนินการต่อไป การที่นโยบายดังกล่าวมีผลถึงสิ้นปี 2555 ถัดจากนั้นรัฐบาลได้ผ่อนปรนเงื่อนไข ให้มีการยืดระยะเวลาส่งมอบออกไปโดยไม่กำหนดระยะเวลา ยิ่งส่งผลให้ยอดจองถล่มทลายขึ้นอีก กระทั่งที่ว่ามีการใช้ “นอมินี” เพื่อให้ได้รับสิทธิในโครงการนี้ ส่งผลให้สรุปลยอดขายในปี 2555 มีจำนวนอยู่ที่ 1.43 ล้านคัน สูงขึ้นจากปีก่อนหน้าที่เกิดน้ำท่วมใหญ่ตลาดรวมอยู่แค่ 8 แสนคันเท่านั้น โดยครบกำหนดสิ้นปี 2555 มีผู้ขอรับสิทธิ 1.25 ล้านราย ผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้ต่อเนื่องไปถึงปี 2556 ที่กำลังซื้อผู้บริโภคยังคง “ออฟเตอร์ซ็อก” ตลาดในปี 2556⁴

นโยบายดังกล่าวมีการหักท้วงจากนักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการในแขนงต่าง ๆ จำนวนมากกว่าจะเกิดความเสียหายแก่ประเทศในระยะยาว เนื่องจากการได้คืนภาษีถึงหนึ่งแสนบาท ทำให้ในปีที่มีนโยบายดังกล่าวเกิดการซื้อรถยนต์จำนวนมาก แต่ประชาชนเป็นหนี้ในระยะเวลาต่อเนื่องระยะหนึ่ง ทำให้ประชาชนต้องลดการอุปโภคบริโภคสินค้าประเภทอื่น เช่น การที่ประชาชนตัดสินใจซื้อรถยนต์ เพราะประโยชน์ทางภาษีทั้งที่ตนเป็นบุคคลซึ่งมีรายได้ปานกลางแต่มีรายได้ประจำ ก็ต้องคำนึงถึงรายจ่ายต่อเดือนคือค่าผ่อนรถยนต์ ค่าน้ำมันรถยนต์ ค่าดูแลรักษารถยนต์ และค่าประกันภัยรถยนต์รายปี ทำให้ในหนึ่งเดือนอาจต้องลดค่าใช้จ่ายอย่างอื่น เกิดผลกระทบต่อสินค้าประเภทอื่นจำนวนมาก

⁴ หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์, “อวสาน โครงการคืนภาษีรถคันแรก,” สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2557, จาก <http://www.posttoday.com>

เมื่อรัฐบาลดังกล่าวได้สิ้นสุดลงแต่ยังคงทั้งนโยบายปัญหาดังกล่าว และแม้ประเทศไทยจะมีรัฐบาลใหม่ขึ้นมาแต่ก็เป็นรัฐบาลทหารอันเกิดจากการยึดอำนาจซึ่งไม่ได้เกิดจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย การก่อรัฐประหารดังกล่าวทำให้เกิดการลดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลงจากหลาย ๆ ประเทศ ทำให้การส่งออกของประเทศไทยมีตัวเลขไม่น่าพอใจ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โต ร้อยละ 2-3

สิ่งที่เห็นได้ในไตรมาส 1 ของปี พ.ศ. 2559 ว่า GDP โตไปถึงร้อยละ 3.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ บอกว่าเป็นการโตเร็วที่สุดในรอบ 3 ปี ตอนนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่โตได้ร้อยละ 3 ของ GDP แต่ถ้าแยกเป็นองค์ประกอบของจีดีพี ภาคเกษตรก็ติดลบ อุตสาหกรรมติดลบ ก่อสร้างดีขึ้นจากการลงทุนภาครัฐ ภาคบริการคือการท่องเที่ยวดีมาก ดังนั้น ร้อยละ 3.2 ของ GDP เป็นการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ยังดีอยู่และการลงทุนภาครัฐเป็นตัวหลัก แต่อุตสาหกรรมและการเกษตรต่างยังคงชะลอตัว ประเทศไทยยังอยู่ในจังหวะที่ต้องเฝ้าระมัดระวัง โดยเฉพาะการบริโภคและการลงทุนของเอกชนภายในประเทศยังคงมีความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแม้ประเทศไทยยังไม่มีสัญญาณที่จะเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างเช่นเมื่อปี 2540 ก็ตามแต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวจึงควรมีกฎหมายรองรับและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยการศึกษาแผนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ ไว้ในกฎหมายล้มละลาย

ตามระบบกฎหมายล้มละลายของไทยในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บุคคลธรรมดาที่มีหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนอาจยื่นฟ้องรวมกันมาขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายได้ บุคคลธรรมดาที่ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายนั้นสามารถนำสืบพิสูจน์เพียงว่า ตนไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวคือมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินหรือมีทางชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายเท่านั้น หากลูกหนี้ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์หักล้างได้ ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ซึ่งขั้นตอนต่อมาเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการเรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ถ้าลูกหนี้ไม่สามารถประนอมหนี้ได้ก็จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยลูกหนี้ไม่สามารถฟื้นฟูตนเองเพื่อปรับโครงสร้างหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เหมือนกับกรณีที่ลูกหนี้เป็นนิติบุคคลได้ ซึ่งทางปฏิบัติของศาลในคดีล้มละลายนั้นเมื่อบุคคลธรรมดาถูกฟ้อง ในชั้นพิจารณาถ้าลูกหนี้ที่ถูกฟ้องดังกล่าวไม่มีรายได้ประจำ ไม่มีรายได้ที่แน่นอนมักจะขาดนัดพิจารณาและศาลจะพิจารณาพิพากษาดัดสินคดีไปฝ่ายเดียวและมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทันที แต่ถ้า

ลูกหนี้ดังกล่าวเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ มีรายได้ที่แน่นอน มีธุรกิจขนาดเล็กที่ตนเป็นเจ้าของกิจการ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม โดยอาจเป็นกรรมการบริษัทหลายบริษัท เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เมื่อถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายเมื่อถึงวันนัดพิจารณา ลูกหนี้จะมาศาลเพื่อขอเลื่อนคดีเพื่อไปทำการปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์ที่ฟ้องคดี ซึ่งทางปฏิบัติศาลจะอนุญาตให้เลื่อนคดีเพื่อไปเจรจากับเจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์ แต่ปัญหาคือลูกหนี้ดังกล่าวมีหนี้สินจำนวนมากโดยอาจไม่ได้ถูกฟ้องเป็นคดีเดียวแต่ถูกฟ้องเป็นหลายคดีก่อให้เกิดคดีสะสมและค้างพิจารณาในศาลล้มละลายเป็นจำนวนมาก แต่หากศาลใช้ดุลยพินิจไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีโดยให้เหตุผลว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายต้องพิจารณาคดีโดยด่วนและการฟ้องคดีล้มละลายก็เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลายไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ที่ฟ้องคดีเท่านั้น แม้จะตรงตามเจตนารมณ์ของคดีล้มละลายแต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้และระบบเศรษฐกิจของประเทศได้

ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล มีโอกาสที่จะฟื้นฟูกิจการและปรับโครงสร้างการชำระหนี้ของตนเองซึ่งทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลอาจไม่ต้องถูกดำเนินคดีล้มละลายได้ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมวดที่ 3/1 ได้บัญญัติไว้ และในปัจจุบันมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 โดยกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ให้ครอบคลุมถึงลูกหนี้ซึ่งประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีทั้งบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน และประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว เพื่อให้ลูกหนี้ซึ่งไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้มีโอกาสดำเนินการฟื้นฟูกิจการและไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย หากมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้⁵ แต่อย่างไรก็ตามลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่สามารถเข้าสู่กระบวนการยื่นฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 มาตรา 90/91 ถึงมาตรา 90/128 นั้นได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เฉพาะว่าต้องเป็นลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมายที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ⁶

เมื่อศึกษากฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำสามารถเสนอแผนชำระหนี้ ตาม Chapter 13 “Adjustment of Debt an Individual With Regular Income”

⁵ หมายเหตุ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559.

⁶ มาตรา 90/91 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559.

กล่าวคือกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เห็นความสำคัญของครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ประกอบ อาชีพดังกล่าวเสนอแผนชำระหนี้ได้เช่นกัน ตาม Chapter 12 Adjustment of Debt of a Family Farmer With Regular Annual Income ซึ่งหากศาลรับคำขอรับชำระหนี้ จะเกิดสถานะหยุดพักการ ชำระหนี้ (Automatic Stay) เหมือนกับคดีฟื้นฟูกิจการ และมีการดำเนินคดีคล้ายกับการฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล กรณีดังกล่าวนี้เห็นได้ว่าเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา มากกว่าที่จะพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ถึงแม้ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จะมีบทบัญญัติถึงการปลดลูกหนี้จากการล้มละลาย ยกเลิกการ ล้มละลายก็ตาม เพราะจะปลดจากการล้มละลายหรือยกเลิกการล้มละลายได้นั้นต้องผ่านการ พิพากษาลูกหนี้ให้ล้มละลายเสียก่อน ซึ่งยังคงเป็นตราบาปของลูกหนี้และอาจทำให้ลูกหนี้เสียหาย ในทางทรัพย์สินทำให้คดีล้มละลายล่าช้าขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น กรณีจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหามาตรการ หรือกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการภาระหนี้สินของลูกหนี้บุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นทางเลือก ให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย โดยให้ลูกหนี้เหล่านี้ได้รับโอกาส ในการจัดการภาระหนี้สินของตนเองเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนา กฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการทางกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการ ปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายล้มละลายในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับแผนการ ปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำภายใต้กฎหมาย ล้มละลายของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาของการปรับ โครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดา ซึ่ง มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการปรับ โครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

มาตรการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาตามกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมเพียงพอ แม้กฎหมายล้มละลายจะมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยปัจจุบันกำหนดให้แต่นิติบุคคลและลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามกฎหมายที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่สามารถเสนอแผนการชำระหนี้เมื่อศาลอนุญาตให้ฟื้นฟูกิจการเท่านั้น ดังนั้น จึงสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลาย โดยเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำในหนี้ครัวเรือนขึ้น โดยวิธีการปรับโครงสร้างหนี้เพื่อมิให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสเริ่มต้นทางการเงินใหม่ (Fresh Start) และยังคงส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษามาตรการทางกฎหมาย และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือ ประมวลกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องข้องรายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการ บทความ ตลอดจนระเบียบข้อบังคับและรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย และแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการทางกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ ตามกฎหมายล้มละลายของไทยเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส

2. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายล้มละลายแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้ อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำภายใต้กฎหมายล้มละลายของไทย เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส
3. ทำให้ทราบปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาของการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดา ซึ่งมิใช่มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย
4. ทำให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการตามกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผน การปรับโครงสร้างหนี้แก่ลูกหนี้

แนวคิดเกี่ยวกับแผนการปรับ โครงสร้างหนี้อันเกิดจากหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดา ซึ่งมีรายได้ประจำ มีผลมาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และธุรกิจ เช่น ทำให้ลูกหนี้ขาดสภาพคล่องทางการเงิน โดยเป็นหนี้ เจ้าหนี้หลายราย เกิดความแตกแยกในครอบครัว แต่ลูกหนี้ยังไม่ถึงขั้นตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว อันสมควรให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย เช่น การที่ลูกหนี้มีรายได้ประจำที่แน่นอนอันเกิดจากการ ทำงาน โดยอาจจะเป็นข้าราชการ พนักงานเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้รับค่าตอบแทนเป็น เงินเดือนเป็นรายได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน หรือลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้อันจะเกิดจากการ ประกอบวิชาชีพอิสระ เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทนายความ นักบัญชี เป็นต้น ซึ่งมีทางแก้ไข ปัญหาได้ดีกว่าการเข้าสู่ระบบล้มละลาย

หลักการเบื้องต้นของระบบกฎหมายล้มละลายที่ว่ากำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และจัดแบ่งด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ส่วนการหลุดพ้นจากหนี้สินตามระบบล้มละลายได้พัฒนาจากการลงโทษลูกหนี้อย่างรุนแรงมาสู่การให้อภัย (Forgiveness)⁷ หลักเบื้องต้นของการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินตามทางเสรีนิยม ถือว่าเป็นการวางรูปแบบเศรษฐกิจที่ชาญฉลาด ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการใกล้เคียงประนีประนอมทางการเงิน อันถือว่าจำเป็นอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ ระบบล้มละลายในอดีตแตกต่างกับปัจจุบันที่เน้นแนวทางการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สิน⁸ เช่นใน สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์รวมทั้งประเทศอังกฤษ

⁷ David L. Buchbinder, Basic Bankruptcy Law for Paralegals, (Second Edition; Little, Brown and Company, 1994), p.9.

⁸ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), น. 1.

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการล้มละลายของต่างประเทศ

2.1.1 แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายล้มละลายต่างประเทศในแต่ละยุค

กฎหมายล้มละลายเริ่มมีขึ้นในยุคสมัยโรมันและมีวิวัฒนาการการเรื่อยมาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ

- 1) เพื่อให้บรรดาเจ้าหนี้คืนจากทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเท่าเทียมกันและรวดเร็ว
- 2) การปลดหนี้จากภาระหนี้ทั้งหลายเพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงิน

(Fresh Start)

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายนั้นมีวิวัฒนาการซึ่งอาจแบ่งได้เป็นสามยุค โดยยุคแรกนั้นจะมีแนวคิดในเชิงมุ่งลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้สินส่วนตัวเป็นสำคัญเพราะถือว่าเป็นตัวปัญหาของสังคม ต่อมาในยุคที่สองแนวคิดเริ่มผ่อนคลายความรุนแรงลงบ้างโดยมีการปลดหนี้ล้มละลายให้แก่ลูกหนี้ผู้ให้ความร่วมมือกับกระบวนการทางกฎหมาย และในยุคที่สามกฎหมายล้มละลายได้มีการพัฒนาแนวคิดในเชิงตระหนักถึงผลร้ายที่ลูกหนี้ได้รับเมื่อต้องเข้าสู่ระบบกระบวนการล้มละลายซึ่งรายละเอียดของแนวคิดยุคต่าง ๆ สามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.1.1.1 แนวคิดการล้มละลายในยุคแรก

กฎหมายล้มละลายเกิดขึ้นในยุคกฎหมายโรมัน อาณาจักรโรมันเดิมคืออิตาลี เรียกว่า “Banea ruptor” เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรับฝากเงินเพื่อความปลอดภัยของเจ้าของเงิน⁹ ยุคกลางที่มีการค้าระหว่างรัฐต่าง ๆ ในยุโรป ระบบการรับฝากเงินด้วยวิธีการลงบัญชีได้มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในเงินตราจากการค้าขาย กรณีมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อเงินที่รับฝากมีจำนวนมาก พ่อค้าที่รับฝากเงินหนีหายไปสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ฝากเงินผู้อยู่ในฐานะเจ้าหนี้ ประกอบกับบรรดาพ่อค้าที่รับฝากเงินมักเป็นผู้มีอิทธิพล ซึ่งทำให้ยากในการติดตามผู้กระทำความผิด กรณีปัญหานี้ทำให้ต่อมาได้มีการวางหลักกฎหมายขึ้น โดยมีการรวบรวมเจ้าหนี้ผู้ได้รับความเสียหายเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเรียกร้องบังคับชำระหนี้ (Collective Debts) ขึ้นต่อสู้กับลูกหนี้ผู้ทรงอิทธิพล กฎหมายจึงมุ่งเน้นการให้อำนาจเจ้าหนี้เรียกร้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ และแบ่งปันหนี้ที่ได้รับชำระระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกัน

และเนื่องจากลูกหนี้และพ่อค้าผู้รับฝากเงินเป็นบุคคลที่มาจากต่างรัฐ ประกอบกับฐานข้อมูลทางทะเบียนทรัพย์สินในสมัยนั้นยังไม่เป็นระบบระเบียบ ดังนั้นการชุกช่อนและขนถ่าย

⁹ ชัยณรงค์ เหลืองวิไลย, “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), น. 10.

¹⁰ ภูมิ โขกเหมาะ, การฟื้นฟูกิจการและล้มละลาย, (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา LW 673) (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มนยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ม.ป.ท.).

ทรัพย์สินระหว่างรัฐจึงทำได้ง่ายและยากต่อการตรวจสอบ ซึ่งกรณีเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการที่เจ้าหนี้จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อบังคับชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงมุ่งลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวโดยการนำโทษทางอาญามาใช้บริหารคดี เพื่อป้องปรามไม่ให้มีการกระทำความผิด¹¹ โดยลูกหนี้จะถูกยึดทรัพย์สินทั้งหมดไม่ให้เหลือเลย แม้แต่เครื่องมือทำมาหากินเสมือนเป็นบุคคลที่ตายไปจากระบบเศรษฐกิจการค้า หรือ “ตายในทางแพ่ง”¹²

คริสตศักราช 1542 อังกฤษได้บัญญัติกฎหมายการกระทำอันเป็นบุคคลล้มละลาย (Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt) โดยบังคับใช้เฉพาะกับลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าและเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สมัครใจเพียงอย่างเดียว โดยมีการกำหนดพฤติกรรมลูกหนี้ที่ถือว่ามิหนี้สินล้นพ้นตัวต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อลอร์ด ชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) เพื่อตั้งคณะกรรมการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้และขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามภาระหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละคน¹³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายล้มละลายในยุคแรกนั้น มีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระแก่เจ้าหนี้ให้ได้มากที่สุด ดังนั้นจึงมักปรากฏกรณีที่ลูกหนี้ถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินไปทั้งหมดแม้กระทั่งเครื่องมือประกอบอาชีพที่จำเป็นในการทำมาหากินของลูกหนี้ ทำให้ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดเหลืออยู่เลยซึ่งส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถประกอบอาชีพและล้มตาอำปากได้อีกต่อไป

2.1.1.2 แนวคิดการล้มละลายในยุคที่สอง

แนวคิดกฎหมายล้มละลายในยุคที่สองในช่วงปีคริสตศักราช 1705 (พุทธศักราช 2248) อังกฤษตระหนักถึงปัญหาว่าควรลดโทษ การลงโทษลูกหนี้จนไม่สามารถทำมาหากินได้ เป็นปัญหาต่อไปในสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ กฎหมายล้มละลายของอังกฤษจึงพัฒนาหลักการปลดหนี้ล้มละลาย (Discharge) มีการสร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ที่สุจริต สามารถรวบรวมทรัพย์สินที่มีชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ จะได้รับการตอบแทนจากเจ้าหนี้ในอัตราร้อยละห้าของมูลค่าทรัพย์สินรวม กฎหมายล้มละลายในยุคนี้ได้ลดความรุนแรงลงมาแต่ยังคงให้สิทธิเจ้าหนี้ฝ่ายเดียวเป็นผู้ฟ้องคดีล้มละลาย¹⁴ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวไม่นำมาใช้กับลูกหนี้ที่สุจริต คือลูกหนี้ที่ยังไม่เปิดเผยทรัพย์สินของตน ยังคงซุกซ่อนทรัพย์สินของตน ลูกหนี้ประเภทนี้จึงยังถูกลงโทษต่อไป

¹¹ อุโฆษ เมฆานนท์, “ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการในกิจการขนาดย่อม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555), น. 9.

¹² ภูมิ โชคเหมาะ, *อ้างแล้ว เจริจรตที่ 10*.

¹³ อุโฆษ เมฆานนท์, *อ้างแล้ว เจริจรตที่ 11*, น. 9.

¹⁴ ภูมิ โชคเหมาะ, *อ้างแล้ว เจริจรตที่ 10*.

ปีคริสต์ศักราช 1800 (พุทธศักราช 2343) สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมายล้มละลายฉบับแรกโดยบังคับลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าหรือบุคคลที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ และผู้ที่สามารถยื่นฟ้องล้มละลายลูกหนี้ได้ก็กำหนดเพียงเจ้าหนี้เท่านั้น ต่อมารัฐต่าง ๆ แต่ละรัฐได้ออกกฎหมายล้มละลาย (Insolvency Acts) ค้ำครองลูกหนี้ทุกประเภทไม่เฉพาะแต่เพียงลูกหนี้ในธุรกิจเท่านั้น โดยการปลดปล่อยลูกหนี้จากโทษจำคุกและให้โอกาสในการปลดภาระหนี้ อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวก็ยังมีอุปสรรคในเรื่องเขตอำนาจศาลแห่งรัฐนั้นได้แม้ลูกหนี้จะได้รับการปลดหนี้ในรัฐนั้นก็ตาม กระทั่งคริสต์ศักราช 1841 สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายล้มละลายให้มีผลบังคับใช้ทั้งประเทศ โดยมีบทบัญญัติคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุด บทบัญญัติให้คุ้มครองลูกหนี้ และบทบัญญัติในการยื่นฟ้องคดีล้มละลายโดยสมัครใจ (Voluntary)

ในเวลาต่อมาสหรัฐอเมริกาได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในเรื่องการรวมเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ทั้งนี้เพราะการสิทธิทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ต่างกันของเจ้าหนี้แต่ละรายอาจก่อให้เกิดการแย่งกันบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ในลักษณะใครมาก่อนได้ก่อน ซึ่งกรณีนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายในการรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในภาพรวมโดยเจ้าหนี้รายใดมาบังคับชำระหนี้ก่อนก็จะได้รับชำระหนี้มากกว่าเจ้าหนี้ที่มาภายหลัง ทั้งกรณีดังกล่าวยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้ในแง่ของโอกาสในการเริ่มต้นใหม่ทางการเงินอีกด้วย ดังนั้นจึงทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดทางกฎหมายล้มละลายขึ้นใหม่โดยรวมบรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ให้เป็นกลุ่มเดียวกัน (Sole Owner) เพื่อป้องกันความเสียหายจากการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามกรณีข้างต้น

แนวคิดในช่วงปลายของยุคที่สองนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงินโดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและให้ความคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้น

2.1.1.3 แนวคิดการล้มละลายในยุคที่สาม

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายในยุคที่สามคือยุคปัจจุบันนี้เริ่มให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการเริ่มต้นใหม่ทางการเงิน โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ กล่าวคือลูกหนี้ผู้ล้มละลายต้องถูกจำกัดสิทธิในการทำนิติกรรมต่าง ๆ เนื่องจากในสภาพหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องมีการห้ามลูกหนี้สร้างหนี้สินเพิ่มขึ้น หรือต้องอยู่ในความเห็นของศาล ซึ่งกรณีเหล่านี้จะเชื่อมโยงไปสู่เรื่องความน่าเชื่อถือของลูกหนี้ที่ลดน้อยลงในสายตาของคนในสังคม ส่งผลให้ธุรกิจของลูกหนี้ไม่ได้รับความไว้วางใจจากคู่ค้า และนำไปสู่การยากลำบากในการดำเนินกิจการต่อไป

2) ผลกระทบต่อทรัพย์สินและกิจการของลูกหนี้ กล่าวคือทรัพย์สินของลูกหนี้จะถูกยึดขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จนกว่าจะครบถ้วน เพราะกฎหมายล้มละลายมุ่งจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระคืนเจ้าหนี้อย่างยุติธรรม แต่การมุ่งขายทรัพย์สินชำระหนี้นี้นั้นมักไม่ได้ราคาที่เหมาะสม เนื่องจากทรัพย์สินของกิจการลูกหนี้มักถูกแยกแบ่งขายเป็นส่วน ๆ¹⁵ ตัวอย่างเช่น นำเครื่องจักรในกระบวนการผลิตของลูกหนี้มาแยกส่วนขาย ราคาที่ขายได้จึงไม่สูงเท่าที่ควร เนื่องจากชิ้นส่วนที่แยกขายนั้น ไม่ต่างจากเศษวัสดุที่ไม่อาจสร้างประโยชน์ได้เทียบเท่ามูลค่าในเชิงการผลิต

3) ผลกระทบต่อเจ้าหนี้ กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้มักไม่เพียงพอต่อการแบ่งชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ ทำให้กิจการของเจ้าหนี้บางรายต้องขาดสภาพคล่องจนเกิดปัญหาทางการเงินในที่สุด

4) ผลกระทบต่อสังคม กล่าวคือหากกิจการของลูกหนี้เข้าสู่ภาวะล้มละลายจนต้องปิดกิจการ พนักงานในกิจการดังกล่าวย่อมถูกเลิกจ้าง เกิดปัญหาการว่างงานและส่งผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจในที่สุด

จากผลกระทบในด้านต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการที่ลูกหนี้ต้องประสบปัญหาทางการเงินและต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือต้องเลิกกิจการนั้น จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวลูกหนี้ เจ้าหนี้และสังคม ซึ่งหากกิจการของลูกหนี้สามารถดำเนินต่อไปได้นั้น ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่ไม่ต้องการให้ลูกหนี้ล้มละลาย และให้โอกาสลูกหนี้แก้ไขสถานะทางการเงิน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น แนวคิดในการฟื้นฟูกิจการ (Reorganization) จึงเกิดขึ้นเพื่อช่วยลูกหนี้สามารถดำเนินต่อไปได้¹⁶

2.1.2 แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษ

กฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษเกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1542 หรือศตวรรษที่ 16 ซึ่งเป็นยุคของพระเจ้าเฮนรีที่ 5 ปกครองประเทศ เป็นกฎหมายที่ใช้เฉพาะพ่อค้าและเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นโทษทางอาญา บุคคลล้มละลายใดที่มีลักษณะนี้อีโก มีโทษถึงขั้นจำคุกและประหารชีวิต

จนกระทั่งปี ค.ศ. 1869 ได้ลดบทบาทของศาลในการจำคุกลูกหนี้และเกิดกฎหมายที่มีชื่อว่า Bankruptcy Act ในปี ค.ศ. 1883 ขึ้น เป็นกฎหมายที่มีการปรับปรุงกฎหมายล้มละลายจนกลายเป็นรากฐานที่สำคัญของกฎหมายล้มละลายฉบับต่อ ๆ มา ซึ่งต่อมามีแนวคิดใหม่ว่าการล้มละลายไม่ใช่การก่ออาชญากรรมในปี ค.ศ. 1914

¹⁵ Jackson, T.H. The Logic and Limits of Bankruptcy Law. (U.S.A. :Harward University, 1986), p. 211.

¹⁶ อุโฆษ เมลาณนท์, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 11, น. 11-12.

เมื่อเริ่มเกิดแนวคิดว่าการล้มละลายไม่ใช่การก่อให้เกิดอาชญากรรมไม่สมควรที่จะลงโทษลูกหนี้อันเป็นโทษทางอาญา ไม่ควรจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของลูกหนี้ในปี ค.ศ. 1976 นั้น จึงเกิด “Automatic Discharge” ในกฎหมายล้มละลายฉบับปี ค.ศ. 1976 หรือ Insolvency Act 1976 “Automatic Discharge” คือการปลดลูกหนี้จากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ ซึ่งในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการปลดจากการล้มละลายภายในระยะเวลาห้าปี และเริ่มมีการแยกการคุ้มครองระหว่างลูกหนี้ที่สุจริตและไม่สุจริตออกจากกัน

ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายในปี ค.ศ. 1985 หรือ Insolvency Act 1985 แต่ไม่นานก็ได้มีการยกเลิกไปโดยได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่เกี่ยวกับการล้มละลายของบริษัทรวมเข้าไว้ในฉบับเดียวกันในปี ค.ศ. 1986 หรือ Insolvency Act 1986 โดยได้รับการแนะนำจาก Cork Report ซึ่งเป็นรายงานข้อเสนอแนะ อันเกิดจากคณะทำงานที่นำโดย Sir Kenneth Cork

Cork Report ได้เสนอมาตรการสำคัญประการหนึ่ง กรณีของนิติบุคคลที่ประสบปัญหาสถานะทางการเงินให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ได้แก่การเข้าทำข้อตกลงโดยสมัครใจระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ที่เรียกว่า Company Voluntary Arrangement (CVA) ซึ่งมาตรการนี้ก็ได้บรรจุอยู่ในกฎหมายล้มละลายฉบับปี ค.ศ. 1986¹⁷ หรือ Insolvency Act 1986 และได้มีการเปลี่ยนแปลงการปลดจากการล้มละลายของลูกหนี้จากห้าปีเป็นสามปีโดยอัตโนมัติเว้นเสียแต่ว่าจะมีผู้คัดค้าน และกฎหมายฉบับนี้ยังได้แยกความชัดเจนระหว่างการล้มละลายของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา กับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์การฟ้องร้องนั้นก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้ตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย แต่ผลของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต่างกันบุคคลธรรมดาสามารถปลดจากการล้มละลายได้ภายในกำหนดระยะเวลาสามปีหากไม่มีผู้ใดคัดค้าน แต่นิติบุคคลเมื่อล้มละลายแล้วเป็นผลให้สภาพการเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง เกิดปัญหาการเลิกจ้าง การว่างงานตามมา กฎหมายล้มละลายฉบับปี ค.ศ.1986 หรือ Insolvency Act 1986 จึงเพิ่มเติมส่วนการบริหารจัดการบริษัท ก่อนเข้าสู่กระบวนการล้มละลายอันเป็นการเลิกกิจการของนิติบุคคล

ในปี ค.ศ. 2001 รัฐบาลของประเทศอังกฤษได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ จึงทำให้รัฐบาลอังกฤษต้องทบทวนกฎหมายหลายฉบับเพื่อให้สอดคล้องกับการแข่งขันทางธุรกิจและได้แก้ไขกฎหมายล้มละลายเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ โดยได้มีการออกกฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่งเรียกว่า “Enterprise Act 2002” ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับกิจการและบริษัทของประเทศ

¹⁷ สุธีร์ สุกนิตย์, “ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย,” (รายงานผลการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (2547), น. 96.

อังกฤษ โดยในกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ กฎหมายการ
แข่งขันทางการค้า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายการดำเนินการทางการค้าที่เป็นธรรม และ
กฎหมายล้มละลาย โดยจะอยู่ในส่วนที่ 10 ของ Enterprise Act 2002

Enterprise Act 2002 หรือกฎหมายเกี่ยวกับกิจการและบริษัทของประเทศอังกฤษ
มีมาตรการหลักในการแก้ไขกฎหมายล้มละลาย 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. ยกเลิกบุริมสิทธิบางประเภท เช่น บุริมสิทธิภาษีอากร
2. ให้มีมาตรการบริหารจัดการบริษัท มาใช้กับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลที่ประสบปัญหา
ทางการเงิน มาใช้ให้สะดวกและประหยัดมากยิ่งขึ้น
3. คุ้มครองเจ้าหนี้ไม่มีประกันและเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้
โดยจำกัดมาตรการความคุ้มครองเจ้าหนี้มีประกัน
4. แยกมาตรการทางกฎหมายระหว่างลูกหนี้ที่สุจริตกับลูกหนี้ที่ทุจริตอย่างชัดเจน¹⁸

จากการศึกษาแนวคิด และวิวัฒนาการกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษในอดีต
แล้วจะเห็นได้ว่ามีวิวัฒนาการจากการที่เป็นการลงโทษลูกหนี้โดยจำกัดสิทธิและเสรีภาพต่อตัว
ร่างกายของลูกหนี้โดยการจำคุกและประหารชีวิต และได้ลดความรุนแรงในการลงโทษลงโดยมอง
ว่าการล้มละลายไม่ใช่ว่าการก่ออาชญากรรม บุคคลทุกคนสามารถล้มเหลวกับสถานะทางการเงินเกิด
ความผิดพลาดในการใช้จ่ายใช้สอย การประกอบธุรกิจ กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษใน
ปัจจุบันจึงมีวิวัฒนาการและมีแนวคิดในการให้อภัยลูกหนี้เป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการจะให้อภัย
ได้นั้นลูกหนี้จะต้องสุจริตด้วย

2.1.3 แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้นมีหลักการเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษดังจะเห็นได้จาก
กฎหมายล้มละลายฉบับแรกเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1800 โดยให้อำนาจแต่เพียงเจ้าหนี้เท่านั้นที่จะฟ้องร้อง
ขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ และมีโทษลูกหนี้ที่ล้มละลายโดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้
แต่คงมีเพียงโทษจำคุกเท่านั้นไม่ถึงขั้นให้ประหารชีวิตดังเช่นกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ
ในช่วงแรก

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ถูกยกเลิกไปในอีกสามปีต่อมา แต่ละมลรัฐ
ต่างก็บัญญัติกฎหมายระดับมลรัฐขึ้นใช้บังคับเอง จนปรากฏแนวคิดที่สำคัญในปี ค.ศ. 1878 คือ

¹⁸ สุธีร์ ศุภนิคย์, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 17*, น. 98.

การยอมให้ลูกหนี้เป็นฝ่ายเริ่มต้นการล้มละลายเองได้ (Voluntary)¹⁹ แต่คงจำกัดเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นยังไม่รวมถึงนิติบุคคล

ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายระดับประเทศในปี ค.ศ. 1898 ซึ่งเป็นการแก้ไขกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่พัฒนาต่อมาในยุคปัจจุบัน แต่มีการพัฒนาจากเพียงการพิจารณาแล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ เป็นพิจารณาประกอบด้วยว่าลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้หรือไม่ เพราะการที่ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินเพียงเท่านี้ไม่สามารถวัดได้ว่าจริง ๆ แล้วลูกหนี้อาจมีความสามารถในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ เป็นประโยชน์ต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้มากกว่าการที่ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

จนกระทั่งมีการแก้ไขที่สำคัญอีกครั้งโดยในปี ค.ศ. 1938 โดยได้มีการเพิ่มเติมในส่วนการฟื้นฟูกิจการ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลนิติบุคคลเข้ามามีบทบาท ได้แก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยการแก้ไขนี้ได้นำมาซึ่งการตรากฎหมาย The Bankruptcy Reform Act of 1978 (BRA)

The Bankruptcy Reform Act of 1978 (BRA) ได้มีการแก้ไขสองครั้งในปี 1984 และในปี 1986 เป็นกฎหมายระดับสหพันธรัฐ โดยมีการแบ่งช่องทางในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายไว้หลายช่องทางตามคุณลักษณะของลูกหนี้ ได้แก่

1. Chapter 7 ว่าด้วยการชำระบัญชี
2. Chapter 11 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการ
3. Chapter 9 ใช้กับลูกหนี้ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ
4. Chapter 12 ใช้กับลูกหนี้ประเภท เกษตรกร ประมง ที่มีรายได้ต่อปีอย่างสม่ำเสมอ
5. Chapter 13 ใช้กับลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ และมีมูลหนี้ไม่เกินกว่าที่

กฎหมายกำหนด²⁰

เห็นได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาและเอื้อเพื่อต่อลูกหนี้ แต่ทั้งนี้ประโยชน์ของทางด้านเจ้าหนี้ก็มีมากกว่าการที่จะปล่อยให้ลูกหนี้ล้มละลาย และมีช่องทางต่าง ๆ ให้ลูกหนี้ฟื้นฟูสถานะของตนได้โดยไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย กล่าวได้ว่ากฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกายึดหลักการให้อภัยลูกหนี้ (Forgiveness) มากกว่าการลงโทษลูกหนี้ (Punishment)

¹⁹ เพิ่งอ้าง, น. 134-135.

²⁰ สุธีร์ ศุภนิคย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17, น. 137.

2.1.4 แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายล้มละลายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายล้มละลายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ โดยการบังคับชำระหนี้ดังกล่าวใช้บังคับกับทั้งผู้ประกอบการพาณิชย์และผู้ที่ไม่ได้ประกอบการพาณิชย์ ต่อมาแนวคิดทางกฎหมายล้มละลายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแปลงไป โดยยอมให้ลูกหนี้ผู้สุจริตยังคงดำเนินกิจการของตนต่อไปได้ และให้มีการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ภายใต้การประนีประนอมหนี้ (Concordat)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 ได้มีการปฏิรูปกฎหมายล้มละลายในสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยยกเลิกกฎหมายฉบับก่อนหน้าทั้งหมดและมีการตราบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยบริษัทที่ประสบปัญหาทางการเงิน (droit des entreprises en difficulté) ขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับได้แก่

1. รัฐบัญญัติที่ 84-148 ลงวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1984 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาทางการเงินของบริษัทและการประนีประนอมหนี้
2. รัฐบัญญัติที่ 85-98 ลงวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1985 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและบังคับชำระหนี้
3. รัฐบัญญัติที่ 85-99 ลงวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1985 ว่าด้วยเจ้าพนักงานศาลผู้รับมอบอำนาจศาลเพื่อดำเนินการบังคับชำระหนี้และผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนบริษัท²¹

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายลำดับรองหลายฉบับในระดับกฤษฎีกา ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามกฎหมายทั้งสามฉบับดังกล่าวข้างต้น

ในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการตราบัญญัติล้มละลายขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งตัวแทนสมาคมที่เรียกว่า “มองดาแตร์ (Mandataire)” เพื่อเข้ารับหน้าที่บริหารกิจการของลูกหนี้ตามแผนฟื้นฟูกิจการตามที่ศาลเห็นชอบด้วยโดยมีการเรียกกระบวนการนี้ว่า “กระบวนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (Redressement Judiciaire: RJ) แต่ถ้าหากไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้สำเร็จ ศาลก็จะมีการสั่งให้ชำระบัญชีทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินและไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh Start) กระบวนการนี้เรียกว่า “กระบวนการชำระบัญชี” (Liquidation Judiciaire: LJ)²²

²¹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายฝรั่งเศสว่าด้วยบริษัทที่ประสบปัญหาทางการเงิน,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ฉบับที่ 3, ปีที่ 29, น. 493 (กันยายน 2542).

²² ภูมิ โชคเหมาะ, ประวัติกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเปรียบเทียบกับประเทศไทย, (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา LA 729) (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), น. 1-3.

ในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายพาณิชย์ใหม่ และได้มีการนำเอาบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสามฉบับข้างต้นมากำหนดรวมไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับปรับปรุงใหม่นี้ โดยกำหนดไว้ในบรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาการเงินของกิจการ และจัดหมวดหมู่ใหม่ตลอดจนแก้ไขเลขมาตราใหม่ทั้งหมด ดังนั้นในปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับกิจการที่ประสบปัญหาการเงินของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ บรรพ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็นสองภาค ได้แก่

ภาค 1 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการและการประนอมหนี้

ภาค 2 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้

โครงสร้างระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะแยกการชำระบัญชีของกิจการที่เป็นนิติบุคคลออกจากการบังคับชำระบัญชีของบุคคลธรรมดา กรณีของนิติบุคคลเรื่องการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการนั้นมีแนวคิดในการบัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการเงิน และป้องกันมิให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราวที่ความรุนแรงมากขึ้น จนถึงขั้นทำให้กิจการต้องตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งมาตรการป้องกันปัญหาทางการเงินดังกล่าวจะใช้บังคับเฉพาะแต่กิจการที่ลูกหนี้ที่ยังคงมีสถานะที่คืออยู่เท่านั้น²³ กล่าวคือเป็นการป้องกันและแก้ไขก่อนลูกหนี้จะมีหนี้สินล้นพ้นตัว มีวัตถุประสงค์ในการแจ้งเตือนให้ลูกหนี้ระวังถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อให้ลูกหนี้เจรจาประนอมหนี้กับเจ้าหนี้โดยมาตรการการแจ้งเตือนและประนอมหนี้มีดังต่อไปนี้

1. การแจ้งเตือนจากภายในองค์กร บุคคลผู้มีสิทธิแจ้งเตือนปัญหาที่เกิดขึ้นกับกิจการของลูกหนี้ ได้แก่ ผู้ตรวจสอบบัญชี คณะกรรมการร่วมระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ผู้ถือหุ้น

2. การแจ้งเตือนจากภายนอกองค์กร ได้แก่ ประธานศาลพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ตามประธานศาลพาณิชย์คงทำได้เพียงแต่การปรึกษาหารือกับผู้บริหารกิจการให้ไตร่ตรองมาตรการในการแก้ไขปัญหา ไม่สามารถเข้าไปก้าวก้าวการประกอบธุรกิจของกิจการนั้นด้วยการออกคำสั่งกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของกิจการนั้น²⁴

3. การประนอมหนี้ เป็นมาตรการใช้กับกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินอีกมาตรการหนึ่ง โดยผู้บริหารกิจการยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลตั้งผู้ไกล่เกลี่ย โดยคำร้องต้องระบุถึงสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ การเงิน ปัญหาทางธุรกิจที่ประสบทั้งหลาย เมื่อศาลเห็นสมควรให้ตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้เจ้าหนี้ส่วนใหญ่ตกลงในเรื่องหนี้สินกับลูกหนี้

²³ สุธีร์ สุภณิตย์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17*, น. 164-165.

²⁴ ธนกร วรปรัชญากุล, “หลักเบื้องต้นของกฎหมายว่าด้วยกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินในสาธารณรัฐฝรั่งเศส,” *ตุลพาห*, ฉบับที่ 3, ปีที่ 48, (กันยายน-ธันวาคม, 2544).

และผู้ไกล่เกลี่ยอาจร้องขอต่อศาลให้ระงับการดำเนินคดีต่อลูกหนี้เป็นการชั่วคราวเพื่อให้ง่ายต่อการประนอมหนี้

ในส่วนของการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ นั้น เป็นกระบวนการหลังจากที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว กล่าวคือ เป็นขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ขั้นตอนการป้องกันปัญหา กระบวนการหลังจากที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว มีดังต่อไปนี้

1. การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงิน
2. การชำระบัญชีของกิจการเมื่อไม่สามารถฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้หรือกรณีที่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูกิจการ

เห็นได้ว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญในการป้องกันมากกว่าการแก้ไข และถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าอย่างสำคัญแก้ไขปัญหาก่อนเกิดปัญหายุ่งยากโดยไม่มีทางแก้ไขแล้ว Companies in Difficulties บริษัทสามารถร้องขอต่อศาลแก้ไขปัญหาได้ ถือเป็นการใช้กลไกศาลอย่างมีประสิทธิภาพ²⁵ ส่วนกรณีที่เกิดกิจการของบริษัทใดไม่สามารถที่จะฟื้นฟูได้ ก็จะเข้าสู่กระบวนการชำระบัญชีสาธารณรัฐฝรั่งเศส

สำหรับการล้มละลายของบุคคลธรรมดาตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้จำกัดจำพวกรวมบุคคลธรรมดาซึ่งสามารถฟื้นฟูกิจการและล้มละลายได้ โดยพิจารณาถึงการประกอบอาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบการค้า
2. บุคคลธรรมดาซึ่งขึ้นทะเบียนประกอบอาชีพ
3. เกษตรกร

การที่บุคคลธรรมดาทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นจะตกเป็นบุคคลล้มละลายก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลดังกล่าวกระทำการทุจริต หรือกระทำการที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเท่านั้น²⁶

²⁵ ไกรสร บารมีอวยชัย, ประวัติกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเปรียบเทียบกับประเทศไทย, (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา LA 729) (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), น. 7.

²⁶ สุธีรา ศรีละจักร์, “ปัญหาการล้มละลายของบุคคลธรรมดาซึ่งมิใช่ผู้ประกอบการค้าพาณิชย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556), น. 22.

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในกฎหมายลักษณะกู้หนี้ พ.ศ. 2188 ซึ่งมีลักษณะกึ่งกฎหมายอาญา คือเร่งรัดหนี้สินด้วยวิธีการลงโทษทางอาญาต่อลูกหนี้ โดยใส่ชื่อคา ตากแดด แชน้ำ และในที่สุดสามารถเอาตัวลูกหนี้ออกขายเป็นทาสเพื่อนำเงินมาแบ่งชำระแก่เจ้าหนี้²⁷

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) โดยกำหนดให้บังคับเอาเฉพาะจากทรัพย์สินของลูกหนี้ ยกเลิกวิธีบังคับจากเนื้อตัว วิถีธรรมเนียม รวมถึงห้ามขังลูกหนี้ขณะดำเนินการพิจารณาการล้มละลาย และบัญญัติถึงการชำระหนี้ขึ้นใหม่รวมทั้งนำเอาวิธีการล้มละลายมาใช้ ซึ่งลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้อาจยื่นคำร้องต่อศาลขอล้มละลายและให้ตั้งเจ้าพนักงานเพื่อรวบรวมทรัพย์สิน และทำบัญชีหนี้สินและทรัพย์สินของลูกหนี้เสนอต่อศาล ศาลจะแบ่งเฉลี่ยทรัพย์แก่เจ้าหนี้โดยไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ทำการทุจริตปิดบังทรัพย์สินหรือทำการถือโกงแต่อย่างใด ลูกหนี้ก็จะหลุดพ้นจากการถูกฟ้องร้อง แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีที่เจ้าหนี้จะขอให้บังคับลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ จึงมีผลว่าลูกหนี้อาจเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิขอให้ศาลสั่งล้มละลายได้²⁸

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ได้ให้สิทธิแก่ฝ่ายเจ้าหนี้ร้องขอต่อศาลสั่งให้ลูกหนี้เป็นคนล้มละลาย โดยจะดำเนินการได้ต่อเมื่อมีจำนวนหนี้สินตั้งแต่นั้นพันบาทขึ้นไป และยอมให้ลูกหนี้แสดงหลักฐานต่อผู้ว่าสามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมด แต่ถ้าไม่สามารถชำระหนี้ได้เต็มจำนวนศาลจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย ต่อมาได้มีการวางหลักเพิ่มเติมโดยบทบัญญัติเรื่องการประนอมหนี้เพื่อเลิกคดีล้มละลาย กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ รวมถึงวางระเบียบวิธีการจัดการทรัพย์สินลูกหนี้ตลอดจนการขอพิสูจน์หนี้ของเจ้าหนี้²⁹

ในปี พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 โดยมีการเปลี่ยนหลักเกณฑ์การฟ้องคดีใหม่คือ ลูกหนี้ต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัว มีการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดซึ่งยังไม่ถือว่าลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย และลูกหนี้ขอยกเลิกการล้มละลายได้เมื่อครบ 10 ปี นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเฉลี่ยทรัพย์ครั้งสุดท้าย หรือปิดบัญชีเพราะไม่มีทรัพย์แบ่ง³⁰

²⁷ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพฯ:นิติบรรณาการ, 2548), น. 16-17.

²⁸ ภูมิ โชคเหมาะ, บทที่ 1 ประวัติศาสตร์กฎหมายล้มละลายของประเทศไทย, (เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ) (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.), น. 28-29

²⁹ วิชา มหาคุณ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 27, น. 19

³⁰ เพ็ญอ้าง.

จากนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ก็ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมา เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เนื่องจากค่าของเงินในปัจจุบันแตกต่างไปจากสมัยก่อนเป็นอย่างมาก โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511 เพิ่มจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้จะฟ้องล้มละลายลูกหนี้ได้ เพิ่มจำนวนเงินประกันที่เจ้าหนี้ต้องวางศาล แก้ไขยกเว้นเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายอันจะนำมาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ และเพิ่มอำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการเพิกถอนการโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในระหว่างสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 ได้กำหนดเพิ่มจำนวนเงินที่เจ้าหนี้มีสิทธิจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย โดยการแยกฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วยเกณฑ์จำนวนที่ต่างกัน

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ได้วางหลักฟื้นฟูกิจการให้แก่ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน และเพื่อช่วยเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรม

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ได้แก้ไขเพิ่มเติมหลักการฟื้นฟูกิจการซึ่งเป็นมาตรการใหม่ที่ต้องการช่วยเหลือนิติบุคคลไม่ต้องล้มละลาย และกระบวนกรหลุดพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ ซึ่งทั้งสองกระบวนกรดังกล่าวได้บัญญัติโดยอาศัยแนวทางของกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา³¹ และแก้ไขเรื่องจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย รวมถึงลำดับบุริมสิทธิ ต่อมาพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ได้แก้ไขโดยตัดข้อความที่ถือว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานศาลออก เพราะขณะนั้นศาลได้แยกออกจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว ตามมาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระของศาลยุติธรรมแต่มิได้กำหนดให้กรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรม กรมบังคับคดีจึงอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรม³²

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 ได้ยกเลิกบทบัญญัติเรื่องการให้ลูกหนี้พ้นจากการล้มละลายตามบทบัญญัติเดิม โดยนำมากำหนดเพิ่มเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลดจากล้มละลายให้ชัดเจนกว่าเดิม³³ กล่าวคือ ตามบทบัญญัติเดิมขาดความชัดเจนทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับ

³¹ สุธีรา ศรีละจักร์, *อ้างแล้ว เจริญธรรม*ที่ 26, น. 26.

³² ภูมิ โชคเหมาะ, *อ้างแล้ว เจริญธรรม*ที่ 28, น. 34

³³ อุโฆษ เมฆานนท์, *อ้างแล้ว เจริญธรรม*ที่ 11, น. 14-15.

ผลของการพ้นจากล้มละลาย และได้เพิ่มนิยามที่สำคัญในมาตรา 6 “บุคคลภายในลูกหนี้” และ “บุคคลล้มละลายทุจริต”³⁴

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2558 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กระบวนการพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ ในคดีล้มละลายที่กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อศาลเพื่อมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ ทำให้กระบวนการพิจารณาคำขอรับชำระหนี้มีหลายขั้นตอน สมควรลดขั้นตอนโดยกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ เพื่อให้การพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ มีความรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ สมควรกำหนดรายละเอียดของคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายให้ชัดเจน และกำหนด ให้เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วัน โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ในกรณีที่มิเหตุสุดวิสัย รวมทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ได้เพิ่มเติมหมวด 3/2 กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ โดยที่กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ยังไม่ครอบคลุมลูกหนี้ซึ่งประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีทั้งบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน และประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว ดังนั้น เพื่อให้ลูกหนี้ซึ่งไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ ได้มีโอกาสได้รับการฟื้นฟูกิจการและไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย หากมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้

วัตถุประสงค์โดยรวมของกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

- (1) เพื่อให้การแก้ไขปัญหาให้แก่เจ้าหนี้ในการที่ลูกหนี้มีหนี้สินส่วนตัว
- (2) เพื่อให้มีการดำเนินการเพื่อการชำระสะสางหนี้สินให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้
- (3) เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้ก่อหนี้สินอีกต่อไป โดยจัดให้ลูกหนี้ที่นั้นเป็นบุคคลล้มละลายไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น
- (4) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้
- (5) เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินโดยเร็ว และอาจสามารถกลับมาตั้งตัวได้ใหม่

³⁴ พิชัย นิลทองคำ, พระราชบัญญัติล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร, 2552), น. 152.

(6) เพื่อให้การคุ้มครองสังคมมิให้เกิดความเสียหายจากการที่บุคคลล้มละลายอาจก่อหนี้สินต่อไป³⁵

จากการศึกษาแนวคิดของกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้นถึงแม้จะมีพัฒนาการในการคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้นแต่ก็ยังมีได้รับการคุ้มครองที่เสมอภาคกัน กล่าวคือ การฟื้นฟูฐานะทางการเงินได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้เป็นนิติบุคคลและแม้พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ได้เพิ่มเติมหมวด 3/2 บุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ซึ่งประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น ที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ แต่บุคคลธรรมดาที่มีหนี้อันเกิดจากการอุปโภคหรือบริโภคนั้นเมื่อไม่มีกิจการเป็นเพียงบุคคลธรรมดาจึงไม่อาจเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ บุคคลธรรมดาจะถูกเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยตรงและขั้นตอนในการจะล้างหนี้ให้ลูกหนี้ธรรมดาได้นั้นมีเพียงแต่การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายซึ่งศาลจะต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนเท่านั้น

ดังนั้น บุคคลธรรมดาแม้จะมีรายได้จึงไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควรและไม่เพียงแต่ส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในอนาคตแล้วยังส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว และรวมถึงส่งผลกระทบต่อตัวเจ้าหนี้เองที่อาจได้รับชำระหนี้ไม่ครบถ้วน เพราะเมื่อลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วลูกหนี้นั้นอาจจะต้องถูกเลิกจ้างได้

2.3 ทฤษฎีการปลดภาระหนี้ล้มละลาย

ในช่วงศตวรรษที่ 18 เซอร์ วิลเลียม แบล็คสโตน (Sir William Blackstone) ได้เสนอความเห็นที่ “การปลดหนี้ในคดีล้มละลายสามารถทำให้บุคคลล้มละลายกลับมาทำประโยชน์ให้สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง”³⁶

แฮโรลด์ แรมมิงตัน (Harold Ramington) ให้เหตุผลสนับสนุนระบบการปลดหนี้ไว้ 3 ประการ คือ³⁷

- 1) การปลดหนี้ คือ ความยุติธรรมและความเมตตาที่มีต่อลูกหนี้เอง
- 2) การปลดหนี้ช่วยเจ้าหนี้ทั้งหลายในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และช่วยให้ได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้

³⁵ ภูมิ โชคเหมาะ, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 28*, น. 35.

³⁶ ชัยณรงค์ เหลืองวิทย์, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 9*, น. 19.

³⁷ เพิ่งอ้าง.

3) การปลดหนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่เพียงแต่ช่วยลูกหนี้พ้นจากภาระหนี้ทั้งหลาย แต่ยังช่วยให้ลูกหนี้ได้กลับเข้ามาเป็นกำลังสำคัญของเศรษฐกิจ

แนวคิดเรื่องการปลดหนี้ดังกล่าวมีทฤษฎีที่นำมาสนับสนุนแนวคิดนี้ 5 ประการ ดังนี้

1. ทฤษฎีการให้ความร่วมมือของลูกหนี้ (The Debtors Cooperation Theory)
2. ทฤษฎีอรรถประโยชน์ต่อสังคม (The Social Utility Theory)
3. ทฤษฎีความเมตตาและปัญหาทางศีลธรรม (The Ltumanitarion Theory and Moral Problems)
4. ทฤษฎีระบบสินเชื่อมากเกินไป (The System matie Over borrowing Theory)
5. ทฤษฎีการจำกัดความรับผิดชอบและประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ (The Limited Liability and Economics Effecier Theory)³⁸

2.4 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการ

การฟื้นฟูกิจการเกิดจากระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ประเทศใดที่เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ในทางกลับกันก็อาจเกิดปัญหาทางการเงินอย่างรวดเร็วได้เช่นกัน ประเทศที่มีกฎหมายฟื้นฟูกิจการ ย่อมเป็นผลสะท้อนว่าประเทศนั้นได้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่งแล้ว เป็นหลักธรรมของเศรษฐกิจที่ต้องมีช่วงที่รุ่งเรืองมากจนถึงขั้นตกต่ำมาก

วัฏจักรเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 4 ช่วงคือ³⁹

1. ช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรือง (Economic Prosperity or Expansion) ช่วงนี้ระดับสินค้าและบริการจะสูงขึ้น มีการขยายการลงทุน มีอำนาจในการซื้อมากจึงทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น และเริ่มมีโอกาสเกิดภาวะเงินเฟ้อ

2. ช่วงเศรษฐกิจถดถอย (Economic Recession) ภายหลังจากเศรษฐกิจขยายตัวเต็มที่แล้ว ภาวการณ์จะเริ่มกดดันให้ผลตอบแทนในการลงทุนเริ่มต่ำลง เนื่องจากการขาดแคลนปัจจัยการผลิต แต่มีการแข่งขันสูง นักลงทุนเริ่มชะลอการลงทุน ราคาสินค้าเริ่มตกต่ำ ส่งผลให้เริ่มมีการว่างงานปรากฏขึ้นในช่วงนี้

3. ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ (Economic Depression) ผลจากการที่เศรษฐกิจถดถอย เกิดการหดตัวอย่างฉับพลันเพราะภาวะตื่นตระหนก ทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ระยะตกต่ำอย่างรวดเร็ว

³⁸ ภูมิ โขกเหมาะ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 10*.

³⁹ Melville J.Ulmer, *Economics Theory and Practice*, (New York: Houghton Mifflin, 1959), p. 308.

การว่างงานขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราดอกเบี้ยสูงมาก คนต้องการถือเงินสดโดยการขายทรัพย์สินของตน ทำให้เกิดภาวะเงินฝืด

4. ช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว (Economic Recovery) เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ มีการขายทรัพย์สินถาวรออกไป การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของประชากรสูงกว่ารายได้ ระดับการจ้างงานก็เริ่มสูงขึ้นเพราะความจำเป็นในการผลิตสินค้า จึงทำให้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว

ในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในช่วงตกต่ำทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ถึงขั้นล้มละลาย เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว ก็ย่อมตามมาเพราะการอุปโภคหรือบริโภคของมนุษย์นั้นใช้เงินเป็นปัจจัยในการแลกเปลี่ยนสินค้า ยิ่งธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ล้มละลายลูกจ้างในบริษัทนับพันนับหมื่นชีวิตต้องตกอยู่ในความยากลำบาก เมื่อธุรกิจขนาดใหญ่ยังไม่สามารถดำรงอยู่ได้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ย่อมต้องตกอยู่ในสภาวะเดียวกันอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อการเลิกจ้างจากธุรกิจขนาดต่าง ๆ เกิดขึ้นบุคคลธรรมดาย่อมเข้าสู่ภาวะการล้มละลายตามกันไป

เห็นได้ว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงมีการพัฒนากฎหมายจากกฎหมายล้มละลายแต่ละประเทศก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการฟื้นฟูกิจการ แต่ละประเทศมีกฎหมายฟื้นฟูที่แตกต่างไปตามสภาพปัญหาที่พบเจอได้จะกล่าวต่อไปนี้

2.4.1 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการในต่างประเทศ

หลักการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้เริ่มต้นตั้งแต่สมัยโรมัน ซึ่งจักรพรรดิจัสติเนียนได้กำหนดขึ้นระหว่างปี 529 ถึง 534 ก่อนคริสตกาล โดยให้ปลดปล่อยบางส่วน (Partial Release หรือ Remissio) และให้ผ่อนเวลาในการชำระหนี้ (Delay in Payment หรือ Dilation) รวมทั้งการรวบรวมทรัพย์สินระหว่างเจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งภายหลังเรียกว่า Distraction Bonorum หรือ กำหนดเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย (Cession Bonorum)⁴⁰

แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการลูกหนี้เป็นแนวความคิดที่ให้โอกาสลูกหนี้ได้แก้ไขสถานะทางการเงิน ไม่ให้ถูกฟ้องเป็นบุคคลล้มละลายเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของลูกหนี้ เจ้าหนี้ และสังคมส่วนรวม และในที่สุดลูกหนี้จะได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงินและเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อไป⁴¹

⁴⁰ วิชา มหาคุณ, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 8*, น. 10.

⁴¹ ปัทมา วุฒิประชารัฐ, “มาตรการทางกฎหมายในการขอให้มีการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ศึกษากรณีลูกหนี้ร้องขอโดยสมัครใจ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551), น. 30.

2.4.1.1 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศอังกฤษ การฟื้นฟูกิจการของประเทศอังกฤษ เกิดขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจที่เริ่มถดถอย โดยให้โอกาสในการที่ลูกหนี้จะดำเนินกิจการต่อไปได้โดยไม่ต้องเลิกกิจการตามหลัก Administration⁴² การฟื้นฟูกิจการเป็นแนวทาง Forgiveness ถือเป็นหลักกฎหมายที่ให้โอกาสลูกหนี้มากขึ้นมากกว่า การลงโทษลูกหนี้

การฟื้นฟูกิจการเกิดขึ้นในกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1986 หรือ Insolvency Act 1986 และในกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรากฏการประนีประนอมนี้ก่อนการฟ้องคดี ตามหลัก Individual Voluntary Arrangement และ Company Voluntary Arrangement⁴³ กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้น ได้แยกกลไกของกฎหมายล้มละลายและกฎหมายฟื้นฟูกิจการออกจากกันแม้จะอยู่ในกฎหมาย Insolvency Act 1986 ฉบับเดียวกัน ซึ่งกฎหมายล้มละลายสามารถใช้กับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล แต่กฎหมายฟื้นฟูกิจการใช้กับนิติบุคคลเท่านั้น

ก่อนที่จะมี Insolvency Act 1986 นั้นกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษกำหนดให้บริษัทที่ประสบภาวะทางการเงินต้องเลิกกิจการแต่เพียงอย่างเดียว โดยการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ แล้วจัดสรรให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ได้รับชำระหนี้ ซึ่งการเลิกกิจการดังกล่าวกระทบต่อมวลรวมเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก กระทั่งเมื่อมีการแก้กฎหมายแล้วใช้กฎหมาย Insolvency Act 1986 ที่กำหนดการบริหารจัดการบริษัทขึ้น แทนการเลิกกิจการ กล่าวคือ เพื่อฟื้นฟูลูกหนี้ให้กลับมามีกำไรเพื่อที่จะขยายกิจการนั้นไปในขณะที่ยังดำเนินการอยู่ และหากกิจการดังกล่าวไม่สามารถบริหารจัดการให้กลับมามีกำไรได้ ก็ให้จัดสรรทรัพย์สินของบริษัทเพื่อชำระหนี้ โดยให้เกิดผลตอบแทนกลับมาให้เจ้าหนี้มากกว่าการเลิกกิจการ

เห็นได้ว่ากฎหมายฟื้นฟูของประเทศอังกฤษมีข้อจำกัด เนื่องจากการเข้าสู่การบริหารจัดการบริษัทใช้ได้กับนิติบุคคลเท่านั้น และการบริหารจัดการบริษัทนั้นจะกระทำได้ดีได้โดยผู้บริหารจัดการบริษัท (Administrator) จะเข้ามาเป็นผู้ดูแลทรัพย์สิน เพราะแนวคิดของกฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศอังกฤษ กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารกิจการของลูกหนี้ทำหน้าที่ผู้บริหารบริษัทต่อไปในช่วงที่บริษัทเข้าสู่กระบวนการจัดการ เนื่องจากกฎหมายมองว่า การที่บริษัทลูกหนี้ประสบความล้มเหลวทางการเงินจนต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการนั้นเนื่องมาจากการบริหารจัดการบริษัทที่ไม่ดีของผู้บริหารลูกหนี้ ดังนั้นการที่จะให้ผู้บริหารของลูกหนี้ดำเนินการต่อไปตามแผนบริหารจัดการบริษัท ก็จะเป็นการสร้างความเสี่ยงให้กับบรรดาเจ้าหนี้ของบริษัท⁴⁴

⁴² วิชา มหาคุณ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 8, น. 7.

⁴³ เพิ่งอ้าง, น. 7.

⁴⁴ สุธีร์ ศุภนิคย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17, น. 131.

ซึ่งต่างกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิงที่เน้นการปรับปรุงโครงสร้างกิจการอย่างสิ้นเชิง⁴⁵ ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

2.4.1.2 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของสหรัฐอเมริกา

การฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ของในแต่ละประเทศเกิดขึ้นเนื่องจากประสบกับปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ วิกฤติของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1933 ซึ่งอยู่ในช่วง Great Depression (ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก) ธุรกิจต่าง ๆ ประสบสภาวะการณ์ขาดทุนจนกระทั่งเศรษฐกิจเกือบจะพังทลาย มูลค่าของหุ้นในตลาดหุ้นได้ลดต่ำลงถึงร้อยละ 80 ของมูลค่าที่แท้จริง อัตราการว่างงานเพิ่มสูงขึ้นเกินร้อยละ 25 สหรัฐจึงแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลาย เพื่อพยุ่งให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถดำเนินต่อไปได้ และยังให้เกิดผลการจ้างงานด้วย หลังจากการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง บทบัญญัติอันเป็นหลักการสำคัญของการฟื้นฟูกิจการ ก็ได้รับการบัญญัติไว้ในหมวดที่ 11 แห่งประมวลกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา⁴⁶

นอกจากการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ภายใต้บังคับหมวด 11 แล้ว ยังมีประเภทของการฟื้นฟูกิจการในหมวดอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา “Bankruptcy Act 1987” เช่น การฟื้นฟูลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ในหมวดที่ 12 การฟื้นฟูลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ ในหมวดที่ 13 เป็นการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้ที่มีลักษณะพิเศษบางประเภท และการฟื้นฟูกิจการขององค์กรในภาครัฐ ในหมวดที่ 9 อย่างเช่น วิกฤติของเทศบาลเมือง ดิทรอยต์ ยื่นคำร้องขอล้มละลายตามหมวดที่ 9 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2556 ดิทรอยต์เมืองใหญ่ในรัฐมิชิแกนทางเหนือของสหรัฐอเมริกาที่มีชื่อเสียงด้านอุตสาหกรรมรถยนต์ระดับโลก จะประสบชะตากรรม กลายเป็นเมืองใหญ่ของอเมริกาที่ยื่นขอศาลคุ้มครองล้มละลาย เปิดทางไปสู่การต่อสู้กันอย่างยืดเยื้อในชั้นศาลระหว่างคณะผู้บริหารเมืองดิทรอยต์กับเจ้าหนี้ด้วยมูลค่าหนี้สินถึง 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 565,020 ล้านบาท⁴⁷

2.4.1.3 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่คิดกระบวนการแก้ไขปัญหาความยุ่งยากทางการเงินหรือการดูแลเชิงป้องกัน ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าอย่างสำคัญแก้ไขปัญหาก่อนเกิดปัญหายุ่งยาก

⁴⁵ Roy Goode, *Principle of Corporate Insolvency Law*, (Sweet & Maxwell Ltd., 1997), p. 271.

⁴⁶ ภูมิวุฒิ พุทธสุธิตตา, “กฎหมายฟื้นฟูกิจการของสหรัฐอเมริกา,” *คุณพาท*, ฉบับที่ 2, ปีที่ 43, น. 39 (เมษายน 2539).

⁴⁷ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, “ดิทรอยต์ล้มละลาย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.dailynews.co.th/Content/Article>.

โดยไม่มีทางเลือกแล้ว Companies in Difficulties บริษัทร้องขอต่อศาลให้แก้ไขปัญหาได้ ถือเป็น การใช้กลไกของศาลอย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁸

และเมื่อเกิดการมีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงจะเข้าสู่ระบบการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในกิจการ ที่ประสบปัญหาการเงิน โดยการปรับโครงสร้างหนี้และปรับโครงสร้างกิจการ โดยการให้เจ้าหนี้ และลูกหนี้ตกลงประนีประนอมหนี้กัน โดยให้ผ่านความเห็นของเจ้าหนี้ วิธีการฟื้นฟูกิจการนี้จะรักษา สถานะเศรษฐกิจได้ และลูกหนี้ยังคงดำเนินกิจการต่อไปโดยกิจการจะไม่ตกเป็นของบุคคลที่สาม แต่หากการปรับโครงสร้างต่าง ๆ ไม่สำเร็จ ลูกหนี้จึงจะเข้าสู่กระบวนการชำระบัญชีเพื่อนำ ทรัพย์สินมาจัดสรรให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

2.4.1.4 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศไทย

กฎหมายฟื้นฟูกิจการเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายล้มละลาย ดังเช่นประเทศอังกฤษและ สหรัฐอเมริกา ไม่ได้แยกออกมาเป็นกฎหมายคนละฉบับอย่างบางประเทศสิงคโปร์ แม้กฎหมาย สิงคโปร์จะยอมรับว่าได้นำหลักในเรื่อง Administrations ของ The Insolvency Act 1986 อันเป็น กฎหมายล้มละลายของอังกฤษ⁴⁹มาใช้ก็ตาม

ขณะที่คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายโดยนำ Chapter 11 ของสหรัฐอเมริกามาใช้กับนิติบุคคลมีการถกเถียงกันว่า จะแยกกฎหมายเป็นฉบับหรือจะให้ อยู่ในฉบับเดียวกัน เมื่อพิจารณาบทบัญญัติต่าง ๆ แล้วคณะกรรมการจึงให้กฎหมายฟื้นฟูกิจการเป็น ส่วนหนึ่งของกฎหมายล้มละลายโดยให้บัญญัติเพิ่มเติมเป็นหมวดที่ 3/1 ในพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พ.ศ. 2483

บทบัญญัติที่เห็นได้ว่ากฎหมายฟื้นฟูกิจการควรเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายล้มละลาย มาตรา 90/48,90/52,90/54,90/58,90/68 และ90/70 ที่ว่าหากการฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จ ศาลก็อาจมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด

ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในปี 2540 การปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว ในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 มีผลให้ค่าเงินบาทได้อ่อนตัวลงเป็นอันมาก กล่าวคือจาก 1 ดอลลาร์ สหรัฐเท่ากับ 25 บาท มาเป็นประมาณ 43 – 48 บาท ในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2540 และหลังจากนั้น ค่าเงินบาทอยู่ในช่วงประมาณ 43 – 45 บาท (พ.ศ. 2541 – 2545) ภาวะการณ์ลดลงของค่าเงินบาท ได้ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ต่างประเทศเป็นอันมาก เพราะดอกเบี้ยที่ต้องชำระคืนเพิ่มสูงเป็นอันมาก (ก่อนเกิดวิกฤต กู้มาในอัตราเพียง 1 ดอลลาร์เท่ากับ 25 บาท) ในปี 2533 ประเทศไทยเป็นหนี้

⁴⁸ ไกรสร บารมีอวยชัย, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25*, น. 7.

⁴⁹ Walton Woon, *Company Law*, (Singapore: Longman, 1988), p. 456.

ต่างประเทศ 29,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นเป็น 82,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2539 และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในปี 2540 ไทยเป็นหนี้ต่างประเทศสูงถึง 109,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁵⁰ (อัตราแลกเปลี่ยนปัจจุบัน 1 ดอลลาร์เท่ากับ 35.778 บาท)⁵¹ เรียกทั่วไปในประเทศไทยว่า วิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นช่วงวิกฤตการณ์เงินซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศในทวีปเอเชียเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง ทุกกลุ่มอาชีพ กลุ่มที่มีรายได้ลดลงเป็นสัดส่วนสูงคือ ผู้ดำเนินธุรกิจตนเองที่มีใช้เกษตร รองลงมาคือ คนงานเกษตร ผู้ถือครองทำการเกษตร ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและการก่อสร้าง คริวเรือน กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ลดน้อยลงน้อยที่สุดคือผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ และบริการ⁵²

ด้วยผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในปี 2541 ในหมวด 3/1 ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ ซึ่งการฟื้นฟูกิจการนั้นมีวัตถุประสงค์ แก้ไขกิจการของลูกหนี้นิติบุคคลที่ประสบปัญหาหนี้สิน ล้นพ้นตัว และมีให้กิจการของลูกหนี้ต้องล้มละลายหรือเลิกกิจการไป เป็นการรักษามูลค่าทางธุรกิจ ให้ดำเนินต่อไปได้ มาตรการฟื้นฟูกิจการจึงเป็นรูปแบบของการปรับปรุงโครงสร้างหนี้หรือปรับโครงสร้างกิจการภายใต้การกำกับดูแลของศาล ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามแผนฟื้นฟูกิจการอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ เป็นการป้องกันมิให้กิจการขนาดใหญ่ต้องล้มละลายหรือเลิกกิจการไป อันจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศได้และด้วยเหตุปัจจุบันมีผู้ประกอบการ SMEs จำนวนมากซึ่งมีทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ซึ่งประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ก็ยังไม่คุ้มครองถึงบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำอันมีหนี้มาจากการอุปโภคบริโภค

⁵⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช, “ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom6/home.html>

⁵¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “อัตราแลกเปลี่ยนเงินประจำวัน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/ExchangeRate>

⁵² เพิ่งอ้าง.

2.5 แนวคิดการแก้ไขปัญหาหนี้สินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว มีมาตรการที่ตัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้และมีการนำทรัพย์สินของลูกหนี้ไปจำหน่ายเพื่อนำมาแบ่งเฉลี่ยหนี้สินแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ทำให้ลูกหนี้ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่มีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นกับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามหลักในเรื่องกรรมสิทธิ์ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงต้องมีมาตรการใดมาตรการหนึ่งมาคุ้มครองลูกหนี้ จึงเกิดมาตรการช่วยเหลือที่มีชื่อว่า “การฟื้นฟูกิจการ” หรือ “การฟื้นฟูลูกหนี้” ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในหมวด 3/1 นั้นกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพียงแต่การฟื้นฟูกิจการที่ลูกหนี้เป็นนิติบุคคล และพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ได้เพิ่มเติมหมวด 3/2 ครอบคลุมพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีทั้งบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด โดยมีหมายเหตุในการประกาศใช้ว่าผู้ประกอบการ SMEs ดังกล่าว ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน และประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว ดังนั้น เพื่อให้ลูกหนี้ดังกล่าวซึ่งไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้มีโอกาสดำเนินการฟื้นฟูกิจการและไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย หากมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้

เห็นได้ว่าประเทศไทยมิได้กำหนดหลักเกณฑ์การฟื้นฟูลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา ดังเช่น สหรัฐอเมริกา

การจะฟื้นฟูกิจการหรือฟื้นฟูลูกหนี้ให้กลับมามีสถานะทางการเงินที่ดีขึ้น โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้นั้น ทั้งสองกรณีดังกล่าวจะต้องขับเคลื่อนด้วยแผน ความหมายของแผนโดยทั่วไปคือการวางแผนแผนฟื้นฟูกิจการหรือแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งขั้นตอนตามแผนฟื้นฟูกิจการหรือแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้นั้นจะต้องผ่านการเห็นชอบของศาลทั้งสองกรณี จึงจะมีผลใช้บังคับได้ ซึ่งเป็นมาตรการในทางกฎหมาย

แผนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และผู้ทำแผนมีหน้าที่ในการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ โดยผู้ทำแผนสามารถทำแผนโดยการลดจำนวนหนี้ลง และ

มีการจัดกลุ่มเจ้าหน้าที่ออกเป็นหลายกลุ่ม เจ้าหน้าที่แต่ละกลุ่มไม่จำเป็นต้องได้รับชำระหนี้เท่ากัน เพียงแต่ให้สิทธิของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันเท่านั้น⁵³

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการฟื้นฟูกิจการอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้กันอยู่โดยทั่วไปซึ่งเป็นรูปแบบการเจรจาสถาบัน กล่าวคือ การที่ลูกหนี้และบรรดาเจ้าหนี้ได้เจรจาจัดตั้งแผนการ เพื่อสร้างระบบการเงินของลูกหนี้ขึ้นมาใหม่โดยไม่ผ่านกระบวนการล้มละลาย แผนการฟื้นฟูกิจการซึ่งตกลงกันนอกระบบนี้มักได้รับความนิยมเนื่องจากไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมถึงความล่าช้าได้⁵⁴ กรณีดังกล่าวจึงเหมาะสมกับลูกหนี้ที่มีเจ้าหนี้เพียงรายเดียวเท่านั้น กรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายรายได้การที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นทางการจะได้รับความเห็นชอบจากศาล

อย่างไรก็ตามประเทศไทยคุ้มครองเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น และแม้จะแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ได้เพิ่มเติมหมวด 3/2 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีทั้งบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ ที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ประเทศไทยไม่ยอมรับเรื่องการฟื้นฟูลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ แม้ว่าบุคคลธรรมดานั้นจะมีรายได้ประจำ ดังนั้นเมื่อลูกหนี้บุคคลธรรมดาจึงควรได้รับการแก้ปัญหาภาระหนี้สินที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยมีได้ทุจริต เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้ ในขณะที่เดียวกันกับที่ลูกหนี้ยังคงมีศักยภาพในการทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ประจำ โดยลูกหนี้จะได้เสนอการชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายผ่านแผนที่ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำได้ทำการเสนอต่อศาล

⁵³ ชีพ จุลมนต์, การปรับลดหนี้ภาษีอากรในแผนฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.), น. 2.

⁵⁴ ภูมิวุฒิ พุทธสุตตะตา, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น. 40.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายล้มละลายกฎหมายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้ ครัวเรือนของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำของ ต่างประเทศและประเทศไทย

กฎหมายล้มละลายว่าด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำนั้นมีแนวคิดและวิวัฒนาการมาจากสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศที่กฎหมายล้มละลายได้พัฒนาและคุ้มครองลูกหนี้ที่หลากหลายไม่ว่าลูกหนี้จะสมัครใจขอล้มละลาย ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลขอฟื้นฟูกิจการ ลูกหนี้ที่เป็นชาวนา เกษตรกร แม้กระทั่งองค์กรของรัฐเองก็อาจเข้าสู่การฟื้นฟูสถานะทางการเงินได้ จนกระทั่งประเทศไทยได้นำหลักการฟื้นฟูกิจการของอเมริกามาเป็นต้นแบบเมื่อเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำ เพื่อพยามไม่ให้ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายจนอาจเกิดปัญหาการว่างงานตามมาภายหลังจนเป็นผลสำเร็จ ในบทนี้จะศึกษากฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาในหมวดที่ 7, 12, 13 และกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศสในมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือการฟื้นฟูสถานะลูกหนี้โดยที่ลูกหนี้ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเท่านั้น เพื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา และเปรียบเทียบกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล้มละลายของลูกหนี้บุคคลธรรมดา

3.1 มาตรการการกำหนดแนวทางในการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาของต่างประเทศ

แนวทางหรือแผนฟื้นฟูกิจการย่อมมีผลต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูกิจการ รายละเอียดหรือแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนฟื้นฟูกิจการ มีผลต่อการยอมรับหรือปฏิเสธแผนด้วยโดยหลักการสำคัญประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สาระสำคัญที่ต้องมีในแผนฟื้นฟูกิจการ สิ่งที่เป็นรายละเอียดขั้นต่ำที่ต้องแสดงในแผนฟื้นฟูกิจการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานะของลูกหนี้ทรัพย์สินหนี้สินต่าง ๆ นอกจากนี้ยังต้องประกอบแนวทางที่จะดำเนินการฟื้นฟูกิจการซึ่งแนวทางที่จะดำเนินการฟื้นฟูกิจการนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ การแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการกับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ต่าง ๆ ได้แก่

การจัดสรรการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ การให้ความเสียหายหรือให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการฟื้นฟูกิจการ นอกจากนี้ความเป็นไปได้และความชัดเจนก็เป็นสาระสำคัญอีกประการใดการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหนี้มั่นใจได้ว่าจะสามารถดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ได้

2) การให้ความเห็นชอบในแผนฟื้นฟูกิจการ เป็นหลักการที่ทุกประเทศใช้ร่วมกันคือ การกำหนดให้ที่ประชุมเจ้าหนี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในแผนฟื้นฟูกิจการ อย่างไรก็ตามรายละเอียดในเรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการในการได้มาซึ่งความเห็นชอบในแผนฟื้นฟูกิจการของแต่ละประเทศ ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งความเห็นชอบไว้แตกต่างกัน

3) การตรวจสอบความเป็นธรรมของแผนฟื้นฟูกิจการ แม้ว่าจะมีมติให้ความเห็นชอบในแผนฟื้นฟูกิจการแล้วก็ตาม แต่หลักการสำคัญของการให้ความเห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือการกำหนดให้ศาลเป็นผู้ยืนยันตามแผนที่ได้รับความเห็นชอบแล้วอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ศาลตรวจสอบความเป็นธรรมของแผนฟื้นฟูกิจการ โดยศาลมีอำนาจสั่งไม่ยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการได้ หากเห็นว่าแผนดังกล่าวไม่เป็นธรรมหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การที่ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบแผนฟื้นฟูกิจการ ก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและป้องกันการคดโกงโดยการฟื้นฟูกิจการเป็นเครื่องมือ⁵⁵

3.1.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) คือ ระบบกฎหมายที่ยึดถือการตัดสินชี้ขาดของศาลที่เคยตัดสินในเรื่องและข้อเท็จจริงลักษณะการกระทำที่คล้ายคลึงกัน ระบบนี้ยึดถือหลักที่ว่าไม่ควรตัดสินคดีในเรื่องและข้อเท็จจริงที่คล้ายคลึงกันแต่ต่างวาระกัน

ระบบกฎหมายนี้จะไม่ยึดถือตัวอักษรในกฎหมายที่ผ่านกระบวนการการบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติดังเช่นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร กล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายซึ่งตราขึ้นโดยผู้พิพากษาการพิจารณาเมื่อมีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล ศาลจะทำการพิจารณาว่ามีข้อเท็จจริงเดียวกันที่เคยตัดสินคดีไว้แล้วหรือไม่

ระบบกฎหมายประเภทนี้มีข้อดีในการจำกัดอำนาจของผู้พิพากษาในข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่ศาลเคยมีคำวินิจฉัยชี้ขาดมาแล้วไม่ให้ผู้พิพากษาในคดีหลังใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะทำให้อำนาจตุลาการไม่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ซึ่งต่างจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรถ้าเกิดคดีความขึ้นสู่ศาล ศาลจะทำการ

⁵⁵ ปัทมา วุฒิประชารัฐ, *อ่างแล้ว เจริญรอด*, น. 51-52.

พิจารณาก่อนว่ากฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดหรือไม่ กฎหมายให้สิทธิ หรือกำหนดหน้าที่หรือไม่ โดยจะไม่พิจารณาว่าเคยมีคำพิพากษาในเรื่องนั้นตัดสินชี้ขาดว่าอย่างไร

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) นั้น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย อินเดีย เป็นต้น

(1) มาตรการทางกฎหมายในการเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาของสหรัฐอเมริกา (United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 12, 13)

แนวคิดของการฟื้นฟูลูกหนี้ของสหรัฐอเมริกา เป็นแนวคิดที่ต้องการให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ เป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ลูกหนี้สามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ใหม่ ภายหลังจากที่ลูกหนี้ได้ดำเนินการทางกระบวนการล้มละลายเป็นที่เรียบร้อย โดยมีผลให้ลูกหนี้ไม่ต้องผูกพันชำระหนี้ที่เกิดขึ้นในอดีตอีกต่อไป และกำหนดมาตรการหลักในการคุ้มครองกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ในทันที เป็นกระบวนการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลาย เรื่องดังกล่าวถูกกำหนดไว้ใน United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 12,13

1. มาตรการทางกฎหมายในการเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมตามหมวดที่ 12 (United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 12)

การเกษตร หรือการเกษตรกรรม (Agriculture) หมายถึงการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการประมง ผู้ซึ่งทำการเกษตรนั้น การเรียกว่า เกษตรกร ส่วนคำว่า “กสิกรรม” นั้นหมายถึงผู้ซึ่งทำการกสิกรรม คือผู้ซึ่งปลูกพืชเพียงอย่างเดียว เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน

การเกษตร สามารถแบ่งแยกเป็นประเภทได้ 3 ประเภท ดังนี้

- 1) การเกษตรประเภทปลูกพืช
- 2) การเกษตรประเภทเลี้ยงสัตว์
- 3) การเกษตรประเภทประมง⁵⁶

บุคคลที่ประกอบอาชีพการเกษตรนั้นนับว่ามีความสำคัญยิ่งกับประเทศ เนื่องจากหากประเทศใดมีการเพาะปลูก เพาะเลี้ยง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเกษตรในประเทศก็จะลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศทำให้ประชากรในประเทศบริโภคสินค้าในราคาที่ต่ำ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตต่ำ ดังนั้น การดูแลบุคคลที่เป็นเกษตรกรจึงต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐ บางประเทศอาจมีการ

⁵⁶ กุลวดี สอนกลิ่น, “ความหมายของเกษตรกร,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2559, จาก <http://www.l3nr.org/posts/403148>

ช่วยเหลือเกษตรกร โดยการประกันสินค้า รับจำนำสินค้า แต่อย่างไรก็ตามการดูแลดังกล่าวอาจยังไม่เพียงพอ การฟื้นฟูสถานะทางการเงินของบุคคลผู้ประกอบการซึ่งประกอบอาชีพดังกล่าวจึงควรดำเนินควบคู่กัน สำหรับอเมริกาจึงเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับบุคคลซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากที่บัญญัติไว้ใน Chapter 12

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเฉพาะเรื่องแผนการชำระหนี้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาแม่หลักเกณฑ์ของการยื่นคำร้องขอฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรนี้สามารถใช้ได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเกษตรกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องและจำกัดขอบเขตการศึกษา

2. มาตรการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในการเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำตามหมวดที่ 13 (United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 13)

หลักเกณฑ์ใน Chapter 13 เป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ลูกหนี้ดังกล่าวมีรายได้ประจำ เมื่อยื่นคำร้องขอจัดการหนี้ก็จะได้รับมาตรการคุ้มครองลูกหนี้ที่เรียกว่า “การบังคับหยุดพักชำระหนี้ (Automatic Stay)” จะมีผลเป็นการบังคับไม่ให้เจ้าหนี้ทั้งหลายใช้สิทธิในการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายแพ่งสามัญ รวมทั้งกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจของลูกหนี้ตามปกติ หรือมีการยกเลิกหรือมีคำสั่งของศาลให้เข้าสู่มาตรการอื่น ๆ ของกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องต่อไป อันทำให้มาตรการบังคับดังกล่าวสิ้นสุดไป เป็นการระงับ ให้เจ้าหนี้ต้องหยุดการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ การบังคับหยุดพักชำระหนี้ทำให้ลูกหนี้มีความหวังและพยายามชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ตามแผนชำระหนี้ที่ได้กำหนดไว้

“การบังคับหยุดพักชำระหนี้ (Automatic Stay)” นั้นยังคุ้มครองถึงบุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกหนี้ด้วย (Co-Debtor) เช่น ลูกหนี้ร่วม หรือผู้ค้ำประกัน⁵⁷

(1) คุณสมบัติของลูกหนี้ที่ต้องการเข้าสู่กระบวนการตาม Chapter 13 มีดังนี้

1. ลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

ลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้นั้น หมายความว่า ลูกหนี้ที่มีแหล่งเงินได้ประจำที่ลูกหนี้ได้รับหรือที่เรียกว่า “มนุษย์เงินเดือน” และรวมถึงลูกหนี้ที่มีกิจการเป็นของตนเองแต่มิใช่นิติบุคคล

⁵⁷ ฉกรรจ์ กุลพิโมกษ์, “มาตรการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), น. 50.

2. ลูกหนี้ต้องมีรายได้ที่แน่นอนเป็นประจำที่จะมีเงินมาชำระให้ได้ตามแผน
คำว่า “รายได้” หมายความว่า รายได้ปัจจุบันทุกเดือนที่ลูกหนี้ได้รับ ซึ่งไม่รวมถึงเงินที่
ต้องชำระเพื่อช่วยเหลือบุตร เพื่อส่งเสริมสุขภาพ หรือสำหรับผู้พิการหรือเด็ก ที่เป็นไปตามกฎหมาย
อื่นที่ไม่ใช่กฎหมายล้มละลาย ในอันที่จะให้เด็กมีค่าใช้จ่ายเพียงพอและจำเป็นต่อการดำรงชีพ
ในจำนวนตามสมควรที่ต้องใช้จ่าย⁵⁸

3. ต้องมีหนี้ไม่มีประกันน้อยกว่า 360,475 เหรียญสหรัฐ⁵⁹ เป็นเงินไทยเท่ากับ
12,616,625 บาท โดยประมาณ⁶⁰ และหนี้มีประกันน้อยกว่า 1,081,400 เหรียญสหรัฐเป็นเงินไทย
เท่ากับ 37,849,000 บาท โดยประมาณ⁶¹ แต่จำนวนหนี้ดังกล่าวเป็นตัวเลขที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตาม
ความเหมาะสม โดยสภากรองเกรงจะได้มีการพิจารณาเปลี่ยนแปลงภาระหนี้ที่เป็นเงื่อนไขกำหนด
คุณสมบัติของลูกหนี้ทุก ๆ 3 ปี โดยจะพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของดัชนีผู้บริโภค⁶²

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำร้องขอจัดการหนี้ ศาลจะตรวจคำร้องเมื่อเห็นว่าคำร้องเข้าหลักเกณฑ์
ศาลก็จะสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาและนัดไต่สวนคำร้อง เมื่อศาลรับคำร้องแล้วก็จะเกิดมาตรการ
บังคับหยุดพักการชำระหนี้ หลักทั่วไปการบังคับหยุดพักการชำระหนี้จะมีอยู่อย่างต่อเนื่องต่อ
กองทรัพย์สินของลูกหนี้ เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียจะได้ยื่นคำร้องขอบรรเทาสถานะพักการชำระหนี้
(Relief from Stay) และศาลมีคำสั่งให้ยกเลิกเปลี่ยนแปลง แก้อิทธิพลสถานะพักการชำระหนี้
เมื่อปรากฏว่ามีได้มีการให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้อย่างเพียงพอ หรือทรัพย์สินนั้นมิใช่ทรัพย์สินของ
ลูกหนี้อีกต่อไป หรือทรัพย์ดังกล่าวไม่มีความจำเป็นในการฟื้นฟูกิจการ⁶³

กระบวนการหลักของ Chapter 13 ลูกหนี้จะต้องยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการ
โดยความสมัครใจ และเมื่อศาลรับคำร้องก็จะเกิดสภาพบังคับหยุดพักชำระหนี้ตามมาตรา
362 และมาตรา 1301 ทำให้เกิดสภาพคล่องในการจัดการฟื้นฟูหนี้ของลูกหนี้

⁵⁸ 11 U.S.C. section 1322 (b)(2).

⁵⁹ จำนวนนี้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2553 ซึ่ง Judicial Conferences of the United States
กำหนด 11 U.S.C Section 104

⁶⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย, อัตราแลกเปลี่ยนเงินประจำวัน ที่ 18 ธันวาคม 2559.

⁶¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, อัตราแลกเปลี่ยนเงินประจำวัน . 18 ธันวาคม 2559.

⁶² ณรงค์ กุลพิโมกษ์, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 57*, น. 53

⁶³ 11 U.S.C. section 362 (d).

(2) กำหนดเวลาชำระหนี้

กำหนดเวลาในการชำระหนี้ตามแผนของลูกหนี้แบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. หากรายได้ปัจจุบันของลูกหนี้มากกว่ารายได้เฉลี่ยของรัฐ แผนต้องกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ 5 ปี

2. หากรายได้ของลูกหนี้น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยของรัฐ แผนจะกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ 3 ปี เว้นแต่กรณีที่ศาลจะอนุญาตให้ชำระหนี้ในกำหนดเวลาที่ยาวกว่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามแผนจะกำหนดเวลาชำระหนี้เกินกำหนดระยะเวลา 5 ปี ไม่ได้⁶⁴

กำหนดเวลาการชำระหนี้ของสหรัฐอเมริกาตาม Chapter 13 นี้ระยะเวลาตามแผนจะกำหนดระยะเวลาต่างกันขึ้นอยู่กับรายได้เฉลี่ยที่รัฐกำหนด เป็นกฎหมายที่รัฐเข้ามามีอำนาจแทรกแซงในการชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เพราะกระบวนการฟื้นฟุนั้นเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รัฐจึงต้องเข้ามากำกับดูแลเพื่อรักษาระบบเศรษฐกิจ แม้การที่ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการตาม Chapter 13 นี้ จะทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามมูลหนี้เดิมได้เต็มจำนวน

(3) การจัดเตรียมแผนการชำระหนี้

ตาม Chapter 13 เป็นมาตรการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ของลูกหนี้ออกจากสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้เดิมของลูกหนี้และกำหนดให้ลูกหนี้ต้องเสนอแผนการชำระหนี้ โดยแสดงถึงรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งลูกหนี้ต้องจัดทำแผนการชำระหนี้ตามที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อกำหนดไว้ตามมาตรา 1322 ลูกหนี้ต้องกำหนดจำนวนวันที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามแผนประกอบการยื่นคำร้องของลูกหนี้ด้วย

การดำเนินการตามแผนที่ลูกหนี้จะต้องเสนอ แม้จะกระทบถึงสิทธิของเจ้าหนี้ทั้งในเรื่องกำหนดระยะเวลา จำนวนหนี้ที่จะได้รับชำระอาจถูกลดหย่อนไป เพราะวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูตาม Chapter 13 นี้เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เนื่องจากการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายนั้นอาจกระทบต่อทั้งตัวลูกหนี้เองในการถูกชำระบัญชี ซึ่งอาจทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องถูกนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมดและเริ่มต้นทางการเงินได้ต่อไป ซึ่งจะใช้เวลาดำเนินการไม่เกิน 4 ถึง 6 เดือน แม้จะรวดเร็วเพื่อให้ลูกหนี้ได้มีการเริ่มต้นทางการเงินใหม่ แต่ลูกหนี้ไม่สามารถรักษาทรัพย์สินของตนที่มีได้

⁶⁴ 11 U.S.C. section 1322 (d).

(4) ขั้นตอนกระบวนการพิจารณา

ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอจัดการหนี้สินตาม Chapter 13 ต่อศาลล้มละลายที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขต ลูกหนี้ต้องยื่นคำขอโดยใช้แบบฟอร์มตามที่กำหนด และในการยื่นคำร้องนั้น ลูกหนี้จะต้องแนบเอกสารต่อไปนี้ด้วย

1. ตารางแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สิน
2. ตารางเกี่ยวกับรายได้ในปัจจุบัน (Current income) และค่าใช้จ่าย (Expenditure)
3. รายละเอียดเกี่ยวกับสัญญาต่างตอบแทน (Executory contract) และสัญญาเช่าที่ยังไม่หมดอายุ (Unexpired leases)
4. เอกสารทางการเงิน (Statement of Financial Affairs) ตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ (Official Bankruptcy Forms) รายละเอียดเกี่ยวกับเอกสารทางการเงินที่จะต้องแสดงประกอบด้วย
  - (1) รายชื่อของเจ้าหนี้ทั้งหมดพร้อมทรัพย์สินจำนวนหนี้และลักษณะแห่งหนี้
  - (2) แหล่งที่มาของรายได้ของลูกหนี้ จำนวนและเวลาที่จะได้รับ
  - (3) รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมด
  - (4) รายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนของลูกหนี้ (Monthly Living Expense) เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่พักรักษาตัว เครื่องอำนวยความสะดวก ภาษีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

กรณีที่ลูกหนี้มีคู่สมรส ลูกหนี้จะต้องแสดงรายละเอียดเหล่านี้ของคู่สมรสด้วย เพื่อเจ้าหนี้จะได้ประเมินสถานะทางการเงินของครอบครัว

- (1) หนังสือรับรองเกี่ยวกับการเข้าอบรมการแนะนำสินเชื่อ (Certificate of Credit Counseling) และแผนการชำระหนี้ที่ดำเนินการในระหว่างการเข้ารับการแนะนำ
- (2) หลักฐานการจ่ายเงินของนายจ้าง
- (3) รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินสุทธิที่จะได้รับในแต่ละเดือนและเหตุที่คาดหมายว่ารายได้ดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น⁶⁵

ข. ลูกหนี้จะต้องส่งมอบสำเนาในการขอคืนภาษีในปีที่ผ่านมาและเอกสารในการขอคืนภาษี ขณะที่คืออยู่ระหว่างพิจารณาให้แก่ ผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee)

ค. เจ้าหนี้ที่ศาลจะส่งหมายนัดคดีล้มละลายไปยังบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหมดซึ่งลูกหนี้ได้ระบุชื่อและที่อยู่ไว้

⁶⁵ 11 U.S.C. section 521.

กฎหมายฟืนฟูนันเมื่อมีผลกระทบต่อเจ้าหนี้ กฎหมายจึงคุ้มครองแต่ลูกหนี้ที่สุจริตเท่านั้นดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องที่ลูกหนี้จะต้องแสดงฐานะทางการเงิน รายการทรัพย์สินและหนี้สิน แหล่งที่มาของรายได้ หลักฐานการจ่ายเงินของนายจ้าง รายจ่ายต่อเดือนของลูกหนี้ เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาว่าผู้ยื่นคำร้องเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำที่จะสามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้หรือไม่เพียงใด ถ้าหากลูกหนี้มีคู่สมรสหรือไม่ หากมีต้องระบุเพราะเป็นหลักเกณฑ์สำคัญเพื่อเจ้าหนี้จะได้ประเมินสถานะทางการเงินของครอบครัว และลูกหนี้จะต้องไม่ปกปิดรายชื่อของเจ้าหนี้ของตน

(5) องค์ประกอบของแผนการชำระหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

1. ระบุถึงรายได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือรายได้อื่นของลูกหนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในอันที่จะส่งมอบให้ผู้จัดการทรัพย์สิน เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติตามแผน
2. กำหนดจะผ่อนชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิ⁶⁶ ให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน เว้นแต่เจ้าหนี้รายนั้นจะได้ยินยอมให้มีการชำระหนี้แตกต่างออกไป
3. หากมีการจัดแบ่งกลุ่มเจ้าหนี้ไว้ในแผน แผนจะต้องกำหนดให้เจ้าหนี้ในกลุ่มเดียวกันได้รับชำระหนี้เท่าเทียมกัน
4. แผนอาจกำหนดให้มีการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิ⁶⁷ ไม่เต็มจำนวนได้ ถ้าหากว่าแผนได้นำรายได้ที่พึงคาดหมายว่าชำระหนี้ได้ (Debtor's projected disposable income) ในช่วงเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีการชำระหนี้ครั้งแรกมาชำระหนี้ทั้งหมด⁶⁸

อนุมาตรา (b) กำหนดว่าแผนอาจจะมียาละเอียดต่อไปนี้ได้

- 1) จัดกลุ่มเจ้าหนี้ไม่มีประกันออกเป็นหลายกลุ่ม แต่ไม่อาจที่จะกำหนดให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากการแบ่งกลุ่มเหล่านั้น แต่อย่างไรก็ตามแผนอาจกำหนดให้มีการชำระหนี้เกี่ยวกับการบริโภค (Consumer Debt) แตกต่างจากหนี้อื่น หากว่าความรับผิดชอบในหนี้บริโภคของลูกหนี้แตกต่างจากหนี้ไม่มีประกันอื่น
- 2) แก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิของเจ้าหนี้มีประกันที่นอกเหนือกรณีที่ใช้อสังหาริมทรัพย์ อันเป็นถิ่นที่อยู่หลักของลูกหนี้เป็นหลักประกันหรือสิทธิของเจ้าหนี้ไม่มีประกันหรือให้เจ้าหนี้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับชำระหนี้ตามสิทธิที่มีอยู่เดิม

⁶⁶ 11 U.S.C. section 507.

⁶⁷ 11 U.S.C. section 507(a) (1) (B).

⁶⁸ 11 U.S.C. section 1322 (a).

- 3) กำหนดถึงแนวทางการแก้ไขหรือการสละสิทธิ เกี่ยวกับการผิคนัดต่าง ๆ
- 4) กำหนดชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ที่ไม่มีประกัน ในคราวเดียวกับการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้มีประกันหรือเจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันอื่น
- 5) กำหนดการแก้ไขเหตุผิคนัดในเวลาอันสมควร และดำเนินการชำระหนี้ที่ถึงกำหนดหลังจากวันสิ้นสุดตามแผน
- 6) กำหนดชำระหนี้แก่สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นภายหลังยื่นคำร้องขอ⁶⁹
- 7) กำหนดเกี่ยวกับการยอมรับ การปฏิเสธหรือการโอนสิทธิตามสัญญาต่างตอบแทน (Executory Contract) หรือสัญญาเช่าที่ยังมีผลบังคับอยู่ (Unexpired Leases)
- 8) กำหนดชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนแก่เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองทรัพย์สิน (Estate) หรือทรัพย์สินของลูกหนี้
- 9) กำหนดให้ทรัพย์สินในกองทรัพย์สินตกแก่ลูกหนี้หรือบุคคลอื่นเมื่อศาลมีคำสั่งอนุมัติแผนชำระหนี้หรือภายหลังนั้น
- 10) กำหนดการชำระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นภายหลังการยื่นคำร้องของเจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันในมูลหนี้ที่ไม่อาจปลดเปลื้องได้
- 11) กำหนดข้อกำหนดใด ๆ เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติในหมวดนี้⁷⁰
  - (6) การแต่งตั้ง Trustee หรือ ผู้จัดการทรัพย์สิน
เมื่อลูกหนี้ยื่นคำร้องขอจัดการหนี้ตาม Chapter 13 แล้วจะมีการแต่งตั้ง Trustee มาบริหารคดีโดย trustee จะดำเนินการประเมินผลคดีและทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรวบรวมเงินจากลูกหนี้และนำมาจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ อีกทั้งมีหน้าที่ให้คำแนะนำลูกหนี้ นอกเหนือจากเรื่องเนื้อหาทางกฎหมาย และช่วยเหลือลูกหนี้ให้ปฏิบัติตามแผนชำระหนี้⁷¹
  - (7) การอนุมัติแผนการชำระหนี้
หลักของ Chapter 13 กำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบและเป็นผู้อนุมัติแผน (Approval of Plan) โดยศาลจะพิจารณาจากเงื่อนไข ตามมาตรา 1325 ดังต่อไปนี้
    - 1) กำหนดให้แผนจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติใน Chapter 13 และบทบัญญัติอื่นในหมวดนี้
    - 2) ได้มีการชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนศาลมีคำสั่งอนุมัติตามแผน

⁶⁹ 11 U.S.C. section 1305.

⁷⁰ 11 U.S.C. section 1322 (b).

⁷¹ 11 U.S.C. section 1302.

- 3) แผนการชำระหนี้ได้เสนอด้วยความสุจริตและไม่เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย
- 4) เจ้าหนี้ไม่มีประกันได้รับชำระหนี้ตามแผนเดิมจำนวนไม่น้อยกว่ากรณีศาลมีคำสั่งให้ชำระบัญชีลูกหนี้ตาม Chapter 7 โดยให้พิจารณาในวันที่แผนมีผลใช้บังคับ
- 5) แผนได้ชำระหนี้ปกป้องสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้มีประกัน โดยเจ้าหนี้มีประกันยอมรับแผนการชำระหนี้ หรือเจ้าหนี้มีประกันคงมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันจนกว่าได้มีการชำระหนี้ที่ค้างครบถ้วน หรือมีการส่งปลดปล่อยหนี้สิน (Discharge) หรือมีการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้มีประกันเป็นจำนวนไม่น้อยกว่ามูลค่าของทรัพย์สินหลักประกันหรือลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้มีประกัน

6) ลูกหนี้สามารถที่จะชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ในแผนและปฏิบัติตามแผน

7) ลูกหนี้ได้ยื่นคำร้องขอจัดการหนี้สินโดยสุจริต⁷²

มาตรการทางกฎหมายที่ให้ศาลตรวจสอบความเป็นธรรมของแผนฟื้นฟูกิจการเป็นหลักการสำคัญของการให้ความเห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการที่เป็น ไปในแนวทางเดียวกัน คือ การกำหนดให้ศาลเป็นผู้ยืนยันตามแผนที่ได้รับการเห็นชอบแล้วอีกครั้งหนึ่ง และข้อกำหนดในแผนฟื้นฟูกิจการนั้นจะต้องปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ในลำดับชั้นเดียวกันอย่างเท่าเทียมกัน และกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการให้ความเห็นชอบแผนฟื้นฟูสถานะทางการเงินนั้น ลูกหนี้จะต้องกระทำการโดยสุจริตหรือหลักความเป็นไปได้⁷³

8) การชำระหนี้ตามแผน

ภายใน 30 วัน นับแต่วันยื่นคำร้องขอแม้ว่าศาลจะยังไม่ได้มีคำสั่งอนุมัติแผนลูกหนี้ก็ต้องเริ่มชำระหนี้ตามแผน โดยชำระเงินให้แก่ Trustee หากมีหนี้มีประกันที่ถึงกำหนดชำระก่อนศาลอนุมัติแผนชำระหนี้ ลูกหนี้จะต้องดำเนินการให้เจ้าหนี้มีประกันดังกล่าวได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ กล่าวคือชำระหนี้ที่ถึงกำหนดหักด้วยจำนวนเงินที่ได้ส่งมอบให้แก่ Trustee ไปแล้ว โดยแสดงหลักฐานการชำระเงิน จำนวนเงินที่ต้องชำระ วันที่มีการชำระต่อ Trustee⁷⁴

9) การแก้ไขแผน

หลังจากศาลมีคำสั่งอนุมัติแผนชำระหนี้แล้ว ก่อนที่จะมีการชำระหนี้ครบถ้วนตามแผน (Completion of payment)⁷⁵ ลูกหนี้ผู้จัดการทรัพย์สินหรือเจ้าหนี้ไม่มีประกันซึ่งได้รับอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้วอาจขอให้มีการแก้ไขแผน ในการขอแก้ไขแผนนั้นอาจจะเพิ่มหรือลดจำนวนเงินที่มี

⁷² 11 U.S.C. section 1325.

⁷³ ณกรณ์ กุลพิโมกษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 57*, น. 52.

⁷⁴ 11 U.S.C. section 1326.

⁷⁵ 11 U.S.C. section 1329.

การกำหนดชำระหนี้ตามแผน ขยายหรือย่นระยะเวลาในการชำระหนี้ตามแผน หักจำนวนเงินที่ลูกหนี้จะชำระหนี้ตามแผนด้วย

10) การยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำร้องเข้าสู่กระบวนการตามหลัก Chapter 13 แล้ว หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการตาม Chapter 7 ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการยกเลิกกระบวนการตาม Chapter 13 ไปโดยปริยาย

กระบวนการตาม Chapter 7 คือกระบวนการที่ว่าด้วยการชำระบัญชี เพื่อชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทั้งหลายตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องมีแผนชำระหนี้หรือปฏิบัติตามแต่อย่างใด กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ตอนยื่นคำร้องเข้าสู่กระบวนการ จะถูกแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมดและเริ่มต้นทางการเงินได้ต่อไป ซึ่งจะใช้เวลาดำเนินการไม่เกิน 4 ถึง 6 เดือน ภายหลังจากมีการชำระบัญชีของลูกหนี้แล้ว ทรัพย์สินส่วนที่เหลือจากการชำระบัญชีให้กับเจ้าหนี้ทั้งหลายก็จะนำส่งคืนให้แก่ลูกหนี้ต่อไป หรือถ้าทรัพย์สินดังกล่าวไม่พอต่อการชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมดแล้ว ลูกหนี้ก็จะได้รับการปลดเปลื้องจากหนี้ที่เหลือทั้งหมด จากความรับผิดชอบทางกฎหมายที่มีอยู่เดิม กระบวนการนี้จึงเป็นกรณีที่ลูกหนี้ต้องการเริ่มต้นทางการเงินใหม่อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องรักษาทรัพย์สินที่มีอยู่แต่มีการแบ่งทรัพย์สินชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทั้งหลาย พร้อมทั้งได้รับสิทธิตามคำสั่งศาลให้หลุดพ้นจากการล้มละลายต่อไป

อย่างไรก็ตามในทางกลับกันเมื่อลูกหนี้เริ่มต้นมาตรการชำระบัญชีภายใต้ Chapter 7 กล่าวคือ ลูกหนี้บุคคลธรรมดาเจ้าของจัดการภาระหนี้ของตนโดยการชำระบัญชีภายใต้ Chapter 7 แต่ลูกหนี้ก็ยังมีสิทธิร้องขอโอนย้ายคดีไปสู่มาตรการฟื้นฟูสถานะทางการเงินภายใต้ Chapter 13 ได้ แต่คดีที่มีการชำระบัญชีดังกล่าวต้องเริ่มจากความสมัครใจของลูกหนี้ด้วย เพราะหลักเกณฑ์ตาม Chapter 13 นั้นต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำร้องโดยสมัครใจเท่านั้น⁷⁶

กฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกานั้นมีช่องทางหลากหลายเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ อีกทั้งคุ้มครองลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้ได้รับความเป็นธรรมในการประกอบอาชีพ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับนายจ้างซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐว่า “หน่วยงานของรัฐห้ามปฏิเสธเพิกถอน เลื่อนหรือปฏิเสธการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ใบอนุญาต ใบอนุญาตกรรมสิทธิ์สัมปทาน หรือใบอนุญาตอย่างอื่นทำนองเดียวกัน การกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การปฏิเสธการว่าจ้างงาน ทำให้การจ้างสิ้นสุดลง หรือเลือกปฏิบัติในการว่าจ้าง ต่อบุคคลที่เคยเป็นหรือเป็นลูกหนี้ภายใต้กระบวนการล้มละลาย”⁷⁷

⁷⁶ ณรงค์ กุลพิโมกษ์, *อ้าวแล้ว เจริญรอกที่ 57*, น. 55.

⁷⁷ United States Code-Title 11 Section.525(a).

สำหรับนายจ้างซึ่งเป็นเอกชน ก็มีกฎหมายคุ้มครองลูกจ้างที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายไว้ว่า “นายจ้างเอกชนไม่สามารถยุติการจ้างงาน หรือเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน ต่อบุคคลซึ่งเป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นลูกหนี้ที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ที่ล้มละลาย เหตุเพราะเขาตกเป็นบุคคลล้มละลาย”⁷⁸ แต่อย่างไรก็ตามกรณีนายจ้างที่เป็นเอกชนอาจปฏิเสธบุคคลที่มาสมัครงาน เพราะกฎหมายไม่ได้ห้ามนายจ้างที่เป็นเอกชนในการเลือกปฏิบัติในการว่าจ้างงาน ดังเช่นนายจ้างที่เป็นหน่วยงานของรัฐ

(2) มาตรการทางกฎหมายในการเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายละเอียดประจำของประเทศอังกฤษ (Insolvency Act 1986)

1. คุณสมบัติของลูกหนี้อาจร้องหรือถูกฟ้องในคดีล้มละลาย

คุณสมบัติของลูกหนี้อาจร้องหรือถูกฟ้องในคดีล้มละลายในประเทศอังกฤษภายใต้ Insolvency Act 1986 มีการพิจารณาไว้จากความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ หรือเกณฑ์การพิจารณาความมีหนี้สินล้นตัว (Insolvency) ของลูกหนี้ซึ่งลูกหนี้ที่จะเข้าสู่กระบวนการล้มละลายนั้น ได้แก่ ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด และบุคคลธรรมดา สามารถร้องขอได้ภายใต้กระบวนการ “การจัดชำระหนี้ของแต่ละบุคคลโดยสมัครใจ” (Individual Voluntary Arrangement) และการจัดชำระหนี้ของบริษัทโดยสมัครใจ (Company Voluntary Arrangement)⁷⁹ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งการบริหารจัดการทรัพย์สิน (Administration Order)⁸⁰ โดยลูกหนี้จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้⁸¹

- 1) มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศอังกฤษและเวลส์
- 2) อยู่ในอังกฤษ และเวลส์ในวันที่มีการส่งฟ้อง หรือ
- 3) เป็นผู้อยู่อาศัย หรือมีถิ่นที่อยู่ หรือประกอบธุรกิจในประเทศอังกฤษ และเวลส์ ภายในระยะเวลา 3 ปีก่อนที่มีการยื่นคำร้อง

การจัดการหนี้สินด้วยความสมัครใจ (Voluntary Arrangement) เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลซึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้สามารถขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ก่อนที่จะถูกฟ้องล้มละลาย หากข้อเสนอของลูกหนี้เป็นที่ยอมรับของที่ประชุมเจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ต้องล้มละลายและในขณะเดียวกันข้อตกลงการจัดการชำระหนี้สินของ

⁷⁸ United States Code-Title 11 Section.525(b).

⁷⁹ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2549), น. 309.

⁸⁰ ปัทมา วุฒิประชาธิรัฐ, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่, น. 60.

⁸¹ Insolvency Act 1986., Section 265.

ลูกหนี้ดังกล่าวหากต่อมาภายหลังได้มีการขอให้มีการฟื้นฟูกิจการศาลจะนำข้อตกลงชำระหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าวมาพิจารณาในการออกคำสั่งการบริหารจัดการทรัพย์สิน (Administration Order)⁸²

2. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้

1) ลูกหนี้ กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ซึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ยื่นคำขอให้ตนเองล้มละลายได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากภาระแห่งหนี้ และมีโอกาสเริ่มต้นใหม่

ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้เป็นองค์ประกอบที่ไม่ต้องพิจารณาถึงจำนวนหนี้ขั้นต่ำ ดังเช่นกรณีของเจ้าหนี้ และการที่ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องเองได้ ลูกหนี้ที่สุจริตเท่านั้นที่ศาลจะให้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้ ลูกหนี้ที่ใช้สิทธิไม่สุจริตเข้ามาในกระบวนการล้มละลายเพื่อจะไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ศาลศาลมีดุลยพินิจยกคำขอล้มละลาย ซึ่งหากปรากฏในเบื้องต้นว่าลูกหนี้ยังสามารถชำระหนี้ได้

2) เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เจ้าหนี้รายเดียวหรือรายหลายร่วมกันยื่นคำฟ้อง โดยจำนวนหนี้ขั้นต่ำ 750 ปอนด์⁸³

ข. มูลหนี้ที่นำมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายต้องเกิดขึ้นและมีอยู่ก่อนการฟ้องคดีล้มละลายของลูกหนี้

ค. มูลหนี้ที่มีจำนวนหนี้ที่แน่นอนและหนี้นั้นถึงกำหนดชำระแล้ว⁸⁴

3) การยื่นขอให้ล้มละลายโดยบุคคลที่เข้ามาควบคุมดูแลการปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความสมัครใจ

กรณีนี้เป็นกรณีการยื่นขอให้ล้มละลายในขณะที่ปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความสมัครใจ เมื่อปรากฏว่า ไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงชำระหนี้ที่ทำได้หรือดำเนินการแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ⁸⁵ โดยข้อตกลงด้วยความสมัครใจนี้อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลยื่นคำขอให้ตนเองล้มละลายแล้วเข้าทำข้อตกลงกับเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการแล้วทำแผนบริหารจัดการบริษัทแล้วไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงได้

⁸² Insolvency Act 1986., Section 8 (b).

⁸³ Insolvency Act 1986., Section 267(4).

⁸⁴ Insolvency Act 1986., Section 267(2)(b).

⁸⁵ Insolvency Act 1986 มาตรา 264(1)(c) ประกอบมาตรา 276(1).

กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า “ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้” เมื่อเข้าข้อสันนิษฐานที่กำหนดไว้กฎหมายให้ถือว่า “ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้” มีดังต่อไปนี้

1. เจ้าหนี้ได้ส่งหนังสือเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วแต่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือให้ประกันภายใน 3 สัปดาห์เจ้าหนี้สามารถยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้

ในบางกรณีกฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายก่อนครบกำหนดสามสัปดาห์ได้ หากปรากฏว่าทรัพย์สินของลูกหนี้จะเสื่อมหรือลดน้อยถอยลงเมื่อครบสามสัปดาห์⁸⁶

2. กรณีที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่จะถึงกำหนดชำระภายในระยะเวลาที่แน่นอน เจ้าหนี้อาจส่งหนังสือไปเรียกลูกหนี้แสดงให้เป็นที่พอใจว่าเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้จะชำระหนี้อย่างไร หากภายใน 3 สัปดาห์ลูกหนี้ไม่แสดงให้เป็นที่พอใจ เจ้าหนี้สามารถยื่นคำขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้

3. การบังคับคดีทางแพ่งของเจ้าหนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ (Unsatisfied Execution)

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ใช่ข้อสันนิษฐานที่เด็ดขาด กฎหมายเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถพิสูจน์ หรืออ้างเหตุซึ่งตนไม่สมควรล้มละลายได้⁸⁷ และศาลจะต้องวัดความสามารถของลูกหนี้ ว่าลูกหนี้อยู่ในความหมายของ “ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้” ได้หรือไม่ ซึ่งอาจตรวจสอบได้จากการขาดสภาพคล่องทางการเงินของลูกหนี้ อาจขาดสภาพคล่องเป็นการชั่วคราว (Short-Term Insolvency) โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระหนี้ทั้งปวงเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สินหรือไม่

หรืออีกกรณีหนึ่ง ตรวจสอบจากบัญชีงบดุลของลูกหนี้พบว่า มีหนี้สินสิ้นพันตัว คือ มีหนี้สินมากกว่าสินทรัพย์ที่มีอยู่ในความหมายของ “ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้” อันมีลักษณะเป็นการถาวร (Balance Sheet Insolvency) โดยพิจารณาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ไม่เพียงพอต่อการปลดเปลื้องหนี้สิน หรือมูลค่าของสินทรัพย์น้อยกว่าหนี้สินก็ถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินสิ้นพันตัว⁸⁸

เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ล้มละลายศาลจะทำการไต่สวนคำร้อง และศาลอาจมีคำสั่ง 2 ประการคือ

1. หากศาลพิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงก็จะมีคำสั่งยกคำร้อง
2. หากศาลพิจารณาแล้วได้ความจริงก็จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้

⁸⁶ Insolvency Act 1986., Section 270.

⁸⁷ สุธีรา ศรีละจักร์, *อ้างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 26, น. 45

⁸⁸ สมบูรณ์ ฐักิจพาณิชย์, “ความไม่สามารถชำระหนี้,” *จุลสารครบรอบ 1 ปีศาลล้มละลายกลาง*, น. 29 (มิถุนายน 2543).

การล้มละลายของบุคคลธรรมดาและการล้มละลายของนิติบุคคลนั้นมีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ การล้มละลายของบุคคลธรรมดานั้นมิได้ทำให้สภาพบุคคลของลูกหนี้สูญสิ้นไป เพียงแต่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการของลูกหนี้ในระหว่างที่อยู่ในกระบวนการล้มละลาย

ส่วนการล้มละลายของนิติบุคคลนั้น จะมีผลให้นิติบุคคลต้องสิ้นสถานะทางกฎหมายไปอย่างสิ้นเชิงด้วยการเลิกกิจการ (Winding up)⁸⁹

3. การขอให้มีการฟื้นฟูกิจการหรือบริหารจัดการบริษัท (Administration)

การยื่นคำขอให้มีการบริหารจัดการบริษัท เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้บริหารจัดการบริษัท กรรมการบริษัทลูกหนี้เดิม ย่อมหมดอำนาจในการบริหารจัดการ เนื่องจากกฎหมายล้มละลายอังกฤษมองว่าเมื่อกรรมการบริษัทลูกหนี้บริหารงานมีหนี้สินและไม่สามารถชำระหนี้ได้ กรรมการบริษัทลูกหนี้เดิมย่อมหมดอำนาจบริหารหากศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการบริษัท ศาลก็จะตั้งผู้ปฏิบัติงานด้านล้มละลายที่ได้รับการรับรองเป็นผู้บริหารจัดการบริษัทต่อไป โดยจะต้องดำเนินการบริหารจัดการบริษัทให้สำเร็จตามแผนภายในเวลาที่กำหนด

แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายครั้งล่าสุดโดย Enterprise Act 2002 จะได้มีการคำนึงถึงการแบ่งแยกประเภทของลูกหนี้ที่ล้มละลายโดยสุจริตและลูกหนี้ที่ล้มละลายโดยทุจริตแล้วก็ตาม แต่กฎหมายกลับไม่ได้แก้ไขแนวคิดในกระบวนการบริหารจัดการบริษัทว่าความล้มเหลวทางการเงินของบริษัทลูกหนี้ อาจเกิดจากปัจจัยอื่นซึ่งมิใช่การบริหารที่ผิดพลาดของผู้บริหารของลูกหนี้ก็ได้ จึงมิได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารของลูกหนี้เข้ามาดำเนินกิจการของบริษัทต่อไปตามแผนบริหารจัดการบริษัทได้แต่อย่างใด

หากลูกหนี้ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จแล้วผู้บริหารจัดการบริษัทต้องรายงานศาลเพื่อดำเนินการขอเลิกกิจการต่อไป

3.1.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System)

ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบซีวิลลอว์ (Civil Law System) คือระบบประมวลกฎหมาย เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีต้นกำเนิดและได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน ระบบกฎหมายนี้จะไม่ยึดถือแนวคำพิพากษาของศาลว่าเคยแนวคำพิพากษาไว้อย่างไร หากมีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล ศาลจะพิจารณาก่อนว่าตามประมวลกฎหมายบัญญัติไว้ว่าอย่างไร ให้สิทธิ กำหนดหน้าที่ มีโทษอย่างไรหรือไม่

ระบบกฎหมายประเภทนี้มีข้อดีที่ว่าเปิดกว้างให้ศาลพิจารณาคดีโดยไม่ต้องยึดคำพิพากษาของศาลที่เคยตัดสินไว้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็จะทำการพิจารณาคดีตามจารีตประเพณีแห่ง

⁸⁹ สุธีร์ ศุภนิตย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17, น. 112

ท้องถิ่น จารีตประเพณีคือ ประเพณีที่ประพฤติและปฏิบัติกันมาช้านาน ถ้าไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นนั้นก็จะวินิจฉัยคดีเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าหากบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งนั้นก็ไม่มีบัญญัติไว้ด้วย ก็จะวินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) นี้ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐอิตาลี และประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส กล่าวคือ

มาตรการทางกฎหมายในการเข้าสู่กระบวนการปรับ โครงสร้างนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้ประกอบการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Code/Code de Commerce)

กฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศสสำหรับผู้ประกอบการ ได้ถูกบัญญัติไว้รวมกันในประมวลกฎหมายพาณิชย์ โดยกฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1) กระบวนการป้องกันและแก้ปัญหาทางการเงินของกิจการลูกหนี้ก่อนลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และ

2) กระบวนการหลังจากที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว

1. คุณสมบัติของลูกหนี้ซึ่งจะเข้าสู่กระบวนการป้องกันและแก้ปัญหาทางการเงินซึ่งกฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศสจำกัดเฉพาะบุคคลบางประเภทเท่านั้น คือ

1) ผู้ประกอบการทางการค้า 2) ช่างฝีมือ 3) เกษตรกร 4) นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ประเภทที่ 1-3 เป็นบุคคลประเภทบุคคลธรรมดา

2. การเริ่มสู่กระบวนการป้องกันตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Commercial Code)

โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการป้องกันการมีหนี้สินล้นพ้นตัว มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและปรับฐานะทางการเงินของลูกหนี้ ก่อนที่ลูกหนี้จะอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้⁹⁰ โดยกระบวนการป้องกันนี้แบ่งออกเป็นมาตรการแจ้งเตือนและมาตรการในการประนอมหนี้

(1) การแจ้งเตือน มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานปัญหาทางการเงินที่ตรวจพบในแต่ละกรณีไปยังกรรมการหรือผู้บริหารบริษัทโดยเร่งด่วน เพื่อปรึกษาหารือและหาทางแก้ไข ก่อนที่ปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงจนถึงขั้นที่ทำให้ลูกหนี้อยู่ในสถานะหนี้สินล้นพ้นตัว⁹¹ โดย

⁹⁰ สมศักดิ์ นวตระกูลปสุทธิ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 21*, น. 496.

⁹¹ *เพ็งอ้าง*, น. 497.

มาตรการการแจ้งเตือนประกอบด้วย การแจ้งเตือนจากภายในองค์กรและการแจ้งเตือนจากภายนอกองค์กร

(1.1) การแจ้งเตือนจากภายในองค์กร

(1.1.1) การแจ้งเตือนจากผู้ตรวจสอบบัญชี ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่หากผู้ตรวจสอบบัญชีตรวจพบว่ามีเหตุอันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการประกอบกิจการ ผู้ตรวจสอบบัญชีมีหน้าที่ต้องแจ้งข้อเท็จจริงนั้นต่อประธานคณะกรรมการคณะกรรมการบริหารในกิจการเป็นบริษัทมหาชน⁹² หรือแจ้งต่อผู้บริหารกิจการในกรณีที่เป็นกิจการในรูปแบบอื่น⁹³ เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป กฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าอันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการประกอบกิจการไว้ โดยเรื่องนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ตรวจสอบบัญชี

ในกรณีที่คณะกรรมการบริหาร หรือผู้บริหารกิจการไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือมาตรการแก้ไขปัญหานั้น ไม่อาจทำให้กิจการรอดพ้นจากความเสียหายที่ประสบอยู่ ผู้ตรวจสอบบัญชีจะจัดทำรายงานขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อนำเสนอที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น และส่งรายงานดังกล่าวไปยังคณะกรรมการร่วมระหว่างผู้บริหารและพนักงานด้วย⁹⁴

เมื่อได้มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นแล้วถ้าผู้ตรวจสอบบัญชีเห็นว่าดี ผู้ถือหุ้นไม่อาจแก้ไขปัญหาได้ ผู้ตรวจสอบบัญชีจะรายงานการดำเนินการต่าง ๆ ที่ตนได้กระทำลงไป และผลการดำเนินการให้ประธานศาลพาณิชย์ทราบ⁹⁵ ซึ่งประธานศาลพาณิชย์มีอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่กิจการนั้นประสบอยู่ได้

(1.2) การแจ้งเตือน โดยคณะกรรมการร่วมระหว่างผู้บริหารและพนักงาน คณะกรรมการร่วมระหว่างผู้บริหารกับพนักงานมีสิทธิที่จะขอให้ผู้บริหารกิจการชี้แจงเมื่อเห็นว่ามีเหตุที่จะกระทบกระเทือนต่อสถานะทางเศรษฐกิจของกิจการ⁹⁶ ซึ่งเหตุที่จะกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจนั้นเพียงแต่แสดงเหตุว่าสภาพของกิจการนั้นน่าเป็นห่วง โดยไม่ต้องถึงขนาดกับทำให้กิจการนั้นต้องขาดทุนจนถึงขั้นต้องล้มละลาย

⁹² Commercial Code, Article L234-1 paragraph 1.

⁹³ Commercial Code, Article L234-2 paragraph 1.

⁹⁴ ธนกร วรปรัชญากุล, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 24*, น. 12.

⁹⁵ Commercial Code, Article L234-1 paragraph 4, L234-2 paragraph 3.

⁹⁶ ธนกร วรปรัชญากุล, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 24*, น. 13.

(1.3) การแจ้งเตือนโดยผู้ถือหุ้น กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นที่จะคอยสอดส่องดูแลกิจการที่ตนเข้าไปร่วมลงทุนไว้เมื่อการดำเนินการของนิติบุคคลที่ตนเข้าร่วมลงทุนนั้นเข้าข่ายประสบปัญหาหรือการดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ โดยให้จำกัดอยู่เฉพาะการตั้งข้อซักถามเป็นลายลักษณ์อักษรต่อกรรมการบริหารของนิติบุคคลนั้น⁹⁷ โดยการตั้งข้อซักถามดังกล่าวผู้ถือหุ้นจะทำได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ต่อหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อไม่ให้รบกวนการทำงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งการแจ้งเตือนนั้นจำกัดอยู่เฉพาะกรณีบริษัทมหาชน และผู้ถือหุ้นที่จะมีสิทธิแจ้งเตือนนั้นจะต้องถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน โดยจะร่วมจำนวนผู้ถือหุ้นหลายคนให้ได้ร้อยละ 10 ก็ได้ ส่วนกรณีของนิติบุคคลประเภทจำกัดความรับผิดชอบนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดสัดส่วนไว้

2) การแจ้งเตือนจากภายนอกองค์กร

(2.1) ประธานศาลพาณิชย์ตามกฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีสิทธิเรียกผู้บริหารกิจการมาพบเพื่อหารือถึงมาตรการที่จะฟื้นฟูสถานะกิจการเมื่อปรากฏว่ากิจการประสบปัญหาอันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการประกอบ การ โดยประธานศาลพาณิชย์มีอำนาจขอให้บุคคลหรือหน่วยงานแจ้งข้อมูลซึ่งเป็นรายละเอียดของสถานะทางเศรษฐกิจและการเงินของลูกหนี้ได้ แม้จะมีกฎระเบียบห้ามการให้ข้อมูลก็ตาม⁹⁸ เนื่องจากเป็นข้อมูลภายในของกิจการ แต่เนื่องจากกฎหมายล้มละลายสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีระบบการป้องกันการมีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงให้อำนาจศาลในเข้าควบคุมและคอยดูแลกิจการที่อาจกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจได้

แต่อย่างไรก็ตามประธานศาลพาณิชย์ดังกล่าวไม่อาจเข้าแทรกแซงกิจการไม่ว่าจะเสนอแนะหรือให้ความเห็นในการแก้ไขปัญหา

(2) การขอประนอมหนี้ ผู้บริหารกิจการจะยื่นคำร้องต่อศาลพาณิชย์หรือต่อศาลจังหวัด แสดงให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจ การเงิน เพื่อให้ศาลตั้งผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการประนอมหนี้ และประธานศาลพาณิชย์มีอำนาจขอให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินแจ้งรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สภาพการจ้างงาน และสถานะทางการเงินแห่งกิจการนั้นด้วย เพื่อทราบถึงสถานภาพของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย⁹⁹ เพื่อช่วยให้กิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินยังดำเนินต่อไปได้

กระบวนการหลังจากที่ลูกหนี้ซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว คือ กระบวนการฟื้นฟูกิจการ และการชำระบัญชี ซึ่งกระบวนการฟื้นฟุนั้นใช้สำหรับกิจการของลูกหนี้ที่ยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้ ส่วนการชำระบัญชีนั้นใช้สำหรับกิจการของลูกหนี้ไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้ เมื่อปรากฏ

⁹⁷ ปัทมา วุฒิประชาธิรัฐ, *อ้างแล้ว เจริญธรรม*, น. 66

⁹⁸ Commercial Code, Article L611-2

⁹⁹ อุโฆษ เมฆานนท์, *อ้างแล้ว เจริญธรรม* 11, น. 65

ข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้หยุดประกอบกิจการโดยสิ้นเชิง หรือปรากฏข้อเท็จจริงอื่น โดยชัดเจนว่าลูกหนี้ไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้

สำหรับการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการและการชำระบัญชีนั้น อาจเกิดขึ้นเนื่องจาก 1) ลูกหนี้มีค่าขอเอง 2) เจ้าหนี้มีค่าขอ 3) อัยการมีค่าขอ 4) ศาลเห็นควรเองให้มีการยึดทรัพย์ลูกหนี้เพื่อประโยชน์เจ้าหนี้ในการนำออกขายทอดตลาดให้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้โดยศาลและการชำระบัญชี

(1) การพิจารณาคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ

การยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาสั่งให้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ คือศาลพาณิชย์ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้ประกอบการค้าขาย หรือเป็นช่างฝีมือ และศาลจังหวัดกรณีลูกหนี้เป็นเกษตรกรหรือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน¹⁰⁰ เมื่อศาลพิจารณาคำร้องและมีคำสั่งอนุญาตให้ฟื้นฟูกิจการก็จะเข้าสู่กระบวนการเฝ้าสังเกตการณ์สถานะทางการเงินของลูกหนี้ ซึ่งกระบวนการเฝ้าสังเกตการณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ยื่นข้อเสนอขอดำเนินกิจการต่อไป หรือขอหยุดกิจการ โดยจำแนกออกเป็น 2 ชนิด แต่ละชนิดขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการคือ¹⁰¹

(1.1) กระบวนการเฝ้าสังเกตการณ์ตามปกติ ปกติใช้เวลาไม่เกิน 20 เดือน โดยแบ่งเป็น 3 คาบ คือ 6 เดือน 6 เดือน และ 8 เดือน ซึ่งอาจใช้เวลาเพียง 6 เดือน ก็ได้ การเฝ้าสังเกตการณ์ตามปกตินี้ใช้กับกิจการที่มีขนาดใหญ่ คือมีการจ้างงานมากกว่าห้าสิบคน และการเฝ้าสังเกตการณ์ตามปกตินี้ศาลจะตั้งเจ้าพนักงานผู้จัดทำแผน

(1.2) กระบวนการเฝ้าสังเกตการณ์รวบรัด ปกติใช้เวลาเพียง 8 เดือน โดยแบ่งเป็น 2 คาบเวลา คือ คาบเวลาละ 4 เดือนซึ่งอาจใช้เวลาเพียง 4 เดือน ก็ได้ การเฝ้าสังเกตการณ์แบบรวบรัดนี้ใช้กับกิจการที่มีขนาดกลางหรือขนาดเล็ก คือมีการจ้างงานน้อยกว่าห้าสิบคน ซึ่งการเฝ้าสังเกตการณ์แบบรวบรัดนี้ศาลจะแต่งตั้งเจ้าพนักงานเป็นผู้ทำหน้าที่แผนต่อเมื่อเห็นว่ามีคามจำเป็น

(2) ขั้นตอนการทำแผนฟื้นฟูกิจการ

เมื่อศาลสั่งให้ดำเนินการกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ศาลจะแต่งตั้งผู้พิพากษาให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาผู้สอดส่อง และเจ้าพนักงานศาล ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าพนักงานศาลที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ และเจ้าพนักงานศาลที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเจ้าหนี้ มีหน้าที่ต้องรายงานผู้พิพากษาผู้สอดส่อง และพนักงานอัยการทราบถึงการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูกิจการและผู้พิพากษาผู้สอดส่องสามารถเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจการได้ทุกเมื่อ

¹⁰⁰ ธนกร วรปรัชญากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 24*, น. 16.

¹⁰¹ ภูมิ โชคเหมาะ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10*, น. 51.

เจ้าพนักงานศาลที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการนั้นจะต้องจัดทำรายงานเศรษฐกิจและการลงทุนของกิจการที่เข้ารับการฟื้นฟูกิจการนั้น โดยผู้บริหารกิจการยังคงมีอำนาจจัดการอยู่แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานศาล¹⁰² และเจ้าพนักงานศาลที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการจะเป็นผู้เสนอเรื่องการชำระหนี้ของลูกหนี้ต่อเจ้าพนักงานผู้เป็นตัวแทนเจ้าหนี้และรวบรวมข้อตกลงเรื่องระยะเวลาชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้จำเป็นต้องแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าหนี้แน่นอนต่อเจ้าพนักงานผู้เป็นตัวแทนเจ้าหนี้ โดยหนี้ดังกล่าวต้องเกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ

(3) คำสั่งของศาลเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ

แผนฟื้นฟูกิจการคือแผนที่แสดงถึงสถานะทางการเงินของลูกหนี้ ถ้าศาลเห็นว่าแผนนั้นมีความน่าเชื่อถือว่าลูกหนี้สุจริตและกิจการยังคงดำเนินต่อไปได้ศาลจะมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ และมีผลให้ลูกหนี้ยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้ โดยให้ถือว่าระยะเวลาในการชำระหนี้สิ้นสุดลง ณ วันที่ศาลไม่เห็นชอบกับแผนฟื้นฟูกิจการ ย่อมเป็นผลให้เข้าสู่กระบวนการชำระบัญชี โดยให้ถือว่าระยะเวลาในการชำระหนี้สิ้นสุดลงเช่นกัน¹⁰³

3.2 มาตรการทางกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

กระบวนการล้มละลายของประเทศไทยนั้นมีบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างกับกฎหมายทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องของการบังคับชำระหนี้ เนื่องจากการติดตามหนี้สินในคดีล้มละลายได้กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และจัดสรรแบ่งปันด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย¹⁰⁴ และเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะการตกเป็นบุคคลล้มละลายของประเทศไทยจะถูกจำกัดสิทธิในอาชีพ ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงกระบวนการแก้ปัญหาเมื่อลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายจนถึงการตกเป็นบุคคลล้มละลายกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา อันสืบเนื่องมาจากผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตลอดจนคำพิพากษาให้กลายเป็นบุคคลล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

¹⁰² อุโฆษ เมาตานนท์, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 11*, น. 68

¹⁰³ ภูมิ โชคเหมาะ, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 10*, น. 52.

¹⁰⁴ วิชา มหาคณ, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 8*, น. 1.

3.2.1 มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเข้าสู่กระบวนการล้มละลายในชั้นพิจารณาของศาลล้มละลายกลาง

3.2.1.1 กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของศาลล้มละลายกลาง¹⁰⁵

กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ เริ่มต้นจากการที่ลูกหนี้และเจ้าหนี้มีการตกลงเจรจาปรึกษาหารือกัน ในการที่จะเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ ซึ่งในการเจรจาดังกล่าวนั้น เป็นขั้นตอนที่มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จก็ได้ ถ้าหากการเจรจาตกลงกันประสบผลสำเร็จ ทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ก็จะสามารถดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ได้ ทั้งในและนอกกระบวนการทางศาล และถ้าหากการเจรจาตกลงกันไม่ประสบผลสำเร็จ ฝ่ายเจ้าหนี้ ก็อาจจะมีการแสดงความจำนงให้ลูกหนี้ปรับโครงสร้างหนี้ โดยการฟ้องร้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล หรือฝ่ายลูกหนี้จะแสดงความจำนงขอปรับโครงสร้างหนี้ในกระบวนการทางศาลด้วยตนเอง

กรณีนี้ฝ่ายของลูกหนี้ต้องมีการพิจารณาสถานภาพ ความสามารถในการชำระหนี้ เพื่อทำการปรับโครงสร้างหนี้ โดยการจัดเตรียมข้อมูลและเอกสาร ทำการวิเคราะห์ศักยภาพในการทำธุรกิจ เงินหมุนเวียนในการทำธุรกิจ รายได้ประจำที่ตนได้รับ รายได้เสริม ตลอดจนแนวทางในการปรับโครงสร้างหนี้ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายของเจ้าหนี้ ก็ควรเตรียมความพร้อมทั้งระบบฐานข้อมูล ระบบงาน นโยบาย และมาตรการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และบุคลากรที่มีความพร้อม นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าหากลูกหนี้และเจ้าหนี้เข้าสู่กระบวนการนอกศาลแล้ว ยังมีโอกาสที่จะเข้าสู่กระบวนการในศาลได้ เนื่องจากถ้าหากการปรับโครงสร้างหนี้ นอกศาลไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะต้องมีการฟ้องร้องต่อไป หรือถ้าหากมีการตกลงทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จ ก็อาจจะมีการเข้าสู่กระบวนการในศาลเพื่อใช้กระบวนการทางกฎหมายในการควบคุมการดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้

การปรับโครงสร้างหนี้จึงแบ่งได้ 2 ประเภท¹⁰⁶ ดังนี้

1. การปรับโครงสร้างหนี้ นอกศาล

วิธีการนี้เป็นการนำแนวคิดมาจากสหราชอาณาจักรอังกฤษ โดยมีธนาคารแห่งอังกฤษ (Bank of England) เป็นผู้วางแนวทางในการแก้ปัญหาของธนาคารพาณิชย์ ด้วยการสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งร่วมมือแก้ปัญหาของลูกหนี้ โดยพิจารณาเลือกลูกหนี้ ซึ่งประสบปัญหาทาง

¹⁰⁵ ศาลล้มละลายกลางและศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, “ผลกระทบจากกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ที่จะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายและแผนการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทางศาลล้มละลายกลางกับกระบวนการของบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย,” (รายงานผลการวิจัย, กรุงเทพมหานคร: บริษัท อททชยา มิเลียนเนียม จำกัด, 2547), น. 9.

¹⁰⁶ เห่งอ้าง, น. 10-11.

การเงิน แล้ววางแผนแก้ไขปัญหาการประกอบธุรกิจของลูกหนี้จากการพิจารณาในงบการเงินและเอกสารประเภทต่าง ๆ เช่น ประวัติการเป็นหนี้ รายได้ที่ลูกหนี้ได้รับ ประวัติการชำระหนี้ของลูกหนี้ แล้วจึงจัดทำข้อตกลง หรือสัญญาในการปรับโครงสร้างหนี้ระหว่างธนาคารพาณิชย์เจ้าหนี้ทุกแห่งกับลูกหนี้ หรือคู่สัญญา ซึ่งวิธีการนี้อาจเรียกว่า “London Approach”

2. การปรับโครงสร้างหนี้ในศาล

เป็นกระบวนการที่นำแนวคิดมาจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (Rehabilitation Procedures) โดยอาศัยปรับ โครงสร้างหนี้ ปรับ โครงสร้างองค์กร หรือปรับโครงสร้างการบริหารการจัดการ โดยการขออนุญาตให้ศาลมีความเห็นชอบด้วยแผนฟื้นฟูกิจการ เช่น

การประนอมหนี้ในชั้นพิจารณาจะกระทำโดยเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ศาล ซึ่งคดีล้มละลายจะไม่มี การไต่เถียงดังเช่นคดีแพ่ง เพราะเมื่อศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้วให้กำหนดวันนั่งพิจารณาคดีเป็นการด่วน และให้ออกหมายเรียกและส่งสำเนาฟ้องไปยัง ลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน¹⁰⁷ ศาลจะต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้า ศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแต่ ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง¹⁰⁸ และจะถอนคำฟ้อง นั้น ไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

อนึ่ง ศาลล้มละลายกลางของประเทศไทยที่มีลักษณะเป็นศาลชำนาญพิเศษเหมือนเช่นในสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่มีศาลโดยตรงในการพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของประเทศโดยผู้วิจัยขอนำเสนอจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล ดังจะเห็นได้จากสถิติข้อมูลตั้งแต่ปี 2552 ถึง ปี 2559 ดังต่อไปนี้¹⁰⁹

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 13.

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14.

¹⁰⁹ สถิติข้อมูลศาลล้มละลายกลาง.

ตารางที่ 3.1 แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง
พ.ศ. 2552-2558

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง										
ประจำปี พ.ศ. 2552						☒ ศาลล้มละลายกลาง				
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป										
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป
			พิพาทษา		ประนีประนอม พิพาทษา ตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม	
			คำสั่ง	คำพิพาทษา						
ล้มละลาย	15,323	18,525	19,404	344	-	465	3,297	465	23,975	9,873
สาขาล้มละลาย	115	187	-	81	-	4	29	54	168	134
คำขอรับชำระหนี้	1,434	7,704	8,796	-	-	-	-	-	8,796	342
ฟื้นฟู	18	42	-	16	-	1	1	22	40	20
สาขาฟื้นฟู	39	78	-	20	-	-	41	15	76	41
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	4	24	-	3	-	-	2	5	10	18
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	16,933	26,560	28,200	464	-	470	3,370	561	33,065	10,428

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง										
ประจำปี พ.ศ. 2553						☒ ศาลล้มละลายกลาง				
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป										
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป
			พิพาทษา		ประนีประนอม พิพาทษา ตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม	
			คำสั่ง	คำพิพาทษา						
ล้มละลาย	9,873	14,256	12,329	624	-	2,823	659	1,151	17,586	6,543
สาขาล้มละลาย	134	194	13	107	-	3	26	77	226	102
คำขอรับชำระหนี้	342	5,601	5,840	-	-	-	-	-	5,840	103
ฟื้นฟู	20	53	19	24	-	3	2	11	59	14
สาขาฟื้นฟู	41	75	-	39	-	2	3	20	64	52
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	18	9	-	4	-	3	1	5	13	14
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	10,428	20,188	18,201	798	-	2,834	691	1,264	23,788	6,828

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง										
ประจำปี พ.ศ. 2554						☒ ศาลล้มละลายกลาง				
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป										
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป
			พิพาทษา		ประนีประนอมตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม	
			คำสั่ง	คำพิพากษา						
ล้มละลาย	6,543	9,408	7,654	776	-	2,068	255	162	10,915	5,036
ศาลาล้มละลาย	102	229	4	86	-	25	10	77	202	129
คำขอรับชำระหนี้	103	5,046	3,682	398	-	-	-	13	4,093	1,056
ฟื้นฟู	14	34	14	20	-	2	1	2	39	9
สาขาฟื้นฟู	52	76	3	38	-	9	4	18	72	56
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	14	12	5	4	2	2	-	1	14	12
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	6,828	14,805	11,362	1,322	2	2,106	270	273	15,335	6,298

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง										
ประจำปี พ.ศ. 2555						☒ ศาลล้มละลายกลาง				
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป										
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป
			พิพาทษา		ประนีประนอมตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม	
			คำสั่ง	คำพิพากษา						
ล้มละลาย	5,036	6,312	6,495	433	-	947	636	112	8,623	2,725
ศาลาล้มละลาย	129	221	22	98	-	9	37	55	221	129
คำขอรับชำระหนี้	1,056	9,173	9,693	388	-	-	-	3	10,084	145
ฟื้นฟู	9	38	13	9	-	1	2	-	25	22
สาขาฟื้นฟู	56	54	13	43	-	-	23	5	84	26
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	12	6	1	3	-	4	4	3	15	3
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	6,298	15,804	16,237	974	-	961	702	178	19,052	3,050

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง											
ประจำปี พ.ศ. 2556						☒ ศาลล้มละลายกลาง					
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป											
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป	
			พิพาทษา		ประนีประนอมตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม		
			คำสั่ง	คำพิพากษา							
ล้มละลาย	2,725	4,264	3,599	117	-	546	361	46	4,669	2,320	
ศาลล้มละลาย	129	212	102	-	11	36	72	221	120		
คำขอรับชำระหนี้	145	5,914	4,904	725	-	-	-	39	5,668	391	
ฟื้นฟู	22	24	10	-	-	12	8	30	16		
สาขาฟื้นฟู	26	78	35	-	3	6	15	59	45		
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	3	5	1	-	1	-	3	5	3		
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	3,050	10,497	8,503	990	-	561	415	183	10,652	2,895	

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง											
ประจำปี พ.ศ. 2557						ศาลล้มละลายกลาง					
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป											
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป	
			พิพาทษา		ประนีประนอมตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม		
			คำสั่ง	คำพิพากษา							
ล้มละลาย	2,319	3,746	3,184	92	-	401	287	13	3,977	2,088	
ศาลล้มละลาย	125	251	21	105	-	39	29	53	247	129	
คำขอรับชำระหนี้	387	5,500	5,122	649	-	-	-	30	5,801	86	
ฟื้นฟู	16	35	10	12	-	1	1	4	28	23	
สาขาฟื้นฟู	39	112	-	31	-	81	13	4	129	22	
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	3	3	-	2	-	1	-	1	4	2	
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	2,889	9,647	8,337	891	-	523	330	105	10,186	2,350	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

แบบรายงานสถิติคดีประจำปีในส่วนล้มละลายของศาลล้มละลายกลาง										
ประจำปี พ.ศ. 2558						ศาลล้มละลายกลาง				
1. คดีล้มละลายในรอบปี จำแนกตามคดีที่เสร็จไป										
ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป							คดีค้างไป
			พิพาทษา		ประนีประนอม พิพาทษา ตามยอม	ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง คำร้องขอ	จำหน่ายคดี	โดยเหตุอื่น	รวม	
			คำสั่ง	คำพิพาทษา						
ล้มละลาย	2,088	3,700	3,377	-	-	450	229	22	4,078	1,710
ศาลล้มละลาย	129	251	9	-	-	148	26	74	257	123
คำขอรับชำระหนี้	86	5,682	5,050	-	-	641	-	8	5,699	69
ฟื้นฟู	23	33	14	-	-	16	2	2	34	22
สาขาฟื้นฟู	22	250	-	-	-	16	5	3	24	248
แพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย	2	13	-	3	-	-	1	2	6	9
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	2,350	9,929	8,450	-	3	1,271	263	111	10,098	2,181

เห็นได้ว่าคดีในศาลล้มละลายกลางไม่ปรากฏว่ามีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลมีคำพิพากษตามยอม จะมีก็แต่คดีประเภทคดีแพ่งเกี่ยวพันคดีล้มละลาย

ผู้พิพากษาจึงใช้ดุลยพินิจเพื่อหาทางออกโดยทางปฏิบัติศาลจะอนุญาตให้เลื่อนคดีเพื่อไปเจรจากับเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์กันนอกศาลแล้วเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะมาทำการถอนฟ้อง แต่ปัญหาคือลูกหนี้ดังกล่าวมีหนี้สินจำนวนมากโดยอาจไม่ได้ถูกฟ้องเป็นคดีเดียวแต่ถูกฟ้องเป็นหลายคดีก่อให้เกิดคดีสะสมและค้างพิจารณาในศาลล้มละลายเป็นจำนวนมาก แต่หากศาลใช้ดุลยพินิจไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีโดยให้เหตุผลว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายต้องพิจารณาคดีโดยด่วนและการฟ้องคดีล้มละลายก็เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลายไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ที่ฟ้องคดีเท่านั้น แม้จะตรงตามเจตนารมณ์ของคดีล้มละลายแต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้และระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้นแล้วการฟ้องลูกหนี้จึงอาจเป็นเพราะประโยชน์ของเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งเท่านั้นซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลาย

ตัวอย่างคดีในศาลล้มละลายกลาง คดีระหว่างบริษัท บ. เป็นเจ้าหนี้ผู้โจทก์ฟ้อง นาย ส. กับพวกรวม 2 คน เป็นลูกหนี้ทั้งสอง ในคดีหมายเลขคำที่ 3381/2555 ศาลมีคำสั่งรับฟ้องเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2555 นัดพิจารณาคดีวันที่ 27 กรกฎาคม 2555 และมีการขอเลื่อนการนัดพิจารณาคดีแรก

ออกไปด้วยเหตุที่ว่าลูกหนี้ทั้งสองมีความประสงค์เจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับทางเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ จึงให้เลื่อนไปนัดสืบพยานเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2555 และเมื่อถึงวันนัดสืบพยานเจ้าหนี้ มีรายละเอียดในการขอเลื่อนการสืบพยานเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ดังนี้

นัดสืบพยานเจ้าหนี้วันนี้ นายเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และนายลูกหนี้ทั้งสองมาศาล

คู่ความแถลงร่วมกันว่านอกจากคดีนี้แล้วคู่ความยังมีการฟ้องร้องดำเนินคดีในลักษณะเดียวกันนี้อีกหลายคดี คดีอยู่ระหว่างการเจรจามูลหนี้ทั้งหมดในคราวเดียวกัน หากตกลงกันได้ก็จะยุติคดีทั้งหมด จึงขออนุญาตเลื่อนคดี

ศาลพิเคราะห์แล้วให้เลื่อนไปนัดพร้อมวันที่ 24 เมษายน 2556 เวลา 9.30 นาฬิกา

เมื่อถึงวันนัดพร้อมวันที่ 24 เมษายน 2556 คู่ความก็มีการขอเลื่อนคดีออกไปอีกโดยเหตุผลอย่างเดียวกัน คือ อยู่ระหว่างการเจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ จนถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องลูกหนี้ที่ 2 ศาลอนุญาต ส่วนลูกหนี้ที่ 1 ศาลให้จำหน่ายคดีเนื่องจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้ยื่นฟ้องลูกหนี้ที่ 1 ต่อศาลก่อนคดีนี้

ตารางที่ 3.2 สมุดนัดพิจารณา คดีหมายเลขดำที่ 3381/2555¹¹⁰

นัดเพื่อ	วันนัดพิจารณา	เหตุที่เลื่อน
นัดพิจารณา	27/07/2555	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดสืบพยานโจทก์	29/11/2555	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	24/04/2556	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	31/07/2556	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	26/11/2556	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	29/04/2557	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	18/08/2557	อยู่ระหว่างการเจรจา
นัดพร้อม	25/11/2557	เลื่อนไปนัดพิจารณาเพื่อรอเจ้าหนี้ถอนฟ้อง
นัดพร้อม	13/02/2558	ออกแดง ถอนฟ้อง
นัดฟังคำพิพากษาศาลฎีกา	22/12/2558	อนุญาตให้ถอนอุทธรณ์

¹¹⁰ ศาลล้มละลายกลาง, “ระบบการตรวจสอบข้อมูลคดีของศาลล้มละลายกลาง,” (กรุงเทพมหานคร).

จากเหตุการณ์ขอเลื่อนคดีตามรายงานกระบวนการพิจารณา และตารางการนัดคดีของ หมายเลขคดีดำที่ 3381/2555 นั้นจะเห็นได้ว่าต้องเลื่อนการพิจารณาคดีด้วยเหตุเดิมถึง 9 นัด เพื่อไป เจริญปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับทางเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ และใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีในศาล เป็นเวลานาน และเมื่อได้ทำการตรวจสอบทางระบบเพิ่มเติมถึงสถานะของลูกหนี้แล้วพบว่านาย ส. ลูกหนี้ที่ 1 ถูกฟ้องเป็นคดีในศาลล้มละลาย จำนวน 10 คดี และนาย ส. ลูกหนี้ที่ 2 ถูกฟ้อง เป็นคดีในศาลล้มละลาย จำนวน 17 คดี¹¹¹

กรณีดังกล่าวเห็นได้ว่าการที่กฎหมายล้มละลายยังไม่มีกฎหมายรองรับการทำแผน การปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาทำให้เกิดการค้างคดีในศาลล้มละลายเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายล้มละลายที่ต้องพิจารณาคดีเป็นการด่วน และการที่ผู้พิพากษาใช้ ดุลยพินิจในการให้เลื่อนคดีเพราะเหตุที่ให้โอกาสคู่ความในการเจรจาตกลงกันนั้น อาจก่อให้เกิด ความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้อื่น เพราะเป็นการที่ลูกหนี้กระทำหรือยินยอมกระทำให้เจ้าหนี้ รายอื่นเสียเปรียบ ขัดต่อเจตนารมณ์และกฎหมายล้มละลาย

แต่อย่างไรก็ตามหากศาลใช้ดุลยพินิจตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วอาจก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ตัวลูกหนี้เองได้ เพราะการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วสิทธิในทางทรัพย์สินของ ลูกหนี้ย่อมถูกกระทบกระเทือน โดยทางเจ้าหนี้ของรัฐต้องเข้าแทรกแซงสิทธิในทรัพย์สิน และ รวมถึงสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้มีต่อบุคคลภายนอกด้วย เพราะเป็นทรัพย์สินที่อาจถูกแบ่งได้ในคดี ล้มละลาย

3.2.1.2 การไถ่เกลียดในคดีล้มละลาย

ในคดีล้มละลาย การฟ้องคดีของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการชำระ สะสางหนี้สินของลูกหนี้กับเจ้าหนี้ทุกราย โดยการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยให้แก่ เจ้าหนี้ทุกรายตามสิทธิของเจ้าหนี้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ไม่มีประกันหรือเจ้าหนี้มีประกัน และเจ้าหนี้ นั้น ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว และ เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ระวาง ประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมจำหน่ายทรัพย์สินของ ลูกหนี้และรับผิดชอบในบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหาย และค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลายนั้นเพื่อประกัน การรับผิดชอบเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประกันจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามจำนวนที่เห็น ว่าจำเป็น¹¹² ดังนั้นการที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะทำการขอให้ศาลล้มละลายทำการไถ่เกลียดนั้น เห็นได้ ว่าไม่สามารถกระทำได้

¹¹¹ เพิ่งอ้าง.

¹¹² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 155.

แต่อย่างไรก็ตามศาลล้มละลายกลางได้ออกระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) โดยให้ยกเลิกระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2551¹¹³ โดยเหตุที่แก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถาม พ.ศ. 2554

จากการตรวจสอบระบบสถิติข้อมูลของศาลล้มละลายกลางแล้วตั้งแต่มีระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2551 จนถึงปีพ.ศ. 2558 ก่อนที่มีการแก้ไขระเบียบเป็นระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) นั้น ไม่พบสถิติการไต่ถามในคดีล้มละลาย อาจเป็นเพราะเนื่องจากเหตุผลที่ว่าคดีล้มละลายนั้นไม่อาจทำการไต่ถามและทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้

แต่เมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางลงนามวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2558 นั้น ได้มีการจัดตั้งศูนย์ไต่ถามประจำศาลล้มละลายกลางขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการไต่ถามข้อพิพาท เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เป็นประโยชน์ต่อคู่ความและกระบวนการพิจารณาของศาล ทำคู่ความได้รับความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและเป็นธรรมสามารถยุติข้อพิพาทได้ด้วยความพึงพอใจของตนเอง โดยทั้งสองฝ่ายยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันต่อไป¹¹⁴ โดยกำหนดคดีที่เข้าสู่กระบวนการไต่ถามได้มีดังต่อไปนี้¹¹⁵

- 1) คดีที่มีการฟ้องหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย
- 2) คดีร้องขอฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้
- 3) คดีแพ่งเกี่ยวพันกับคดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย
- 4) คดีอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลาย
- 5) คดีที่คู่ความร้องขอและอธิบดีเห็นสมควรตามข้อ 17

เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ไต่ถามประจำศาลล้มละลายกลางขึ้นนั้น ได้รับการตอบสนองจากคู่ความเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากสถิติดังนี้

¹¹³ ระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) ข้อ 3.

¹¹⁴ ระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1).

¹¹⁵ ระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) ข้อ 4.

ตารางที่ 3.3 ผลการไต่ถามคดี ปี พ.ศ. 2558

สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	จำหน่ายคดี
49	31	7

ตารางที่ 3.4 คดีที่เข้าสู่ระบบการไต่ถามคดี

ปี พ.ศ.2558	275
ปี พ.ศ.2559	107
ปี พ.ศ.2560	2

หมายเหตุ เป็นคดีหมายเลขแดงทั้งสิ้นรวม 87 เรื่อง
คดีไต่ถามคดีค้างปี พ.ศ.2558 รวม 141 เรื่อง

ตารางที่ 3.5 ผลการไต่ถามคดี ปี พ.ศ. 2559

สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	จำหน่ายคดี
107	119	4

หมายเหตุ เป็นคดีหมายเลขแดงทั้งสิ้นรวม 230 เรื่อง
คดีไต่ถามคดีค้างปี พ.ศ.2559 รวม 18 เรื่อง

ตารางที่ 3.6 ผลการไต่ถามคดี ปี 2560

สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	จำหน่ายคดี
12	15	0

หมายเหตุ เป็นคดีหมายเลขแดงทั้งสิ้นรวม 27 เรื่อง
คดีไต่ถามคดีค้างปีพ.ศ. 2560 รวม 40 เรื่อง

แต่ภายหลังการไถ่เกลียดในคดีล้มละลายก็มีสถิติลดลง อาจเกิดจากดุลยพินิจของผู้พิพากษา ที่เห็นว่า การไถ่เกลียดในคดีล้มละลายนั้นเป็นการไถ่เกลียดเฉพาะเจ้าหนี้และลูกหนี้คดีนั้น เมื่อทำการไถ่เกลียดและมีการชำระหนี้กันแล้วอาจเป็นการให้เปรียบเจ้าหนี้รายอื่น และขัดต่อหลักวัตถุประสงค์ของคดีล้มละลายได้ โดยมีศาลเป็นผู้สนับสนุนความคิดที่ขัดต่อหลักกฎหมายดังกล่าว

3.2.2 มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเข้าสู่กระบวนการล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

3.2.2.1 การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายโดยวิธีการปรับโครงสร้างหนี้

กระบวนการการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายจะเกิดขึ้นต่อเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการเรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ถ้าลูกหนี้ไม่สามารถประนอมหนี้ได้ก็จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่ว่าจะลูกหนี้จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเมื่อเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้วจะเจรจาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายที่ยื่นคำขอชำระหนี้ไว้ ก็ต้องทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

(1) กระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมีวิธีการดังนี้

เมื่อลูกหนี้ประสงค์จะทำความตกลงในเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือโดยวิธีอื่นให้ทำคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตาม มาตรา 30 หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้

คำขอประนอมหนี้ต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้หรือวิธีจัดการ หรือทรัพย์สินและรายละเอียดแห่งหลักประกัน หรือผู้ค้ำประกันถ้ามี¹¹⁶

เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป การประชุมนี้ ให้เรียกว่าการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก¹¹⁷

การยอมรับคำขอประนอมหนี้โดยมติพิเศษของที่ประชุม เจ้าหนี้ยังไม่ผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหลาย จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว¹¹⁸ ซึ่ง”มติพิเศษ” หมายความว่า มติของเจ้าหนี้

¹¹⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45.

¹¹⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 31.

¹¹⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 46.

ฝ่ายข้างมากและมีจำนวนหนึ่งเท่ากับสามในสี่แห่งจำนวนหนึ่งทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ได้เข้าประชุมด้วยตนเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหน้าที่ และได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น¹¹⁹

ถ้าลูกหนี้ผิคนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ก็ดีหรือปรากฏแก่ศาลโดยมีพยานหลักฐานว่า การประนอมหนี้นั้นไม่อาจ ดำเนินไปได้โดยปราศจากยุติธรรม หรือจะเป็นการเน้นเข้าเกินสมควรก็ดีหรือ การที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยนั้นเป็นเพราะถูกหลอกลวงทุจริตก็ดี เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานหรือเจ้าหน้าที่คนใดมีคำขอ โดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงการใดที่ได้กระทำไปแล้วตามข้อประนอมหนี้¹²⁰

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์การขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้วจะกระทำได้อีกเมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว และจะต้องมีการจัดการประชุมเจ้าหน้าที่ครั้งแรกเพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ซึ่งมีความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย¹²¹ และการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายในทางปฏิบัติที่ผ่านมามีไม่ประสบความสำเร็จและลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายในที่สุด เพราะการที่ต้องผ่านขั้นตอนที่ศาลต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนเป็นผลให้ลูกหนี้ต้องสูญเสียอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งจะทำให้กิจการต่าง ๆ ที่ลูกหนี้ทำค้างอยู่นั้น ต้องชะงักลงทันที โอกาสที่ลูกหนี้จะประนอมหนี้และรอดพ้นจากการล้มละลายจึงมีน้อยอย่างยิ่ง¹²² ดังตารางสถิติ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 การยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับ	ร้อยละ 51.4
ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ยอมรับและศาลเห็นชอบ	ร้อยละ 8.1
เจ้าหน้าที่ถอนคำขอรับชำระหนี้	ร้อยละ 21.6
อยู่ระหว่างการพิจารณาของที่ประชุมเจ้าหน้าที่	ร้อยละ 13.5
อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล	ร้อยละ 2.7

¹¹⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6.

¹²⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 60 วรรคหนึ่ง.

¹²¹ พลิชฐ์ อัสววัฒนาพร, “การแก้ไขกฎหมายล้มละลาย โดยปรับปรุงโครงสร้างทั้งฉบับ,” วารสารกระบวนการยุติธรรม, น. 6 (2553).

¹²² เพ็งอ้าง, น. 7.

จากการเลือกศึกษาคดีล้มละลายจำนวน 999 จำนวน โดยแบ่งเป็นคดีล้มละลายระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายจำนวนมาก มีเพียง ร้อยละ 8.1 เท่านั้น ที่ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย แล้วเจ้าหนี้ยอมรับคำขอประนอมหนี้ด้วยมติพิเศษ และอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลร้อยละ 2.7 ซึ่งส่วนมากศาลจะให้ความเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ จึงสรุปได้ว่าคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมีความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จตามคำขออยู่ที่ร้อยละ 10.8¹²³

แต่อย่างไรก็ตามแม้ศาลจะเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้วก็ใช่ว่าลูกหนี้จะปฏิบัติตามชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้สำเร็จทุกคดีเนื่องจากทางปฏิบัติจากการสอบถามทนายความที่มาปฏิบัติหน้าที่ในศาลล้มละลายกลางแล้ว การที่เจ้าหนี้จะมีมติเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้นั้นลูกหนี้ต้องเสนอชำระหนี้โดยผ่อนชำระจากหนี้ยอดเงินเต็มจำนวน กล่าวคือมีความเป็นไปได้น้อยที่เจ้าหนี้จะลดจำนวนหนี้ให้ ซึ่งหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานต่อศาลขอยกเลิกการประนอมหนี้¹²⁴ และมีคำพิพากษาให้ล้มละลายต่อไป โดยไม่อาจกำหนดอัตราเฉลี่ยได้แน่ชัดว่าการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จและไม่สำเร็จเป็นจำนวนร้อยละเท่าใด เนื่องจากไม่มีการเก็บสถิติอย่างเป็นทางการเป็นระบบในศาลล้มละลาย

ตัวอย่างการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย คดีหมายเลขแดงที่ 808/2558 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหนังสือรายงานต่อศาลว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้นัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (ที่เลื่อนมาครั้งที่ 8) เฉพาะจำเลยที่ 1 เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2560 เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายของจำเลยที่ 1 หรือควรรายงานศาลพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ล้มละลายโดยจำเลยที่ 1 ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเพื่อขอชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ซึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยมีเงื่อนไขดังนี้

ข้อ 1. จำเลยที่ 1 ขอมชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินตามมาตรา 130 (1-6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 โดยเต็มจำนวนและในทันทีเมื่อศาลมีคำสั่ง เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้

ข้อ 2. นอกจากที่กล่าวมาในข้อ 1 จำเลยที่ 1 ขอมชำระบรรดาหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้วเต็มจำนวน โดยมีกำหนดดังนี้

ชำระให้แก่เจ้าหนี้รายที่ 1 งวดละ 10,000 บาท ให้แล้วเสร็จภายใน 6 ปี

ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้รายที่ 2 ดังนี้

¹²³ กนก จุลมนต์, การยื่นคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในประเทศไทย, (เอกสารประกอบการบรรยาย) (กรุงเทพมหานคร, 2558), น. 10.

¹²⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 60 วรรคแรก.

1. ระยะเวลาผ่อนผันชำระหนี้ 9 ปี (108 งวด) ชำระงวดที่ 1-12 ชำระงวดละ 3,000 บาท งวดที่ 13-36 ชำระงวดละ 6,000 บาท งวดที่ 37-107 ชำระงวดละ 7,000 บาท งวดที่ 108 ชำระปิดบัญชีทั้งหมด โดยเริ่มชำระงวดแรกภายในวันที่ 5 ของเดือนถัดไป ถัดจากเดือนที่ศาล มีคำสั่งเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

2. ชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความในคดีแพ่งและคดีล้มละลายตามคำสั่ง จำนวนหนี้ทั้งสิ้น 14,000 บาท ในวันที่ศาลเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้

3. หนี้ตามข้อ 1 และข้อ 2 นั้น จำเลยที่ 1 จะชำระต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4. ขอให้นำเงินเดือนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อายัดไว้มาชำระค่าใช้จ่ายตามข้อ 1 คดีนี้มีเจ้าหนี้อื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 ภายในกำหนดจำนวน 5 ราย (ยกคำขอรับชำระหนี้ 2 ราย คือ เจ้าหนี้รายที่ 3 และเจ้าหนี้รายที่ 5) รวมเป็นเงิน 7,360,104 บาท เมื่อถึงกำหนดนัดประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายของจำเลยที่ 1 จึงเรียนมาเพื่อขอศาลได้โปรดกำหนดนัดไต่สวนจำเลยที่ 1 โดยเปิดเผย และกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายของจำเลยที่ 1 ตามมาตรา 42 และ มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ต่อไป¹²⁵

เมื่อพิจารณาจากหนังสือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่อ้างถึงคดีหมายเลขแดงที่ ล. 808/2558 นั้น เห็นถึงผลกระทบถึงสิทธิของลูกหนี้ ดังนี้

1) เมื่อคดีดังกล่าวศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตั้งแต่ปี 2558 แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จัดให้มีการประชุมในเดือน เมษายน 2560 โดยมีการเลื่อนประชุมมาถึง 8 ครั้ง ทำให้กระบวนการประนอมหนี้ในชั้นตอนนี้มีความล่าช้าเป็นอย่างมาก และเป็นเวลากว่า 2 ปีที่ลูกหนี้ถูกอายัดเงินเดือนตามมาตรา 121 (จำเลยที่ 1 รับราชการ) และทำให้ลูกหนี้ไม่อาจทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ อันเป็นการลิดรอนสิทธิลูกหนี้

2) ตามคำขอประนอมหนี้ข้อ 1 นั้นที่กำหนดให้จำเลยที่ 1 ขอมชำระค่าใช้จ่าย และหนี้สินตามมาตรา 130(1-6) โดยเต็มจำนวนและในทันทีเมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ เห็นได้ว่าการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นั้นเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ลูกหนี้ เพราะเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการ รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อนำมาจัดสรรให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เช่น ตามมาตรา 130(2) ค่าใช้จ่ายของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ มาตรา 130 (5) ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด

¹²⁵ ตัวอย่างการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย คดีหมายเลขแดงที่ 808/2558.

3) ตามคำขอประนอมหนี้ข้อ 2 ลำดับที่ 1 ต้องชำระหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้วเต็มจำนวน เห็นได้ว่า การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้น ลูกหนี้ต้องรับภาระหนี้มากกว่าการปรับโครงสร้างหนี้กันในชั้นศาล ดังจะเห็นได้จากหนังสือขอปรับโครงสร้างหนี้ ในคดีล้มละลายเรื่องหนึ่งมีใจความว่า

ข้าพเจ้าขอทำหนังสือฉบับนี้ให้ไว้แก่ธนาคาร ท. จำกัด (มหาชน) เพื่อเป็นหลักฐาน ว่า

1. ข้าพเจ้าขอเสนอการชำระหนี้ต่อธนาคาร ดังนี้

1.1 ขอชำระหนี้ปีบัญชี จำนวน 400,000 บาท ภายในเดือนมิถุนายน 2560 แบ่งชำระ 2 งวด งวดที่ 1 เดือน พฤษภาคม 2560 เป็นเงิน 120,000 บาท

1.2 งวดที่ 2 เดือนมิถุนายน 2560 เป็นเงิน 280,000 บาท

2. เพื่อเป็นประกันว่า ข้าพเจ้ามีเจตนาที่จะทำตามข้อเสนอดังกล่าวข้างต้น ข้าพเจ้าขอวางเงิน 120,000 บาท

3. หากธนาคารไม่อนุมัติคำขอชำระหนี้ของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะติดต่อขอรับเงินมัดจำคืนโดยไม่มีดอกเบี้ยภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ข้าพเจ้าได้รับแจ้งจากธนาคารว่าไม่อนุมัติข้อเสนอของข้าพเจ้าตามข้อ 1.

หมายเหตุ คดีล้มละลายเรื่องนี้มีทุนทรัพย์จำนวน 1,450,000 บาท โดยประมาณ

แม้หนังสือดังกล่าวเป็นหนังสือเสนอการชำระหนี้ของลูกหนี้ฝ่ายเดียว แต่ก็ยังเป็นแบบฟอร์มของเจ้าหนี้ที่ลูกหนี้อาจดัดต่อขอชำระหนี้ ซึ่งการปรับโครงสร้างหนี้ตามลักษณะดังกล่าวส่วนมากจะผ่านมติของคณะกรรมการเจ้าหนี้เพราะเป็นการเสนอชำระหนี้ในจำนวนที่ไม่น้อยจนเกินไปและระยะเวลาไม่นานมากนัก ทางปฏิบัติจากการสอบถามทนายความในคดีล้มละลายได้ความว่า การเสนอขอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หากไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 จากทุนทรัพย์ หากชำระหนี้เพียงครั้งเดียว หรือจำนวนระยะเวลาในการผ่อนไม่มาก มักจะ ผ่านมติการประชุม ของคณะกรรมการเจ้าหนี้ แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ของแต่ละธนาคารไม่เหมือนกัน อาจลดหรือเพิ่มจากร้อยละ 10 หรือต้องชำระเพียงครั้งเดียวโดยไม่แบ่งชำระแต่ก็ไม่พบกรณีที่เจ้าหนี้ขอให้ชำระหนี้เท่าจำนวนทุนทรัพย์ เว้นแต่เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาป้องกันเอง ที่ประสงค์ให้ลูกหนี้ล้มละลายสถานเดียว กล่าวคือเป็นการใช้กฎหมายล้มละลายในการบีบลูกหนี้ให้ออกจากงานอันเป็นการใช้กฎหมายล้มละลายลงโทษลูกหนี้

(2) ผลของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับและเห็นชอบด้วยแล้วมีผลดังต่อไปนี้

1. ลูกหนี้ไม่ต้องล้มละลายและกลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ต่อไป แต่ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ต่อไปซึ่งหากมีการผิดนัดชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ในการรายงานการไม่ปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้ที่ศาลอนุญาต ให้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายต่อศาลล้มละลายได้ เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาล้มละลายต่อไป

2. การประนอมหนี้ที่ศาลเห็นชอบแล้วย่อมผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหลาย¹²⁶ ในเรื่องหนี้ ซึ่งอาจขอชำระหนี้ได้ แต่ทั้งนี้ไม่ผูกมัดเจ้าหนี้ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นโดยคำสั่ง ปลดจากล้มละลายได้ กล่าวคือ หนี้ที่เกี่ยวกับภาษีอากร และหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้น โดยความทุจริต ล้อโกง¹²⁷ เว้นแต่เจ้าหนี้คนนั้นได้ยินยอมด้วยในการประนอมหนี้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย กับหนังสือขอ ปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลนั้น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมี ข้อดีเพียงอย่างเดียวว่าผ่อนชำระในระยะเวลาที่นานได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว การปรับโครงสร้างหนี้ระหว่างการพิจารณาคดีนั้นเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้มากกว่า แต่ไม่เป็นผลกระทบต่อศาลหรือต่อกระบวนการทางกฎหมายที่ไม่มีกฎหมายรองรับให้ ปรับโครงสร้างหนี้ในคดีล้มละลายได้

3.2.2.2 การประนอมหนี้หลังล้มละลายโดยวิธีการปรับโครงสร้างหนี้

กระบวนการประนอมหนี้หลังล้มละลาย มีดังต่อไปนี้

เมื่อศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้วลูกหนี้จะเสนอคำขอ ประนอมหนี้ก็ได้ในกรณีนี้ให้ นายนพบุญฤดีในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุ โลม แต่ถ้าลูกหนี้ได้เคยขอประนอมหนี้ไม่ เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ภายใน กำหนดเวลาสามเดือน นับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล

ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลาย และ จะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือ จะสั่งประการใดตามที่เห็น สมควรก็ได้¹²⁸

กระบวนการการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้น ก็ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ซึ่งลูกหนี้อาจขอประนอมหนี้หลังล้มละลายเพื่อให้พ้นจากสภาวะล้มละลายได้ และเมื่อศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หลังล้มละลายแล้ว ศาลจะต้องมีคำสั่งให้ยกเลิกการ

¹²⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 56.

¹²⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 77.

¹²⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 63.

ล้มละลายด้วย¹²⁹ โดยการยกเลิกการล้มละลายกรณีนี้เป็นคนละกรณีกับการยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 เพื่อให้ลูกหนี้พ้นจากสถานะการล้มละลายและมีอำนาจจัดการทรัพย์สินอีกครั้งหนึ่ง

การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายย่อมเป็นตราบาปต่อลูกหนี้เนื่องจากนายจ้างทั่วไปมักไม่จ้างงานลูกจ้างซึ่งเคยตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งมาจากทัศนคติที่มีต่อลูกหนี้ว่าลูกหนี้อาจเป็นคนคดโกงหรือใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และมาจากสาเหตุหลักมาจากที่กฎหมายส่วนมากในประเทศไทยกำหนดห้ามมิให้บุคคลล้มละลายดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่นการห้ามมิให้รับราชการ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ¹³⁰ การประณอมหนี้ภายหลังลูกหนี้ล้มละลายแล้วไม่ค่อยมีสถิติทางคดีเท่าไรนัก เนื่องจากเหตุผลที่ว่าลูกหนี้ต้องล้มละลายก่อน ลูกหนี้ที่ยังคงขอประณอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ลูกหนี้ต้องประณอมหนี้คือลูกหนี้มีทรัพย์สินที่เจ้าหนี้นั้นจะทำการขายทอดตลาด

ดังนั้นแล้วการประณอมหนี้ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังล้มละลายจะต้องผ่านขั้นตอนอันยุ่งยากซับซ้อน และอาจทำให้ลูกหนี้ต้องออกจากตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่หรืองานที่ตนกระทำอยู่ ทำให้ขาดสภาพคล่องในการหาเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ จึงทำให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้อาจไม่ได้รับประโยชน์ในการล้มละลายโดยแท้จริง

3.2.2.3 การปลดจากล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้เรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายเพื่อจะลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือจะไม่ลงมติประการใด หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุม หรือไม่เห็นชอบกับการประณอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดทำรายงานเสนอต่อศาลขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว การปลดจากล้มละลายเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตมีโอกาสพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

การปลดจากล้มละลาย แยกได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1) การปลดจากล้มละลายโดยคำสั่งศาล

บุคคลล้มละลายอาจได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อศาลได้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า

(1) ได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และ

(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

¹²⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 63 วรรคสอง.

¹³⁰ พليسฐ์ อัสวพัฒน์นาร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 121*, น. 6.

คำสั่งปลดจากลี้มละลายตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะพึงได้มาในเวลาต่อไปก็ได้แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้รับการปลดจากลี้มละลายตามมาตรา 81/1¹³¹

2) การปลดจากลี้มละลายโดยผลของกฎหมาย

ภายใต้บังคับมาตรา 81/2 บุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ลี้มละลายแล้วให้ปลดบุคคลนั้นจากลี้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ลี้มละลาย เว้นแต่

(1) บุคคลนั้นได้เคยถูกพิพากษาให้ลี้มละลายมาก่อนแล้วและยังไม่พ้นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ลี้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ถูกศาลตั้งพิทักษ์ทรัพย์ครั้งหลังให้ขยายระยะเวลาเป็นห้าปี

(2) บุคคลนั้นเป็นบุคคลลี้มละลายทุจริตที่ไม่มีลักษณะตาม (3) ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาให้ลี้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ศาลจะสั่งปลดจากลี้มละลายก่อนครบกำหนดสิบปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือของบุคคลลี้มละลายนั้นก็ได้

(3) บุคคลนั้นเป็นบุคคลลี้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี

ในกรณีที่มีเหตุตาม (1) (2) หรือ (3) มากกว่าหนึ่งเหตุ ให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาใช้บังคับกับการปลดจากลี้มละลาย ตามมาตรานี้โดยอนุโลม¹³²

ผลของการปลดจากลี้มละลาย

1) ผลต่อทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับการปลดจากลี้มละลายแล้ว ลูกหนี้ย่อมกลับมีอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่จำต้องโฆษณา ก่อนแต่อย่างใด แต่ทรัพย์สินที่ลูกหนี้อำนาจจัดการนั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้มาหลังปลดจากลี้มละลาย เพราะทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้อำนาจจัดการในเวลาที่เริ่มต้นแห่งการลี้มละลายจนถึงเวลาปลดจากลี้มละลาย ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีลี้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ ซึ่งยังคงอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะรวบรวมไว้ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ดังนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงมีอำนาจเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของ

¹³¹ พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 71.

¹³² พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 81/1.

ลูกหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22

ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1681/2552 คำสั่งปลดจากล้มละลายมีผลเพียงให้จำเลยหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของตนซึ่งได้มานับแต่วันที่ได้รับการปลดจากล้มละลายแล้วเท่านั้น ส่วนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ยังคงมีอำนาจในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของจำเลยซึ่งเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ทั้งจำเลยซึ่งได้ถูกปลดจากล้มละลายนั้นยังมีหน้าที่ช่วยในการจำหน่ายและแบ่งทรัพย์สินของตนซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 79 ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินจำเลยมีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้าน ทั้งผู้คัดค้านได้รวบรวมต้นฉบับโฉนดที่ดินพิพาทอันเป็นเอกสารสำคัญสำหรับที่ดินพิพาทไว้แล้วก่อนศาลมีคำสั่งปลดจำเลยจากล้มละลาย ดังนั้น เงินค่าเช่าซึ่งเป็นดอกผลของที่ดินพิพาทดังกล่าวตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 ย่อมตกเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ด้วย ผู้คัดค้านจึงมีอำนาจในการจัดการและรวบรวมเงินค่าเช่าที่ดินพิพาทดังกล่าวเพื่อแบ่งชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายต่อไป

ถ้าบุคคลล้มละลายละเลยไม่ช่วยเหลือตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการ ศาลมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงการไต่ที่ได้กระทำไปภายหลังการปลดจากล้มละลายก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งเพิกถอนนั้น¹³³

ในคำสั่งปลดจากล้มละลายโดยให้บุคคลล้มละลายใช้เงินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น ศาลมีอำนาจกำหนดจำนวนเงินสำหรับเลี้ยงชีพบุคคลล้มละลายและครอบครัวในปีหนึ่ง ๆ ที่ให้หักออกจากทรัพย์สินซึ่งได้มาภายหลังมีคำสั่งนั้น และกำหนดให้ส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย และกำหนดวันให้ยื่นบัญชีแสดงการรับทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างทุก ๆ ปีต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

บุคคลล้มละลายซึ่งถูกปลดจากล้มละลายโดยให้ใช้เงินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น มีหน้าที่ไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลสอบสวนหรือไต่สวนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาตามแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลต้องการ

ถ้าบุคคลล้มละลายนั้น ไม่ปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในสองวรรคแรก เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลจะเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายก็ได้แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงการไต่ที่ได้กระทำไปภายหลังการปลดจากล้มละลายก่อนที่ศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนนั้น¹³⁴

¹³³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 79.

¹³⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 80.

เมื่อศาลได้เพิกถอนคำสั่งปลดจากลี้มละลายแล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับทั้งให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำขึ้นภายหลังที่ศาลมีคำสั่งปลดจากลี้มละลาย ก่อนที่ศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนนั้นด้วย¹³⁵

2) ผลต่อหนี้สินของบุคคลที่ได้รับการปลดจากลี้มละลาย ไม่ว่าจะได้รับการปลดจากลี้มละลายโดยคำสั่งศาลหรือ การปลดจากลี้มละลายโดยผลของกฎหมาย

คำสั่งปลดจากลี้มละลายทำให้บุคคลลี้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ เว้นแต่

(1) หนี้เกี่ยวกับภาษีอากร หรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาล

(2) หนี้ซึ่งได้เกิดขึ้น โดยความทุจริตหรือ โกงของบุคคลลี้มละลายหรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตหรือ โกงซึ่งบุคคลลี้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมบูรณ์¹³⁶

“หนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้” หมายถึง หนี้ของเจ้าหนี้ไม่มีประกันที่มูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่

(1) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

(2) หนี้ที่เจ้าหนี้นยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้าหนี้นยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้งานกิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้¹³⁷

เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีลี้มละลาย ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน¹³⁸ รวมถึงบุคคลใดได้รับความเสียหายเพราะสิ่งของของตนถูกยึดไปตามมาตรา 109 (3) กี่ดี หรือเพราะการ โอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ ถูกเพิกถอนตาม มาตรา 115 กี่ดี หรือเพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตาม มาตรา 122 กี่ดี มีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับราคาส่งของหรือหนี้เดิมหรือค่าเสียหายได้แล้วแต่กรณีภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 แต่ให้นับจากวันที่อาจใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ ถ้าข้อ โต้แย้ง

¹³⁵ พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 81.

¹³⁶ พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 77.

¹³⁷ พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 94.

¹³⁸ พระราชบัญญัติลี้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91.

เป็นคดี ให้นับจากวันคดีถึงที่สุด¹³⁹ และในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ แทนลูกหนี้ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แพ้คดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิขอรับชำระหนี้ภายใน กำหนดเวลาตามมาตรา 91 แต่ให้นับจากวันคดีถึงที่สุด¹⁴⁰

เมื่อลูกหนี้ปลดจากล้มละลาย ลูกหนี้อย่อมหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าเจ้าหนี้จะได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้หรือไม่ก็ตาม

ดังนั้น หากเจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และได้รับส่วนแบ่งจากกองทรัพย์สินของ ลูกหนี้ในคดีล้มละลายไปแล้วบางส่วน เมื่อลูกหนี้ปลดจากล้มละลายเจ้าหนี้จะเรียกร้องหรือขอให้ บังคับลูกหนี้ชำระหนี้ส่วนที่เหลืออีกไม่ได้ และหากเจ้าหนี้รายใดไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดี ล้มละลาย เมื่อตนเป็นเจ้าหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่อาจขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ แล้วแต่ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้ดังกล่าวไม่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้จะเรียกร้องหรือขอให้บังคับลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ได้เช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม หนี้ที่เกี่ยวกับภาษีอากรหรือหนี้ซึ่งเกิดจากความทุจริตต่อ โงงของบุคคล ล้มละลายหรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตต่อ โงงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วน เกี่ยวข้องสมควร หนี้ทั้งสองประเภทนี้ลูกหนี้ยังไม่หลุดพ้นจากการปลดจากล้มละลาย หากเจ้าหนี้ยื่น คำขอรับชำระหนี้และได้รับส่วนแบ่งจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายไปแล้วบางส่วน หนี้เป็นอันระงับไปเพียงบางส่วนเท่าที่ได้รับชำระหนี้ไปแล้วเท่านั้น เมื่อลูกหนี้ได้รับการปลดจาก การล้มละลาย เจ้าหนี้อย่อมเรียกร้องหรือขอให้บังคับลูกหนี้ชำระหนี้ส่วนที่เหลืออีกได้ และแม้เจ้าหนี้ จะไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ซึ่งทำให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกอง ทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเท่านั้นแม้ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลาย เจ้าหนี้ยังคงเรียกร้อง หรือฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งขอให้ชำระหนี้หรืออาจนำไปฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้

3.2.2.4 การยกเลิกการล้มละลาย

การยกเลิกการล้มละลายทำให้ลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์หลุดพ้นจากภาวะ การล้มละลาย อีกวิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย การประนอมหนี้หลังล้มละลาย และการปลดจากล้มละลาย ซึ่งการยกเลิกการล้มละลายนั้นจะต้อง ปรากฏเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และต้องเป็นบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้มีคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งยกเลิกการล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 135 เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ถ้าปรากฏเหตุอย่างหนึ่ง

¹³⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 92.

¹⁴⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 93.

อย่างไรดังต่อไปนี้

(1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจดำเนินการให้ได้ผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายเพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยหรือยอมเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือวางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้องและไม่มีเจ้าหนี้อื่นสามารถและเต็มใจกระทำการดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้ชัดเจนหรือละเลยนั้น

(2) ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย

(3) หนี้สินของบุคคลล้มละลายได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว

ถ้าลูกหนี้ปฏิเสธหนี้สินรายใดแต่ลูกหนี้ยอมทำสัญญาและให้ประกันต่อศาลว่าจะใช้เงินให้เต็มจำนวนกับค่าธรรมเนียมด้วยก็ดีหรือถ้าหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบแต่ลูกหนี้ได้นำเงินเต็มจำนวนมาวางต่อศาลก็ดี ให้ถือว่าหนี้สินรายนั้นได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว

(4) เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์ครั้งสุดท้าย หรือไม่มีทรัพย์สินจะแบ่งให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ต่อแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลาสิบปีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีกและไม่มีเจ้าหนี้อำนาจให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

การยกเลิกการล้มละลายนั้น ไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเสียก่อนดังเช่นกรณีการปลดจากล้มละลาย เพราะการล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์¹⁴¹ แต่เมื่อมีเหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 135 (1) ถึง (4) แล้ว ผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอต่อศาล ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายได้ เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายแล้วลูกหนี้กลับมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้

การยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 อยู่ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมวด 4 ส่วนที่ 7 การยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 ถึง 138 จึงเป็นคนละกรณีกับมาตรา 63 วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หลังล้มละลายและศาลมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลาย และจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนหรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ซึ่งจะต่างกับการยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 ถึง 138 ถ้าหากศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายแล้ว คำสั่งยกเลิกการล้มละลายไม่กระทบถึงการใดที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำไปแล้ว ส่วนทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายให้ตกแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดตามที่ศาลกำหนด หรือถ้าไม่ได้กำหนด ก็ให้คืนแก่บุคคลล้มละลาย¹⁴²

¹⁴¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 62.

¹⁴² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 138.

ทางปฏิบัตินั้นลูกหนี้สามารถใช้ช่องทางนี้ในการเจรจากับเจ้าหนี้อีกชั้นหนึ่งได้ ซึ่งเหมาะสมกับลูกหนี้ที่มีเจ้าหนี้อยู่รายเดียวหรือมีจำนวนไม่มาก เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วลูกหนี้อาจไปทำการชำระหนี้หรือปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ เพื่อที่เจ้าหนี้จะไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย หรือเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไว้แล้วอาจขอถอนคำขอรับชำระหนี้ เมื่อมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำขอให้ศาลยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (2) โดยอ้างเหตุที่ว่าเมื่อไม่มีเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้วก็เป็นเหตุที่ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย

อย่างไรก็ตามมาตรา 135 ผู้มีส่วนได้เสีย กล่าวคือ ลูกหนี้ และเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น เช่น ผู้รับโอนทรัพย์ที่ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้เพิกถอนการผ่อนชำระหนี้หรือเพิกถอนการชำระหนี้โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้รายอื่น ตามหลักเกณฑ์มาตรา 113 ถึงมาตรา 116 อาจเป็นผู้ยื่นคำขอต่อศาลก็ได้ แต่จะเกิดความยุ่งยากเนื่องจากอาจต้องมีการไต่สวน คำขอ ทางปฏิบัติจึงเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีคำขอต่อศาล

ผลของคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย

1) ผลต่อทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายแล้ว อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ย่อมสิ้นสุดลง และลูกหนี้ก็กลับมามีอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเองได้ หากคดีล้มละลายนั้นมีการยื่นอุทธรณ์ศาลล้มละลายจะต้องดำเนินการแจ้งคำสั่งดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแผนกคดีล้มละลาย แล้วแต่กรณีด้วย เพื่อที่จะมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา

หากคดีล้มละลายได้มีการยื่นคำร้องเป็นคดีสาขาและคดีสาขานั้นค้างพิจารณาอยู่ในศาลล้มละลาย เช่น คำร้องขอเพิกถอนการโอนหรือเพิกถอนการชำระหนี้โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้รายอื่น ตามหลักเกณฑ์มาตรา 113 ถึงมาตรา 116 เป็นต้น เมื่อลูกหนี้กลับมามีอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเองได้แล้วอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ย่อมสิ้นสุดลง บรรดาคดีสาขานั้นย่อมไม่มีประโยชน์ในการพิจารณาคดีต่อไป ศาลล้มละลายจะต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลเสีย ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะต่างกับการปลดจากการล้มละลาย กล่าวคือ แม้จะมีคำสั่งปลดจากล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายซึ่งได้ถูกปลดจากล้มละลายนั้น ยังมีหน้าที่ช่วยในการจำหน่ายและแบ่งทรัพย์สินของตนซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์

ทรัพย์ต้องการถ้านุคคลล้มละลายเลยไม่ช่วย ศาลมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายนั้นได้

2) ผลต่อหนี้สินของบุคคลที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 136 บัญญัติให้คำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 (1) หรือ (2) นั้น ไม่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นหนี้สินแต่อย่างใด จึงมีผลให้หนี้สินของลูกหนี้ยังคงมีอยู่ตามเดิมเจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องหรือขอให้บังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้

คำว่า “หนี้สิน” หมายถึง หนี้สินทั้งหมดที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ มิได้หมายความเฉพาะหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้แล้วเท่านั้น ดังนั้น แม้เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ลูกหนี้ก็ไม่หลุดพ้นจากหนี้สินดังกล่าว เจ้าหนี้รายนั้นมีสิทธินำมาฟ้องร้องบังคับคดีได้และอาจฟ้องเป็นคดีล้มละลายอีกได้ แต่ศาลอาจพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าเป็นการขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้เพราะไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายในคดีก่อน ศาลอาจพิพากษายกฟ้องเจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์ในคดีหลังได้เพราะถือว่าเป็นเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14

กล่าวโดยสรุปได้ว่ามาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเข้าสู่กระบวนการล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ว่าจะด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย การประนอมหนี้หลังล้มละลาย การปลดจากล้มละลาย และการยกเลิกการล้มละลาย นั้นลูกหนี้จะต้องถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว อำนาจในการจัดการทรัพย์สินย่อมหมดไป ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน และเสรีภาพในการเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เสรีภาพในการประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสถานะภาพทางสังคมและหน้าที่การทำงานของลูกหนี้ ดังนั้น กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นจึงยังไม่สอดคล้องตามหลักสากลที่เห็นว่าลูกหนี้ที่สุจริตควรได้รับโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เจ้าหนี้ทั้งหลายของบุคคลที่มีหนี้สินสิ้นพันตัวได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินของลูกหนี้

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดา ซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนตามกฎหมายล้มละลายของ ประเทศไทย

เมื่อศึกษาแนวคิด วิชาการ และทฤษฎี กฎหมายล้มละลายของบุคคลธรรมดาและการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทยแล้ว ได้พบปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากระบวนการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ยังไม่สอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายล้มละลายของต่างประเทศ ที่มีการพัฒนาการไปในทางให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ หรือหลักในการให้อภัยที่มากกว่า โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในหมวดที่ 7 การสอบสวนและบทกำหนดโทษ ซึ่งเมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้วก็มีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สิน จนลูกหนี้ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ การเดินทางของลูกหนี้ออกไปยังนอกราชอาณาจักรไม่สามารถกระทำได้โดยลำพัง โดยวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยว่ามีผลกระทบอย่างไรบ้าง ดังนี้

4.1 ปัญหาและผลกระทบจากระบวนการเสนอคำฟ้องขอให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนล้มละลาย

1) เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์การยื่นคำฟ้องและข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 8 และมาตรา 9 แล้ว เป็นเสมือนหลักเกณฑ์หนึ่งที่ทำให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการยื่นฟ้องลูกหนี้เท่านั้น ข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่สามารถรู้ได้เลยว่าลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินจริงหรือไม่ เพราะฉะนั้นแล้วลูกหนี้จึงต้องเข้าสู่คดีเพื่อนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนั้น โดยนำทรัพย์สินมาเปิดเผยในชั้นพิจารณาของศาล หากการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ยื่นได้ยื่นฟ้องในขณะที่ระยะบังคับคดีในคดีแพ่งยังไม่ครบกำหนดระยะเวลา 10 ปี¹⁴³ การที่ลูกหนี้เปิดเผยทรัพย์สิน แม้ศาลจะพิจารณา

¹⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271.

ไม่ได้ความจริงและมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่ลูกหนี้บุคคลธรรมดานั้นก็อาจถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินในคดีแพ่งได้ การฟ้องคดีล้มละลายตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจทำให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาเสียสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งอาจถูกดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้โดยวิธีการขายทอดตลาดได้ราคาไม่พอชำระหนี้ และตกเป็นบุคคลล้มละลายในที่สุด

2) จากหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย เจ้าหนี้อาจฟ้องลูกหนี้ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้เมื่อจำนวนหนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือหนึ่งล้านบาทซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และสองล้านบาทที่เป็นนิติบุคคล เป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนและไม่ว่าหนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคต เมื่อพิจารณาจากจำนวนหนี้แล้วเป็นจำนวนที่ไม่สูง เมื่อเทียบกับอัตราเงินเพื่อดัชนีผู้บริโภค ราคาของอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบัน และให้สิทธิแก่เจ้าหนี้เท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ได้ ลูกหนี้ไม่สามารถฟ้องหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือฟื้นฟูสถานะทางการเงินโดยสมัครใจได้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ทั้งฉบับแล้ว คงมีแต่ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้นที่อาจขอฟื้นฟูกิจการนั้น

เมื่อพิจารณาจากมูลหนี้อันเป็นมูลเหตุในการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้ จะต้องเป็นหนี้เงินและต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนเท่านั้น หนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่อาจนำมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้ เช่น หนี้ละเมิดซึ่งยังไม่มีคำพิพากษากำหนดจำนวนค่าเสียหายว่าเป็นที่แน่นอนเท่าไร หลักเกณฑ์นี้ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าไม่ควรที่จะนำนี้ทุกประเภทมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้

ประเภทของหนี้ที่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายนำมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย หากเป็นการฟ้องนิติบุคคลจะเป็นหนี้กู้ยืมเงินกับสถาบันการเงิน หรือเจ้าหนี้การค้าเพื่อนำไปใช้ในการประกอบกิจการ แต่เมื่อนิติบุคคลเมื่อประสบปัญหาทางการเงินแล้วสามารถยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการได้ตามหลักเกณฑ์ตามหมวด 3/1 หรือ นิติบุคคลตามหมวด 3/2 ได้ ส่วนหนี้ที่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายนำมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย หากเป็นการฟ้องบุคคลธรรมดานั้นส่วนใหญ่แล้ว บุคคลธรรมดาจะเป็นหนี้กู้ยืมเงินกับสถาบันการเงินเพื่อการอุปโภคบริโภคหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นั่นก็คือหนี้ครัวเรือน “หนี้ครัวเรือน” ในความหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย หมายถึงหนี้ของบุคคลที่ได้จากการกู้ยืมเงินจากการซื้อบ้าน รถยนต์ การใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ฯลฯ จากธนาคารพาณิชย์ จากธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ จากองค์กรธุรกิจสินเชื่อสินเชื่อบุคคลที่ไม่ใช่ธนาคาร จากสหกรณ์ออมทรัพย์ จากอื่น ๆ¹⁴⁴ และบุคคลธรรมดานั้นจะต้องมีรายได้ประจำที่แน่นอนสถาบันการเงินถึงจะพิจารณาอนุมัติ

¹⁴⁴ “หนี้ครัวเรือน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559, จาก <http://board.postjung.com/782072.html>

เงินกู้ เพราะหากไม่มีรายได้ที่แน่นอนแล้ว สถาบันการเงินก็ไม่มี ความมั่นใจได้ว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ ของตนให้ได้หรือไม่ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้กู้ตามมาตรฐานสากลของสถาบันการเงินที่จะต้องยื่น เอกสารทางการเงิน กล่าวคือ เอกสารแสดงรายได้ (หนังสือรับรองเงินเดือน ไม่เกิน 3 เดือน ต้นฉบับสลิปเงินเดือน สำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ประจำปี)

ดังนั้น ด้วยผลกระทบจากหลักเกณฑ์การยื่นคำฟ้องในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งให้เจ้าหนี้เท่านั้นที่นำมายื่นคำฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้ และ หากลูกหนี้ไม่ต้องการที่จะล้มละลายแต่ประสบปัญหาทางการเงินแล้วลูกหนี้สามารถยื่นคำร้องขอ ฟื้นฟูกิจการได้ต้องเป็นลูกหนี้ประเภทนิติบุคคลตามหลักเกณฑ์ตามหมวด 3/1 หรือ นิติบุคคลตาม หมวด 3/2 เท่านั้น ส่วนลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจําปีนั้น ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้ ฟื้นฟูสถานะของลูกหนี้โดยยื่นแผนต่อศาลได้ดังเช่นกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา ในบทที่ 13 หากประเทศไทยเพิ่มเติมกระบวนการให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจําปีอันเกิดจากหนี้ คราวเรือนยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายขอปรับ โครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ได้ซึ่งอาจส่งผลดีต่อลูกหนี้ที่ ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายและส่งผลดีต่อเจ้าหนี้ที่มีโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้มากกว่าที่ลูกหนี้ ล้มละลาย

4.2 ปัญหาและผลกระทบต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจําอันเกิดจาก หนี้ครัวเรือนจากกระบวนการในคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

กฎหมายล้มละลายมีอำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงทำให้ลูกหนี้ไม่อาจใช้ทรัพย์สินของตน ได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ สิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สิน กับทั้งมีสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และยังมีสิทธิ จัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบ¹⁴⁵ เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์สินใน ทรัพย์สินย่อมหมดไป เนื่องจากมีกระบวนการล้มละลายเข้ามาสอดแทรก

4.2.1 ข้อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิเสรีภาพของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจํา

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วไม่ว่าจะถูกพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาด ลูกหนี้ ไม่สามารถทำนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตนได้ทันที เช่น การเปิดบัญชี การใช้บัตร เอทีเอ็มในการเบิกถอนเงินสดไม่สามารถกระทำได้ การทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็น การให้โดยเสน่หา หรือสัญญาต่างตอบแทน เพราะจะมีผลให้การทำนิติกรรมนั้นตกเป็น โฆษณาตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 ประกอบพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

¹⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1336.

มาตรา 24 เว้นแต่กระทำตามคำสั่งศาลหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้¹⁴⁶

มาตรา 67 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และ ยังไม่ได้สั่งปลดจากล้มละลาย

(1) ลูกหนี้จะต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพ ตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้อนุญาตให้ลูกหนี้ ใช้จ่ายจากเงินที่ลูกหนี้ได้มาในระหว่างล้มละลายและลูกหนี้จะต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือนั้น แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดพร้อมด้วยบัญชีรับจ่าย

(2) ทุกครั้งที่ลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับทรัพย์สินอย่างใดลูกหนี้จะต้องรายงานเป็นหนังสือ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ โดยแสดงรายละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ภายในเวลาอันสมควร และไม่ว่าในกรณีใด ลูกหนี้จะต้องแสดงบัญชีรับจ่ายเสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกกระยะ หกเดือน

หากลูกหนี้ฝ่าฝืนมาตรา 67(1)(2) โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร ผลเป็นไปตาม มาตรา 163 ลูกหนี้คนใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หนึ่งพันบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

(3) ลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์จะอนุญาตเป็นหนังสือและถ้าจะย้ายที่อยู่ ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร

หากลูกหนี้ฝ่าฝืนมาตรา 161 ลูกหนี้คนใดฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรา 67 (3) โดยไม่มี ข้อแก้ตัวอันสมควร มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินสองเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

(4) ลูกหนี้เป็นข้าราชการ เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด เพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ ซึ่งหากเป็นคดี แพงเงินดังกล่าวไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีแพ่ง¹⁴⁷

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 24.

¹⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา 286 (2).

4.2.2 ข้อจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

(1) ภาคหน่วยงานของรัฐ

บุคคลซึ่งจะเข้ารับราชการในหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะภาคส่วนใดจะต้องมีคุณสมบัติตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนด ซึ่งการตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้นส่งผลต่อการเข้าสมัครรับราชการหรือขาดคุณสมบัติในการเป็นข้าราชการ เช่น

ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ข. (6) ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม คือ เป็นบุคคลล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 30(9) ผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูคือ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 การตกเป็นบุคคลล้มละลายไม่สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (2) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตและมาตรา 108 สมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ข. ลักษณะต้องห้าม (1) เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 98 (2)

จากบทบัญญัติดังกล่าว การตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายย่อมขาดจากคุณสมบัติจากการเป็นข้าราชการหรือไม่อาจดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ และต้องถูกออกจากราชการหรือตำแหน่งทางการเมืองนั้น

(2) ภาคเอกชน

บุคคลธรรมดาแม้ทำงานเป็นลูกจ้างในภาคเอกชนจะไม่มีกฎหมายกำหนดคุณสมบัติจำกัดสิทธิว่าห้ามเป็นบุคคลล้มละลายดังเช่นในภาคหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งมาตรา 118 มาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ก็ไม่ได้บัญญัติว่า เมื่อลูกจ้างตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วนายจ้างเลิกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย แต่หากภาคเอกชนนั้นกำหนดคุณสมบัติไว้โดยเฉพาะว่าต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายก็ต้องเป็นไปตามนั้น และการตกเป็นบุคคลล้มละลายย่อมเป็นการเสียเปรียบในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงานเพราะนายจ้างอาจเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปที่ไม่มีประวัติเสื่อมเสียได้

4.3 ปัญหาและผลกระทบจากมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ อันเกิดจากหนี้ครัวเรือนในกระบวนการล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์การขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้วจะกระทำได้อีกเมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ซึ่งการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นี้ย่อมทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง อำนาจในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายย่อมตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เว้นแต่ลูกหนี้จะทำการยื่นคำขอประนอมหนี้และจะต้องมีการจัดการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ซึ่งมีข้อเสียคือมีความล่าช้าในการดำเนินคดีล้มละลาย¹⁴⁸ และการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายในทางปฏิบัติที่ผ่านมา มักไม่ประสบผลสำเร็จและลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายในที่สุด เพราะการที่ต้องผ่านขั้นตอนที่ศาลต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนเป็นผลให้ลูกหนี้ต้องสูญเสียอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งจะทำให้กิจการต่าง ๆ ที่ลูกหนี้ทำค้างอยู่นั้น ต้องชะงักลงทันที โอกาสที่ลูกหนี้จะประนอมหนี้และรอดพ้นจากการล้มละลายจึงมีน้อยอย่างยิ่ง¹⁴⁹

เหตุผลสำคัญที่ทำให้การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไม่สำเร็จเนื่องจาก กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยได้เปิดกว้างโดยการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้นตามมาตรา 45 กำหนดแต่เพียงว่าคำขอประนอมหนี้จำเป็นต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้หรือวิธีการจัดการ หรือทรัพย์สินและรายละเอียดหลักประกันหรือผู้ค้ำประกัน¹⁵⁰ ซึ่งไม่ได้วางหลักเกณฑ์ว่าจะต้องประนอมหนี้ให้เสร็จภายในระยะเวลาเท่าใด เจ้าหนี้จึงเกิดความไม่มั่นใจในการให้ลูกหนี้ในการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้น ก็ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายย่อมเป็นตราบาปต่อลูกหนี้เนื่องจากนายจ้างทั่วไปมักไม่จ้างงานลูกจ้างที่เคยตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งมาจากทัศนคติที่มีต่อลูกหนี้ว่าลูกหนี้อาจเป็นคนคดโกงหรือใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และมาจากสาเหตุหลักมาจากที่กฎหมายส่วนมากในประเทศไทยกำหนดห้ามมิให้บุคคลล้มละลายดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่นการห้ามมิให้รับราชการ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ¹⁵¹ เช่น มาตรา 98(2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติถึงบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹⁴⁸ พลิชฐ์ อัสววัฒนาพร, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 121*, น. 6.

¹⁴⁹ *เพ็งอ้าง*, น. 7.

¹⁵⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45วรรคสอง.

¹⁵¹ พลิชฐ์ อัสววัฒนาพร, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 121*, น. 6.

ดังนั้นแล้วการประนอมหนี้ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังล้มละลายจะต้องผ่านขั้นตอนอันยุ่งยากซับซ้อน และอาจทำให้ลูกหนี้ต้องออกจากตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่หรืองานที่ตนกระทำอยู่ ทำให้ขาดสภาพคล่องในการหาเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ จึงทำให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้อาจไม่ได้รับประโยชน์ในการล้มละลายโดยแท้จริง

ด้วยเหตุที่กฎหมายล้มละลายกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น หากมีการแก้ไขกฎหมายล้มละลาย ให้โอกาสลูกหนี้ในการยื่นแผนการปรับโครงสร้างหนี้ของตนต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็ยังคงมีสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สินของตนเอง และจัดการเกี่ยวกับภาระหนี้สินของตนได้โดยไม่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาแทรกแซงอันเป็นภาระต่อรัฐด้วย

หากพิจารณาเปรียบกับการประนอมหนี้ของประเทศอังกฤษ (Insolven Act 1986) เปิดโอกาสให้ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องขอประนอมหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้เองโดยไม่จำกัดเฉพาะลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในสถานะที่มีหนี้สินส่วนตัวจนไม่สามารถชำระหนี้ของตนได้ โดยลูกหนี้ที่ประสงค์ขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ต้องจัดทำข้อเสนอแผนการจัดการโดยสมัครใจ (Voluntary Arrangement) ซึ่งในการประนอมหนี้ของบุคคลธรรมดาตามกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้นจะกำหนดให้ลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ไปยังเจ้าหนี้ทั้งหลายของตนเพื่อตกลงเกี่ยวแก่หนี้สิน และเสนอให้มีบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลจัดการกองทรัพย์สินและกิจการของตนไปยั้งศาล ซึ่งระหว่างนี้ลูกหนี้ยังคงมีอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองอยู่ หากต่อมาภายหลังจากที่มีการประชุมเห็นชอบด้วยแผนของลูกหนี้แล้ว ผู้ดูแลจัดการจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินการตามแผน แม้กระบวนการประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษจะได้บัญญัติไว้ใน Insolven Act 1986 เช่นเดียวกับกระบวนการล้มละลายแต่ขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าวจะแยกออกจากกันต่างหากจากกระบวนการล้มละลาย โดยลูกหนี้ขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องรอให้เจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีล้มละลาย ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันลูกหนี้ไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งต่างกับกระบวนการล้มละลายของประเทศไทย

สาธารณรัฐฝรั่งเศสแม้จะมีโครงสร้างกฎหมายล้มละลายที่แตกต่างกับประเทศอังกฤษ แต่กระบวนการประนอมหนี้ที่ลูกหนี้สามารถเจรจาขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ได้ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูและชำระบัญชี ซึ่งเป็นมาตรการการป้องกันการล้มละลายไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งต่างกับกระบวนการล้มละลายของประเทศไทยที่ศาลต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วลูกหนี้จึงสามารถยื่นคำขอประนอมหนี้ได้

กฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาในการเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายละเอียดประจำตามหมวดที่ 13 (United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 13)

เป็นการประนอมหนี่อย่างหนึ่งที่ลูกหนี้สามารถยื่นคำร้องพร้อมกับแผนต่อศาล โดยไม่ต้องรอให้เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้นั้นอยู่ในกระบวนการล้มละลายแต่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าแผนการประนอมหนี่หรือการปรับโครงสร้างหนี่นั้นมีความเป็นไปได้ในการชำระหนี่ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในบทที่ 13 ศาลจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้นุคคลธรรมดาหนี่ชำระหนี่ให้แก่เจ้าหนี้ตามแผนที่เสนอ ซึ่งแผนตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาหนี่จะไม่มีการตัดยอดหนี่ แต่เป็นการที่ลูกหนี้อำระหนี่ตามมูลหนี่เดิมโดยผ่อนชำระ เพื่อให้โอกาสลูกหนี้นี่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจําหนี่ไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายหลักเกณฑ์ในบทที่ 13 (Chapter 13) เป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้นี่ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ลูกหนี้นี่ดังกล่าวมีรายได้ประจํา เมื่อยื่นคำร้องขอจัดการหนี่ก็จะได้รับมาตรการคุ้มครองลูกหนี้นี่ที่เรียกว่า “การบังคับหยุดพักชำระหนี่ (Automatic Stay)” การบังคับหยุดพักชำระหนี่ทำให้ลูกหนี้นี่มีความหวังและพยายามชำระหนี่คืนแก่เจ้าหนี้ตามแผนชำระหนี่ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในบทที่ 13 (Chapter 13) มีหลักเกณฑ์ที่นำมาเป็นแม่แบบให้เพิ่มเติมกระบวนการล้มละลายในประเทศไทย

4.4 ปัญหาและผลกระทบจากกระบวนการปรับโครงสร้างหนี่อันเกิดจากหนี่ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจํา

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายสำหรับจัดการชำระสะสางหนี่สินของบุคคลที่มีหนี่สินสิ้นพันตัว โดยการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้นี่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่ได้รับในอนาคต รวมทั้งติดตามเอาทรัพย์สินที่ลูกหนี้ออนขาย จำหน่าย หรือปกปิดทรัพย์สินไว้ให้พ้นจากการบังคับคดีมารวมเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้นี่แล้วแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายที่ยื่นคำขอรับชำระหนี่ตามอัตราส่วนแห่งหนี่ของตน การฟ้องคดีล้มละลายจึงเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแตกต่างจากการฟ้องคดีแพ่งที่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ผู้ฟ้อง โดยเฉพาะ ซึ่งจากความแตกต่างกันนี้ เมื่อลูกหนี้นี่ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว จะหมดอำนาจในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเอง ดังนั้นการฟ้องคดีล้มละลายจึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์โดยเฉพาะ อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้เฉพาะแต่คดีล้มละลายนั่นเอง ซึ่งในปัจจุบันก็คือพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมวดที่ 3/1 มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้นี่ที่เป็นนิติบุคคล เท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติขั้นตอนทางกฎหมายขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้นุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นลูกหนี้นี่ผู้สุจริต แต่โชคร้ายประสบปัญหาทางการเงินให้มีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ โดยบทบัญญัติดังกล่าวควรกำหนด

หลักเกณฑ์ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้ผู้ร้องขอนั้น เป็นการเฉพาะเพิ่มเติมขึ้นมาลักษณะเดียวกันกับเรื่อง การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล

แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลาย หมวด 3/2 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (การฟื้นฟูกิจการของ SMEs) มาตรา 90/91 ได้ให้นิยามคำว่าลูกหนี้ว่า ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ ที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่แม้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาได้ยื่นฟื้นฟูกิจการได้แต่ก็ต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อมและต้องเป็นหนี้อันเกิดจากการดำเนินกิจการ

กรณีดังกล่าววิเคราะห์ปัญหาแล้วเห็นได้ว่าระบบกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย ในปัจจุบันนั้นบุคคลธรรมดาเมื่อเจ้าหนี้นำมูลหนี้จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย บุคคลนั้นก็จะตกเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ลูกหนี้มีสิทธินำสืบพิสูจน์ว่า ตนไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัวและไม่มีเหตุที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเท่านั้น หากลูกหนี้ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ได้ ลูกหนี้ก็จะถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ต่อมาหากลูกหนี้ไม่สามารถประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้ก็จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายในที่สุด โดยที่ลูกหนี้ไม่สามารถฟื้นฟูตนเองเพื่อปรับโครงสร้างการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้เหมือนดังเช่นกรณีลูกหนี้เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมวดที่ 3/1 หรือลูกหนี้ซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ ที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามหมวด 3/2 เมื่อศึกษาเรื่องแผนการปรับ โครงสร้างหนี้ตามบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกา “Adjustment of Debt an Individual with Regular Income” บุคคลธรรมดาสามารถเสนอแผนการปรับ โครงสร้างหนี้ได้ หากศาลรับคำขอรับชำระหนี้จะเกิดสภาวะการหยุดพักการชำระหนี้ ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับสภาวะพักการชำระหนี้ (Automatic Stay) ของเรื่องการฟื้นฟูกิจการตามมาตรา 90/12 พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมวดที่ 3/1 กรณีดังกล่าวเมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ลูกหนี้ธรรมดาอันถูกดำเนินคดีล้มละลายได้แต่ทางเดียว คือ เจ้าหนี้นำคดีมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายโดยไม่สมัครใจ จึงควรศึกษาและนำบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกามาพัฒนากระบวนการกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย โดยแบ่งขั้นตอนกระบวนการ

การปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

4.4.1 ประเภทลูกหนี้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้

จากปัญหากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่ยังคงไม่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาเข้าสู่กระบวนการล้มละลายด้วยตนเองโดยสมัครใจนั้น เมื่อศึกษาบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกาเห็นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพัฒนากฎหมายล้มละลายของประเทศไทย จึงควรเปิดโอกาสให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดามีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ต่อศาลล้มละลายกลางได้ เป็นทางเลือกแก่ลูกหนี้ผู้สุจริต ได้มีโอกาสเข้าสู่อีกเส้นทางหนึ่งเพื่อจะได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ และลูกหนี้ที่นั่นมีหนทางที่ยังคงชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้จึงควรเป็นลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำและหนี้ประเภทใดที่ลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

เมื่อพิจารณาจากประเภทของบุคคล คือ บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำนั้นซึ่งส่วนมากจะเป็นมนุษย์เงินเดือน ลูกจ้างหรือพนักงานของบริษัทเอกชน ลูกจ้างหรือพนักงานของรัฐ ข้าราชการ เป็นต้น ซึ่งหนี้ของบุคคลดังกล่าวส่วนมากเกิดจากการใช้จ่ายส่วนบุคคลหรือภายในครอบครัวของผู้มีรายได้ กล่าวคือเป็นหนี้ันเกิดจากการอุปโภคและบริโภค จึงควรกำหนดประเภทหนี้ยื่นคำร้องขอเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ได้ คือ หนี้ครัวเรือน

4.4.2 กระบวนการการยื่นแผนการปรับโครงสร้างหนี้ต่อศาล

เมื่อลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนนั้นประสงค์จะทำการปรับโครงสร้างหนี้ต่อเจ้าหนี้ การที่ลูกหนี้จะทำการประสานงานกับทางเจ้าหนี้เพื่อติดต่อขอปรับโครงสร้างหนี้ โอกาสที่ลูกหนี้จะทำการปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จโดยขอผ่อนชำระหนี้และในระหว่างที่ลูกหนี้ผ่อนชำระจะขอให้เจ้าหนี้ลดดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นแล้วและงดดอกเบี้ยในระหว่างผ่อนชำระหนี้ อำนาจในการเจรจาหนี้ของลูกหนี้สำเร็จนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้น หากมีการนำบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกามาพัฒนาและปรับใช้ในกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยเมื่อลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนประสงค์จะทำการปรับโครงสร้างหนี้ต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปรับโครงสร้างหนี้ต่อศาลล้มละลายได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) เป็นเจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งล้านบาท
- 2) หนี้้นั้นอาจกำหนดได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือ

ในอนาคตก็ตาม

3) ลูกหนี้บุคคลธรรมดายื่นคำร้องขอด้วยความสมัครใจ

4) ลูกหนี้ต้องมีเงินได้ที่แน่นอนเป็นประจำ และมีเงินได้เพียงพอที่สามารถชำระหนี้ตามแผนได้

แผนการปรับโครงสร้างการชำระหนี้ที่จะยื่นต่อศาล ต้องมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) แผนต้องมีเหตุผลที่จะขอเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลาย

2) แผนต้องมีรายละเอียดแห่งทรัพย์สิน หนี้สิน ภาระผูกพันต่าง ๆ ของ ลูกหนี้ในเวลา
ที่ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอเข้ามาตามมาตรการนี้

3) แผนต้องกำหนดขั้นตอนของการชำระหนี้

4) แผนต้องแสดงรายละเอียดของที่มาแห่งรายได้ที่คาดการณ์ว่าลูกหนี้จะได้รับ
ในอนาคตเป็นประจำ

5) หากมีการจัดแบ่งกลุ่มเจ้าหนี้ไว้แผนต้องกำหนดให้เจ้าหนี้ในกลุ่มเดียวกันได้รับ
ชำระหนี้เท่าเทียมกัน

6) กำหนดการแก้ไขเหตุการณ์ผิดนัดตามแผนที่อาจเกิดขึ้นในเวลาอันควร

7) ระยะเวลาดำเนินการตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้

4.4.3 กระบวนการพิจารณาเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างการชำระหนี้ในชั้นศาล

กรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ ลูกหนี้จะต้องมีรายได้ที่มีแหล่งที่มา
อย่างชัดเจน กรณีบุคคลธรรมดาเป็นลูกจ้าง พนักงานหรือข้าราชการต้องมีบัญชีเงินเดือนเป็นรายได้
ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้คืนตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้ ประเด็นนี้
ลูกหนี้สามารถพิสูจน์ตัวเองเกี่ยวกับฐานะทางการเงินให้ศาลพิจารณาได้ โดยไม่จำเป็นที่เจ้าหนี้
จะเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งประเด็นปัญหานี้ศาลสมควรจะเป็นผู้พิจารณาแผนการชำระหนี้ว่ามี
ความเป็นไปได้ในการชำระหนี้เพียงใด ลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนหรือไม่ แผนการ
ปรับโครงสร้างหนี้ได้เสนอด้วยความสุจริตหรือไม่ เจ้าหนี้จะได้รับประโยชน์หรือไม่เพียงใด โดย
ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้ตามแผนมากกว่าที่ลูกหนี้ล้มละลายตาม
วิธีการปกติหรือไม่ เมื่อศาลเห็นว่าแผนการปรับโครงสร้างการชำระหนี้เข้าหลักเกณฑ์ ศาลจะมี
คำสั่งอนุญาตให้ลูกหนี้ดำเนินการชำระหนี้ตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้

4.4.4 กระบวนการพิจารณาหลังจากศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้

ลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ โดยหลักการตามบทที่ 13 ของ
สหรัฐอเมริกา นั้น กำหนดให้ลูกหนี้ต้องดำเนินการครั้งแรกภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาล
มีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการ เริ่มต้น
ปฏิบัติการตามแผนการชำระหนี้เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นการดำเนินการ ชำระหนี้

ลูกหนี้ต้องตั้งผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ ซึ่ง เรียกว่า “ผู้บริหารแผน” ผู้บริหารแผนมีหน้าที่จัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามแผนที่ศาลได้อนุมัติไปแล้วจนกว่าลูกหนี้จะ ดำเนินการชำระหนี้ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนด ซึ่งตามบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกาจะกำหนดให้มีการแต่งตั้ง Trustee มาบริหารคดี หากนำมาปรับใช้กับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยก็คือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ที่กำหนดไว้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายต่อไป ซึ่งถือเป็นการยกเลิกการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนไปโดยปริยาย

4.5 อุปสรรคและผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

หากกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยอนุญาตให้ยื่นแผนการปรับ โครงสร้างหนี้ อันเกิดจากครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และด้านที่ไม่เป็นประโยชน์โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่กระทบถึงสิทธิทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ และเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายส่วนมากนั้นเป็นประเภทนิติบุคคลประเภทสถาบันการเงิน¹⁵² โดยเห็นได้จากตารางแสดงสถิติประเภทเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายประจำเดือน พฤศจิกายน 2559

ตารางที่ 4.1 สถิติประเภทเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายประจำเดือน พฤศจิกายน 2559

11. ประเภทลูกหนี้ / เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย									
ประเภทของ ลูกหนี้ หรือเจ้าหนี้	จำนวนคดี				จำนวนทุนทรัพย์ (ล้านบาท)			ลูกหนี้	หมายเหตุ
	เจ้าหนี้			ลูกหนี้	เจ้าหนี้				
	ไม่มีประกัน	มีประกัน	รวม		ไม่มีประกัน	มีประกัน	รวม		
นิติบุคคล	124	5	129	74	896,036,160.00	24,879,628.00	920,915,788.00	0	
บุคคลธรรมดา	18	0	18	561	668,365,376.00	0	668,365,376.00	0	
สถาบันการเงิน	253	8	261	0	1,248,538,752.00	162,831,712.00	1,411,370,464.00	0	
หน่วยราชการ	53	0	53	0	1,479,410,048.00	0	1,479,410,048.00	0	
ผู้ชำระบัญชี	0	0	0	0	0	0	0	0	
อื่นๆ*	0	0	0	0	0	0	0	0	
รวม	448	13	461	635	4,292,350,336.00	187,711,340.00	4,480,061,676.00	0	

¹⁵² สถิติข้อมูลศาลล้มละลายกลาง.

ด้านที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามแผนชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว ลูกหนี้ย่อมถูกปลดจากหนี้ทั้งหมด ลูกหนี้จะปลดจากภาระหนี้ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งหมด ทำให้ลูกหนี้มี โอกาสในการกลับเข้ามาในสังคมเพื่อประกอบกิจการใหม่ ย่อมส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถดำเนินการและเติบโตต่อไปได้

ด้านที่ไม่เป็นประโยชน์ คือ หากแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้แก่ เจ้าหนี้ได้ครบถ้วนก็จะเกิดหนี้สูญไปบางส่วนทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่เต็มจำนวนทำให้ เศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบไปด้วย จะกระทบไปถึงการปล่อยสินเชื่อ ของสถาบันการเงิน มีผล ให้ระบบสินเชื่อของบุคคลธรรมดาจะมีการขอสินเชื่อได้ยากขึ้น เช่น บัตรเครดิต เช่าซื้อสินค้า และ เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย เป็นต้น

สาระสำคัญของการให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีสิทธิยื่นแผนการปรับโครงสร้างการชำระ หนี้แก่เจ้าหนี้เพื่อช่วยให้ลูกหนี้ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

1. เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายล้มละลายที่มุ่งให้ประโยชน์แก่ เจ้าหนี้ทั้งหลายให้มีโอกาสได้รับการชำระหนี้โดยเสมอภาคในคราวเดียวกัน ประหยัดเวลาและ ค่าใช้จ่าย และมุ่งให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ในการได้รับประโยชน์ จากกระบวนการพักชำระหนี้ ขยายระยะเวลาชำระหนี้ ตลอดจนสร้างประโยชน์ต่อประชาชนสำหรับการควบคุมลูกหนี้ผู้มีหนี้สิน ล้นพ้นตัว ทำให้ลูกหนี้ยังอยู่ในระบบเศรษฐกิจทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่เสียหาย

2. เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสเข้าสู่การหลุดพ้นและเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่าง เต็มที่ อันเป็นการสนับสนุนหลักการให้อภัยกับลูกหนี้ ทำให้ลูกหนี้ไม่จมอยู่กับภาระหนี้ที่ไม่มี วันจบสิ้น

แนวคิดการให้อภัยลูกหนี้ คือการสร้างทางออกให้แก่ลูกหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้ได้รับโอกาส เริ่มต้นชีวิตใหม่ เป็นการโอกาสแก่ลูกหนี้โดยมีเงื่อนไขหากลูกหนี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแผนชำระหนี้ ลูกหนี้ก็มีโอกาสหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวง

3. เพื่อมุ่งหมายให้เป็นทางเลือกของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะภาพหนี้สิน ล้นพ้นตัว ลูกหนี้ย่อมจะเป็นผู้ที่รู้ถึงสถานะภาพของตนเองดีที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ เลือกระบบสถานะภาพของตนเองว่า ควรจะเข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือไม่ เพียงใดหรือลูกหนี้ จะเลือกสถานะภาพที่ไม่ต้องล้มละลาย โดยใช้วิธีการประนอมหนี้ ก่อนล้มละลาย หรือใช้วิธียื่น แผนชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากลูกหนี้ไม่ใช้สิทธิเลือกเจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธินำลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการ ล้มละลายได้ตามปกติ

4. เพื่อมุ่งหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายล้มละลายสากล ประเทศสากลหลายประเทศใช้วิธีการให้โอกาสลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีสิทธิยื่นแผนชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ปัจจุบันการลงทุนและการปล่อยสินเชื่อที่มีได้ถูกจำกัดอยู่เพียงเฉพาะในประเทศของตนเองเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบันนี้ เป็นโลกยุคไร้พรมแดนมีการไหลเวียนของเงินทุนข้ามประเทศ มีการค้าข้ามประเทศ ดังนั้นเมื่อลูกหนี้เกิดสถานะหนี้สินล้นพ้นตัวย่อมส่งผลกระทบต่อการรวบรวมทรัพย์สิน และการดำเนินกระบวนการตามกฎหมายล้มละลายในหลายประเทศ ส่งผลให้ในท้ายที่สุดนานาชาติเข้าร่วมหารือและเจรจาตกลงในเรื่องกฎหมายล้มละลายข้ามชาติ (Cross – Border – Insolvency) แต่ทั้งนี้ภายใต้หลักอำนาจอธิปไตยของชาติ ทำให้แต่ละประเทศมีอำนาจในการตรากฎหมายที่ใช้ภายในประเทศโดยเสรี และไม่อาจยอมรับเอาคำพิพากษาของศาลยุติธรรมจากประเทศอื่นมาบังคับใช้ในประเทศของตน ดังนั้นจึงเกิดปัญหาในเรื่องของการใช้กฎหมายล้มละลาย และการบังคับตามคำพิพากษาของศาลจากประเทศใดประเทศหนึ่ง การที่มีมาตรการให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีสิทธิยื่นแผนชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จึงนับเป็นมาตรการหนึ่งที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของกฎหมายล้มละลายและเป็นการสร้างกฎหมายล้มละลายให้มีหลักการในแนวทางเดียวกันสอดคล้องกันเพื่อรองรับกฎหมายล้มละลายสากลที่จะก่อให้เกิดขึ้นในอนาคต

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากที่มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของกฎหมายล้มละลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งของในต่างประเทศ ทั้งกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้นพบว่าในอดีตเริ่มจากแนวคิดที่ว่ากฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่เป็นบทลงโทษ (Punishment) ลูกหนี้ บังคับกับเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ ต่างจากกฎหมายล้มละลายในปัจจุบันที่นำแนวคิดให้อภัย (Forgiveness) ลูกหนี้และให้โอกาสลูกหนี้ในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh Start) ดังจะเห็นได้จากการปลดจากการล้มละลายของลูกหนี้ เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายมาแล้วสามปี แต่จากผลดังกล่าวก็ยังเกิดผลเสียกับประวัติทางการเงินของลูกหนี้ และในระหว่างที่เป็นบุคคลล้มละลายนั้นก็เกิดผลเสียกับทั้งสถานะทางการเงิน สถานะทางอาชีพ ซึ่งอาจจะต้องขาดคุณสมบัติในการสมัครงาน ขาดคุณสมบัติในการประกอบหน้าที่การงาน หรือการที่มีการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือการยกเลิกการล้มละลาย กรณีดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้ลูกหนี้หลุดจากภาวะการล้มละลาย แต่กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้นยังไม่ได้กำหนดให้ลูกหนี้ร้องขอให้ตนเป็นบุคคลล้มละลายได้เอง และแม้มีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายในส่วนหมวดที่ 3 ครอบคลุมพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น ตามหมวด 3/1 หรือ ครอบคลุมพิจารณาเกี่ยวกับการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามหมวด 3/2 แต่ก็ยังไม่มีกระบวนการเยียวยาลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษแล้วที่ลูกหนี้สามารถร้องขอให้ตนเองล้มละลายได้โดยสมัครใจเพื่อจะได้ชำระสะสางหนี้และเริ่มต้นชีวิตใหม่แต่กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้นต้องเริ่มเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยเจ้าหนี้ และในกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้แต่เพียงลูกหนี้โดยจำกัดประเภทลูกหนี้คือห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น ตามหมวด 3/1 หรือ

กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามหมวด 3/2 เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดใน กฎกระทรวงซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อมตามกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามหมวด 3/2 เมื่อเทียบกับ กฎหมายสหรัฐอเมริกาใน บทที่ 13 แล้วพบว่า สหรัฐอเมริกานั้นเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้ยื่นแผนการ ปรับโครงสร้างหนี้ของตนได้ แม้เป็นเพียงลูกหนี้บุคคลธรรมดาโดยมีเงื่อนไขเพียงว่าต้องมี รายได้ประจำ ซึ่งเปิดกว้างกว่ากฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

เพื่อลดผลกระทบของปัญหาเห็นควรที่กฎหมายล้มละลายต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการปรับ โครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน โดยผู้วิจัเห็นว่าควร ปรับให้สอดคล้องกับบทที่ 13 หลักเกณฑ์การล้มละลายของสหรัฐอเมริกาในกรณีฟื้นฟูสถานะการเงิน ของลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำและเพื่อมุ่งหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ทำการศึกษากฎหมายล้มละลายของต่างประเทศทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) คือ สหรัฐอเมริกากับประเทศอังกฤษและ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส แล้วเห็นว่าในกลุ่มของกฎหมายต่างประเทศได้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอให้ตนเอง ล้มละลายได้โดยสมัครใจไม่จำกัดเหมือนกับประเทศไทยที่ยังคงให้อำนาจแต่เพียงเจ้าหน้าที่เท่านั้น ที่ยังคงมีอำนาจยื่นฟ้องล้มละลายได้ และถึงแม้จะมีการแก้ไขกฎหมายหลายครั้งโดยให้โอกาส ลูกหนี้ในการฟื้นฟูกิจการของตนโดยสมัครใจได้ก็ตาม แต่ก็ยังคงจำกัดประเภทของลูกหนี้เอาไว้ ผู้วิจัจึงขอเสนอว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายโดยเพิ่มกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับ การปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน เป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

1. กรณีเกี่ยวกับกระบวนการเสนอคำฟ้องขอให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนล้มละลาย

จากการศึกษากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้วแม้จะมีการแก้ไขกฎหมายหลายครั้งแต่ก็ยังไม่เป็นไปตามหลักสากลที่ให้โอกาสลูกหนี้ในการขอให้ตนเองล้มละลายโดยสมัครใจได้ดังเช่น ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา หากลูกหนี้ต้องการให้ตนเองล้มละลายและชำระหนี้ของตนเองเพื่อที่จะมีโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยรวดเร็ว หรือหากลูกหนี้ไม่ประสงค์ให้ตนล้มละลายและตนมีความสามารถที่จะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ลูกหนี้สามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอฟื้นฟูสถานะทางการเงินของตนได้ หากลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำตามหลักเกณฑ์ในบทที่ 13 ของกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้เพิ่มเติมกระบวนการเสนอคำร้องขอให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ต่อศาลล้มละลาย จากการที่เจ้าหนี้สามารถเสนอคำฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้แต่ทางเดียว โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1 การวางหลักเกณฑ์ว่าหนี้ใดเป็นหนี้ครัวเรือนไว้ในนิยามของกฎหมาย เหตุใดถึงต้องกำหนดเป็นหนี้ครัวเรือนไม่กำหนดว่าต้องเป็นหนี้บริโภค กล่าวคือ “หนี้ครัวเรือน” ในความหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย หมายถึงหนี้ของบุคคลที่ได้จากการกู้ยืมเงินจากการซื้อบ้าน รถยนต์ การใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ฯลฯ จากธนาคารพาณิชย์ จากธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ จากองค์กรธุรกิจสินเชื่อสินเชื่อบุคคลที่ไม่ใช่ธนาคาร จากสหกรณ์ออมทรัพย์ จากอื่น ๆ ซึ่งเห็นได้ว่าคำว่าหนี้บริโภคมีความหมายที่แคบกว่าหนี้ครัวเรือน

หนี้ครัวเรือนจึงเป็นสิ่งที่ต้องถูกกำหนดไว้ในแผนฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ และควรจำแนกเป็นประเภทย่อยดังนี้

- 1) หนี้อันเกิดจากสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
- 2) หนี้อันเกิดจากการเช่าซื้อรถยนต์
- 3) หนี้อันเกิดจากสินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อบัตรเครดิต ฯลฯ

เห็นได้ว่าหนี้ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคคลธรรมดาเมื่อเข้าสู่วัยทำงานต้องประสบพบเจอ แต่หากกฎหมายอนุญาตให้บุคคลธรรมด้ายื่นแผนฟื้นฟูสถานะทางการเงินได้ สิ่งที่เป็นปัญหาต่อไปจะมีว่าหนี้ใดเป็นหนี้อันเกิดจากความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต หนี้ใดไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นแตกต่างกันเป็นอย่างแน่แท้ เช่น หนี้อันเกิดจากการจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยบัตรเครดิตต่อโรงพยาบาลเอกชนนั้น บางคนอาจมองว่าจำเป็นบางคนอาจมองว่าเหตุใดไม่เข้ารักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐซึ่งจะมีราคาถูกกว่า เป็นต้น ซึ่งน่าจะเป็นปัญหา

ในเรื่องความยินยอมของเจ้าหนี้ว่าจะยินยอมหรือไม่ แต่หากหนี้ใดเห็นได้แน่ชัดว่าไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ใช้บัตรเครดิตในการซื้อตัวเครื่องบินไปเที่ยวต่างประเทศ หรือใช้บัตรเครดิตในการซื้อบริการในสถานประกอบการอาบ อบ นวด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามแม้เป็นหนี้ที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ แต่หากเจ้าหนี้อินยอม ศาลก็สามารถเห็นชอบด้วยแผนได้หากแผนนั้นก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเจ้าหนี้ทุกฝ่าย

1.2 บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้อง ได้แก่ ลูกหนี้และต้องเป็นลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดา ซึ่งมีรายได้ประจำ จากการที่ได้ศึกษากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งให้เจ้าหนี้เท่านั้นที่นำมายื่นคำฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้ และหากลูกหนี้ไม่ต้องการที่จะล้มละลายแต่ประสบปัญหาทางการเงินแล้วลูกหนี้สามารถยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการได้ต้องเป็นลูกหนี้ประเภทนิติบุคคลตามหลักเกณฑ์ตามหมวด 3/1 หรือ นิติบุคคลตามหมวด 3/2 เท่านั้น และเหตุใดจึงต้องเป็นลูกหนี้ซึ่งมีรายได้ประจำ กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหนี้ครัวเรือนดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วนั้นเกิดจากหนี้อุปโภคบริโภคที่สถาบันการเงินนั้นอนุมัติให้สินเชื่อโดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ในการชำระหนี้เงินกู้คืนกับสถาบันการเงินนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากรณีที่ลูกหนี้มีหนี้สินส่วนตัว กล่าวคือมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน แต่ยังคงมีรายได้ประจำที่ย่อมเป็นหลักประกันความเป็นไปได้แล้วว่าลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำนั้นจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้มากกว่า

2. กรณีผลกระทบจากกระบวนการในคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบต่อลูกหนี้ในคดีล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วลูกหนี้จะถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและเสรีภาพ กล่าวคือกฎหมายล้มละลายมีอำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงทำให้ลูกหนี้ไม่อาจใช้ทรัพย์สินของตนได้อย่างเต็มที่เพราะอำนาจในการจัดการทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายนั้นตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ไม่สามารถทำนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตนได้ ลูกหนี้ไม่อาจเดินทางไปออกราชอาณาจักรได้ เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุญาตเป็นหนังสือ และอาจถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้ในการเลี้ยงชีพ รวมทั้งขาดโอกาสในการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ หากกำหนดให้มีกระบวนการให้ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ หากศาลล้มละลายพิจารณาเห็นชอบลูกหนี้ก็ยังคงมีสิทธิและเสรีภาพในการจัดการทรัพย์สินของตนได้เพื่อการที่เป็นประโยชน์ในการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้

มากกว่าการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตลอดจนศาลมีคำพิพากษาล้มละลายตามกระบวนการล้มละลายปกติ

เพื่อลดผลกระทบต่อลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนจากกระบวนการล้มละลายตามปกติที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แต่ฝ่ายเดียวมีสิทธิเสนอคำฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หากลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำและมีหนี้อันเกิดจากหนี้ครัวเรือนแล้วยื่นคำร้องขอปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้พร้อมกับแผนการปรับโครงสร้างหนี้ต่อศาลเมื่อศาลพิจารณาจากหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องและสถานะของลูกหนี้แล้ว รายได้ที่มีแหล่งที่มาอย่างชัดเจน ประเด็นนี้ลูกหนี้สามารถพิสูจน์ตัวเองเกี่ยวกับฐานะทางการเงินให้ศาลพิจารณาได้ โดยไม่จำเป็นที่เจ้าหนี้จะเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งประเด็นปัญหานี้ศาลสมควรจะเป็นผู้พิจารณาแผนการปรับโครงสร้างหนี้ว่ามีความเป็นไปได้ในการชำระหนี้เพียงใด ลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนหรือไม่ แผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้เสนอด้วยความสุจริตหรือไม่ เจ้าหนี้จะได้รับประโยชน์หรือไม่เพียงใด โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้ตามแผนมากกว่าที่ลูกหนี้ล้มละลายตามวิธีการปกติหรือไม่ เมื่อศาลเห็นว่าแผนการปรับโครงสร้างการชำระหนี้เข้าหลักเกณฑ์ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ลูกหนี้ดำเนินการชำระหนี้ตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ โดยให้ศาลแจ้งคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้ดังกล่าวให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบเพื่อดำเนินการเข้ามาในคดีในฐานะผู้บริหารแผนต่อไป

กำหนดมาตรการทางกฎหมาย มาตรการการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ล้มละลายต้องมีมาตรการทางกฎหมายมารองรับ โดยกำหนดให้มีมาตรการบังคับหยุดพักการชำระหนี้ “Automatic Stay” ที่ห้ามเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนี้ใช้สิทธิบังคับชำระหนี้แก่ลูกหนี้ในทุกทางไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีล้มละลาย หากลูกหนี้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและทำให้หลักประกันของเจ้าหนี้เสียหายศาลอาจมีคำสั่งยกเลิกมาตรการดังกล่าวได้ เป็นการป้องกันผลประโยชน์ให้กับทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้

แผนการปรับโครงสร้างการชำระหนี้ต้องกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติตามแผน ต้องมีรายละเอียดชัดเจนคล้ายกับกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล โดยต้องกำหนดถึงรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ การกำหนดแผนการชำระหนี้ การอนุมัติแผนการชำระหนี้ ขั้นตอนการดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ การพิจารณาปลดปล่อยหนี้ การแก้ไขแผนการชำระหนี้ การยกเลิกแผนการชำระหนี้ เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีรายละเอียดอื่นสามารถกำหนดเอาไว้ได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความชอบธรรมทั้งกับฝ่ายลูกหนี้และฝ่ายเจ้าหนี้ด้วย

ดังนั้น การกำหนดกระบวนการยื่นคำร้องปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนดังกล่าวเมื่อศาลพิจารณาเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้ แทนกระบวนการล้มละลายปกติที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น คำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้จะไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของลูกหนี้ดังเช่นกระบวนการล้มละลายปกติ ส่งผลให้ลูกหนี้ยังคงทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ และไม่ถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ จึงเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายรวมถึงส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อีกทั้งเป็นการให้อภัยลูกหนี้อย่างแท้จริงตามหลักสากล

3. กรณีผลกระทบจากมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนในกระบวนการล้มละลายภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์การขออนุมัติก่อนล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย การปลดจากล้มละลาย ซึ่งเป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ทำให้กระบวนการล้มละลายสิ้นสุด ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงแนวคิดการให้อภัยลูกหนี้ แต่มาตรการดังกล่าวจะกระทำได้อีกเมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ซึ่งการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นี้ย่อมทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มาตรการดังกล่าวนั้นยังไม่เป็นไปตามหลักการให้อภัยลูกหนี้ตามหลักสากลอย่างแท้จริง แต่หากมีการเพิ่มเติมกระบวนการยื่นคำร้องปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน เมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจําหนี้ยังคงทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ เป็นหลักเกณฑ์ที่มีความสอดคล้องกับกฎหมายล้มละลายยุคใหม่ และมีมาตรฐานสากล ส่วนจะเหมาะสมกับสังคมไทยหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณากันอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากกัน ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายล้มละลายมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

หากมีกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำเมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนแทนคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในกรณีปกติซึ่งจะมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาแทรกแซงอำนาจในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผน ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ หรือ ผู้บริหารแผน ดังเช่นกรณีการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ประเภทนิติบุคคลตามหมวด 3/1 แต่กรณีบุคคลธรรมดานั้นตามบทที่ 13 ของสหรัฐอเมริกาจะกำหนดให้มีการแต่งตั้ง Trustee มาบริหารจัดการ หากนำมาปรับใช้กับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยก็คือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของ

บุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำให้มีหนังสือแจ้งคำสั่งต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อจะมาทำหน้าที่เป็นผู้บริหารแผน

หน้าที่หลักของผู้บริหารแผน คือ ตัวแทนของลูกหนี้ในการรวบรวมเงินจากลูกหนี้มาทำการชำระหนี้ตามแผนให้แก่เจ้าหนี้ตามแผนที่กำหนด และมีหน้าที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ลูกหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วน ทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวกลางการประสานงานให้กับทั้งฝ่ายลูกหนี้และฝ่ายเจ้าหนี้

ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำควรกำหนดหลักเกณฑ์ยกเลิกแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสิ้นสุดการปฏิบัติตามแผนโดยแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) ยกเลิกแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ กรณีลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จสิ้นแล้ว ผู้บริหารแผนจะต้องทำรายงานเสนอต่อศาลว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้และได้จัดสรรให้แก่เจ้าหนี้ตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จสิ้นแล้ว และถือว่าลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินที่มีอยู่ทั้งหมด

2) ยกเลิกแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ กรณีลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ชำระหนี้ได้อย่างสิ้นเชิงผู้บริหารแผนจะต้องทำรายงานเสนอต่อศาลว่าลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ชำระหนี้ได้อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ลูกหนี้ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้อีกต่อไป มิใช่เพียงแค่ผิดนัดชำระหนี้บางส่วนเท่านั้น

เหตุที่ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ยกเลิกแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำนั้นเนื่องจากแผนดังกล่าวจะต้องมีกำหนดระยะเวลา มิฉะนั้นแล้วคดีย่อมไม่มีที่สิ้นสุดไปจากศาล แต่หากเป็นกรณียกเลิกแผนการปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ กรณีลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการปรับโครงสร้างหนี้ชำระหนี้สำเร็จสิ้นตามกรณีที่ 1 แล้ว จะเป็นประโยชน์กับลูกหนี้และเจ้าหนี้มากกว่าการให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายปกติที่ลูกหนี้จะต้องถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนจึงจะขอประนอมหนี้ขอยกเลิกการล้มละลาย หรือปลดจากการล้มละลายได้

4. กรณีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้อันเกิดจากหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ

การยื่นคำร้องขอปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำนั้น หากศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้วตามบทที่ 13 หลักเกณฑ์การล้มละลายของสหรัฐอเมริกาจะเกิดสถานะการหยุดพักชำระหนี้ซึ่งการยื่นคำร้องอันเป็นเท็จย่อมทำให้ผู้ร้องได้รับประโยชน์จากสถานะหยุดพักชำระหนี้ดังกล่าว ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการยื่นคำร้องเท็จจึงต้องมีบทกำหนดโทษทางอาญาไว้ด้วย โดยกำหนดว่าผู้ใดยื่นคำร้องขออันเป็นเท็จในสาระสำคัญ ซึ่งอาจทำให้เจ้าหนี้ หรือผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย

กำหนดให้ลูกหนี้โดยทุจริตปกปิดรายละเอียดแห่งหนี้สินในสาระสำคัญ หรือแสดงจำนวนหนี้ที่ค้างชำระของเจ้าหนี้ทั้งหลายอันเป็นเท็จในสาระสำคัญ ซึ่งอาจทำให้เจ้าหนี้เสียหาย แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่แท้ว่าลูกหนี้คนใดกระทำการโดยทุจริต บุคคลใดกระทำการโดยทุจริตก็ตาม เพราะบุคคลมาศาลข่มขืนนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นทุจริต ดังนั้นเพียงแค่เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ว่าลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนยื่นแผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้เพียงอย่างเดียวอาจเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ทุจริตก่อนนี้โดยเกินความจำเป็นและมายื่นแผนขอฟื้นฟูสถานะทางการเงินเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์จากสถานะหยุดพักชำระหนี้ ก็จะมีปัญหาตามมาด้วย

กรณีดังกล่าวจึงต้องทำการวิเคราะห์ว่าลูกหนี้ที่ทุจริตนั้นควรจะได้รับ การลงโทษอย่างไรจากการที่ตนยื่นแผนฟื้นฟูของตน เพื่อให้ลูกหนี้เกิดความรับผิดชอบและได้ตรงลงในสิ่งที่ตนได้กระทำ ผู้วิจัยเห็นว่าหากลูกหนี้ทุจริต และยังคงเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาท จึงควรเข้าสู่กระบวนการล้มละลายต่อไปซึ่งถือเป็นการยกเลิกการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือนไปโดยปริยาย

ปัญหาใดที่จะสันนิษฐานว่าลูกหนี้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ปรับโครงสร้างหนี้ของตนโดยทุจริต จึงอาจต้องกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้น เช่น เมื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือนของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำของตนพร้อมแผนแล้วแต่เมื่อศาลเห็นชอบด้วยแผนการปรับโครงสร้างหนี้แล้วกลับไม่ปรากฏว่าชำระหนี้ตามแผนเลยหรืออาจชำระเพียงงวดเดียวหรือชำระบ้างไม่ชำระบ้าง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ลูกหนี้จะยังไม่เคยชำระหนี้เลย แต่เจ้าหนี้ตามแผนผ่อนผันให้ จึงอาจเป็นข้อยกเว้นยังไม่ถือว่าลูกหนี้ทุจริต

ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะประโยชน์ต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา แต่ลูกหนี้ยังคงมีรายได้ประจำซึ่งอยู่ในภาวะที่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ร้องขอต่อศาลให้ตนได้มีโอกาสชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายตามแผน โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อน

ตามกระบวนการล้มละลายในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ได้รับชำระหนี้ของตนเต็มจำนวนแม้จะมีระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ซึ่งอาจทำให้ล่าช้าออกไปบ้างแต่เจ้าหนี้มีโอกาสดูแลชำระหนี้มากกว่าการที่เจ้าหนี้นำคดีมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายเพื่อตัดหนี้สูญ อีกทั้งหากมีการเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ของบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำอันเกิดจากหนี้ครัวเรือน ลูกหนี้กับเจ้าหนี้จะมีการปรับโครงสร้างหนี้ได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์กระบวนการที่เพิ่มเติมขึ้น โดยไม่ทำให้เจ้าหนี้รายได้ได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันแต่อย่างใด ทำให้สะดวกต่อการพิจารณาคดีของศาลและไม่เกิดความขัดแย้งกันทางความเห็นทางกฎหมายอีกต่อไป

กรม
การ
การ
การ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กนก จุลมนต์. การยื่นคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาในประเทศไทย (เอกสารประกอบบรรยาย). กรุงเทพมหานคร, 2558.

กุลวดี สอนกลิ่น. “ความหมายของเกษตรกร.” <http://www.l3nr.org/posts/403148>, 22 กันยายน 2559.

ไกรสร บารมีอวยชัย. ประวัติกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเปรียบเทียบกับประเทศไทย (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา LA 729). กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

ชัยณรงค์ เหลืองวิสัย. “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ชีพ จุลมนต์. การปรับลดหนี้ภายใต้การฟื้นฟูกิจการ. กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.

ณกรณ์ กุลพิโมกษ์. “มาตรการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้อันคงที่.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

ชนกร วรปรัชญากุล. “หลักเบื้องต้นของกฎหมายว่าด้วยกิจการที่ประสบปัญหาทางการเงินในสาธารณรัฐฝรั่งเศส.” จุฬานาน. ฉบับที่ 3. ปีที่ 48. (กันยายน-ธันวาคม 2544) : 12.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. “อัตราแลกเปลี่ยนเงินประจำวัน.”

<http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/ExchangeRate>, 22 ธันวาคม 2556.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

ปัทมา วุฒิประชาธิรัฐ. “มาตรการทางกฎหมายในการขอให้มีการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ศักยภาพของลูกหนี้ร้องขอโดยสมัครใจ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551.

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559.

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483.

พิชัย อัสววัฒนาพร. “การแก้ไขกฎหมายล้มละลาย โดยปรับปรุงโครงสร้างทั้งฉบับ.” วารสารกระบวนการยุติธรรม. (2553) : 6.

พิชัย นิลทองคำ. พระราชบัญญัติล้มละลาย. กรุงเทพมหานคร, 2552.

- ภูมิ โชคเหมาะ. การฟื้นฟูกิจการและล้มละลาย (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา LW 673).
กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ม.ป.ท.
- ภูมิ โชคเหมาะ. บทที่ 1 ประวัติศาสตร์กฎหมายล้มละลายของประเทศไทย (เอกสารประกอบ
คำบรรยายกฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ). กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ท..
- ภูมิ โชคเหมาะ. ประวัติกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเปรียบเทียบกับ
ประเทศไทย (เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา LA 729). กรุงเทพมหานคร:
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- ภูมิวุฒิ พุทธสุธัตตา. “กฎหมายฟื้นฟูกิจการของสหรัฐอเมริกา.” คฤพาห. ฉบับที่ 2. ปีที่ 43.
(เมษายน 2539) : 39.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมจาริราช. “ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ.”
<http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom6/home.html>, 17 ธันวาคม 2556.
- ระเบียบศาลล้มละลายกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1).
รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการม 2548.
- วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 12.
กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551.
- วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ,
2549.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. ล้มละลายพิสดาร. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2555.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. ล้มละลายพิสดาร. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2558.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. ล้มละลายพิสดาร. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2559.
- ศาลล้มละลายกลาง. “กระบวนการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้กับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของวิสาหกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อม.” รายงานผลการวิจัย ศาลล้มละลายกลาง, 2549.
- ศาลล้มละลายกลางและศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. “ผลกระทบจากกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ที่จะนำไปสู่การพัฒนา
กฎหมายและพัฒนการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ
กระบวนการทางศาลล้มละลายกลางกับกระบวนการของบรรษัทบริหารสินทรัพย์
ไทย.” รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อทตยา มีเส้นนิยม จำกัด, 2547.
- ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. “สถานการณ์ชานาไทย.”
<http://www.utcc.ac.th/cebf>, 17 สิงหาคม 2555.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “ผลดีผลเสียจากการรับจํานำข้าวทุกเม็ด.”

<http://tdri.or.th/tdri-insight/ar3/>, 9 เมษายน 2557.

สมบูรณ์ ฐิติพาณิชย์. “ความไม่สามารถชำระหนี้.” จุลสารครบรอบ 1 ปีศาลล้มละลายกลาง.

(มิถุนายน 2543) : 29.

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายฝรั่งเศสว่าด้วยบริษัทที่ประสบปัญหาทางการเงิน.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ฉบับที่ 3. ปีที่ 29.

(กันยายน 2542) : 493.

สาธิต วงศ์อนันต์นนท์. “บทความวิชาการ โครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกร.”

http://library.senate.go.th/document/Ext4246/4246721_0002.PDF, 9 เมษายน 2557

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน.”

<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html>, 15 พฤษภาคม 2560.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน.”

<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html>, 15 พฤษภาคม 2560.

สุธีร์ ศุภนิตย์. “ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย.” รายงานผลการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547.

สุธีรา ศรีละจักร์. “ปัญหาการล้มละลายของบุคคลธรรมดาซึ่งมิใช่ผู้ประกอบการค้าพาณิชย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

“หนี้ครัวเรือน.” <http://board.postjung.com/782072.html>, 22 สิงหาคม 2559.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. “ดีทรอยต์ล้มละลาย.” <http://www.dailynews.co.th/Content/Article>, 17 กรกฎาคม 2556.

หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์. “อวสาน โครงการคืนภาษีรถคันแรก.” <http://www.posttoday.com>, 9 เมษายน 2557.

หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์. “อวสาน โครงการคืนภาษีรถคันแรก.” <http://www.posttoday.com>TRID, 9 เมษายน 2557.

อุโฆษ เมลาณนท์. “ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูกิจการในกิจการขนาดย่อม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.

เอื้อน ขุนแก้ว. คู่มือการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ว่าด้วย วิธีการชั่วคราว
ก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. กรุงเทพมหานคร:
กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2553.

ภาษาต่างประเทศ

Bret A.Maidman Attorney. Retrieved August 22, 2016. from <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/chapter-12-bankruptcy-farmers-fishermen.html>

Commercial Code.

David L. Buchbinder. Basic Bankruptcy Law for Paralegals. Second Edition. Little, Brown and Company, 1994.

Insolvency Act 1986.

Jackson, T.H. The Logic and Limits of Bankruptcy Law. U.S.A.: Harvard University, 1986.

Melville J.Ulmer. Economics Theory and Practice. New York: Houghton Mifflin, 1959.

Roy Goode. Principle of Corporate Insolvency Law. Sweet & Maxwell Ltd., 1997.

United States Code-Title 11.

Walton Woon. Company Law. Singapore: Longman, 1988.

กรม
พาณิชย์
และ
อุตสาหกรรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา
(United States Code: Title 11- Bankruptcy Chapter 13)

Subchapter I - OFFICERS, ADMINISTRATION, AND THE ESTATE**§1301 - Stay of action against codebtor**

(a) Except as provided in subsections (b) and (c) of this section, after the order for relief under this chapter, a creditor may not act, or commence or continue any civil action, to collect all or any part of a consumer debt of the debtor from any individual that is liable on such debt with the debtor, or that secured such debt, unless—

(1) such individual became liable on or secured such debt in the ordinary course of such individual's business; or

(2) the case is closed, dismissed, or converted to a case under chapter 7 or 11 of this title.

(b) A creditor may present a negotiable instrument, and may give notice of dishonor of such an instrument.

(c) On request of a party in interest and after notice and a hearing, the court shall grant relief from the stay provided by subsection (a) of this section with respect to a creditor, to the extent that—

(1) as between the debtor and the individual protected under subsection (a) of this section, such individual received the consideration for the claim held by such creditor;

(2) the plan filed by the debtor proposes not to pay such claim; or

(3) such creditor's interest would be irreparably harmed by continuation of such stay.

(d) Twenty days after the filing of a request under subsection (c)(2) of this section for relief from the stay provided by subsection (a) of this section, such stay is terminated with respect to the party in interest making such request, unless the debtor or any individual that is liable on such debt with the debtor files and serves upon such party in interest a written objection to the taking of the proposed action.

§1302 - Trustee

(a) If the United States trustee appoints an individual under section 586(b) of title 28 to serve as standing trustee in cases under this chapter and if such individual qualifies under section 322 of this title, then such individual shall serve as trustee in the case. Otherwise, the United States trustee shall appoint one disinterested person to serve as trustee in the case or the United States trustee may serve as a trustee in the case.

(b) The trustee shall—

(1) perform the duties specified in

sections 704(a)(2), 704(a)(3), 704(a)(4), 704(a)(5), 704(a)(6), 704(a)(7), and 704(a)(9) of this title;

(2) appear and be heard at any hearing that concerns—

(A) the value of property subject to a lien;

(B) confirmation of a plan; or

(C) modification of the plan after confirmation;

(3) dispose of, under regulations issued by the Director of the Administrative Office of the United States Courts, moneys received or to be received in a case under chapter XIII of the Bankruptcy Act;

(4) advise, other than on legal matters, and assist the debtor in performance under the plan;

(5) ensure that the debtor commences making timely payments under section 1326 of this title; and

(6) if with respect to the debtor there is a claim for a domestic support obligation, provide the applicable notice specified in subsection (d).

(c) If the debtor is engaged in business, then in addition to the duties specified in subsection (b) of this section, the trustee shall perform the duties specified in sections 1106(a)(3) and 1106(a)(4) of this title.

(d)

(1) In a case described in subsection (b)(6) to which subsection (b)(6) applies, the trustee shall—

(A)

(i) provide written notice to the holder of the claim described in subsection (b)(6) of such claim and of the right of such holder to use the services of the State child support enforcement agency established under sections 464 and 466 of the Social Security Act for the State in which such holder resides, for assistance in collecting child support during and after the case under this title; and

(ii) include in the notice provided under clause (i) the address and telephone number of such State child support enforcement agency;

(B)

(i) provide written notice to such State child support enforcement agency of such claim; and

(ii) include in the notice provided under clause (i) the name, address, and telephone number of such holder; and

(C) at such time as the debtor is granted a discharge under section 1328, provide written notice to such holder and to such State child support enforcement agency of—

(i) the granting of the discharge;

(ii) the last recent known address of the debtor;

(iii) the last recent known name and address of the debtor's employer; and

(iv) the name of each creditor that holds a claim that—

(I) is not discharged under paragraph (2) or (4) of section 523(a); or

(II) was reaffirmed by the debtor under section 524(c).

(2)

(A) The holder of a claim described in subsection (b)(6) or the State child support enforcement agency of the State in which such holder resides may request from a creditor described in paragraph (1)(C)(iv) the last known address of the debtor.

(B) Notwithstanding any other provision of law, a creditor that makes a disclosure of a last known address of a debtor in connection with a request made under subparagraph (A) shall not be liable by reason of making that disclosure.

§1303 - Rights and powers of debtor

Subject to any limitations on a trustee under this chapter, the debtor shall have, exclusive of the trustee, the rights and powers of a trustee under sections 363(b), 363(d), 363(e), 363(f), and 363(l), of this title.

§1304 - Debtor engaged in business

(a) A debtor that is self-employed and incurs trade credit in the production of income from such employment is engaged in business.

(b) Unless the court orders otherwise, a debtor engaged in business may operate the business of the debtor and, subject to any limitations on a trustee under sections 363(c) and 364 of this title and to such limitations or conditions as the court prescribes, shall have, exclusive of the trustee, the rights and powers of the trustee under such sections.

(c) A debtor engaged in business shall perform the duties of the trustee specified in section 704(a)(8) of this title.

§1305 - Filing and allowance of postpetition claims

(a) A proof of claim may be filed by any entity that holds a claim against the debtor—

(1) for taxes that become payable to a governmental unit while the case is pending; or

(2) that is a consumer debt, that arises after the date of the order for relief under this chapter, and that is for property or services necessary for the debtor's performance under the plan.

(b) Except as provided in subsection (c) of this section, a claim filed under subsection (a) of this section shall be allowed or disallowed under section 502 of this title, but shall be determined as of the date such claim arises, and shall be allowed under section 502(a), 502(b), or 502(c) of this title, or disallowed under section 502(d) or 502(e) of this title, the same as if such claim had arisen before the date of the filing of the petition.

(c) A claim filed under subsection (a)(2) of this section shall be disallowed if the holder of such claim knew or should have known that prior approval by the trustee of the debtor's incurring the obligation was practicable and was not obtained.

§1306 - Property of the estate

(a) Property of the estate includes, in addition to the property specified in section 541 of this title—

(1) all property of the kind specified in such section that the debtor acquires after the commencement of the case but before the case is closed, dismissed, or converted to a case under chapter 7, 11, or 12 of this title, whichever occurs first; and

(2) earnings from services performed by the debtor after the commencement of the case but before the case is closed, dismissed, or converted to a case under chapter 7, 11, or 12 of this title, whichever occurs first.

(b) Except as provided in a confirmed plan or order confirming a plan, the debtor shall remain in possession of all property of the estate.

§1307 - Conversion or dismissal

(a) The debtor may convert a case under this chapter to a case under chapter 7 of this title at any time. Any waiver of the right to convert under this subsection is unenforceable.

(b) On request of the debtor at any time, if the case has not been converted under section 706, 1112, or 1208 of this title, the court shall dismiss a case under this chapter. Any waiver of the right to dismiss under this subsection is unenforceable.

(c) Except as provided in subsection (f) of this section, on request of a party in interest or the United States trustee and after notice and a hearing, the court may convert a case under this chapter to a case under chapter 7 of this title, or may dismiss a case under this chapter, whichever is in the best interests of creditors and the estate, for cause, including—

- (1) unreasonable delay by the debtor that is prejudicial to creditors;
- (2) nonpayment of any fees and charges required under chapter 123 of title 28;
- (3) failure to file a plan timely under section 1321 of this title;
- (4) failure to commence making timely payments under section 1326 of this title;
- (5) denial of confirmation of a plan under section 1325 of this title and denial of a request made for additional time for filing another plan or a modification of a plan;
- (6) material default by the debtor with respect to a term of a confirmed plan;
- (7) revocation of the order of confirmation under section 1330 of this title, and denial of confirmation of a modified plan under section 1329 of this title;
- (8) termination of a confirmed plan by reason of the occurrence of a condition specified in the plan other than completion of payments under the plan;
- (9) only on request of the United States trustee, failure of the debtor to file, within fifteen days, or such additional time as the court may allow, after the filing of the petition commencing such case, the information required by paragraph (1) of section 521(a);
- (10) only on request of the United States trustee, failure to timely file the information required by paragraph (2) of section 521(a); or
- (11) failure of the debtor to pay any domestic support obligation that first becomes payable after the date of the filing of the petition.

(d) Except as provided in subsection (f) of this section, at any time before the confirmation of a plan under section 1325 of this title, on request of a party in interest or the United States trustee

and after notice and a hearing, the court may convert a case under this chapter to a case under chapter 11 or 12 of this title.

(e) Upon the failure of the debtor to file a tax return under section 1308, on request of a party in interest or the United States trustee and after notice and a hearing, the court shall dismiss a case or convert a case under this chapter to a case under chapter 7 of this title, whichever is in the best interest of the creditors and the estate.

(f) The court may not convert a case under this chapter to a case under chapter 7, 11, or 12 of this title if the debtor is a farmer, unless the debtor requests such conversion.

(g) Notwithstanding any other provision of this section, a case may not be converted to a case under another chapter of this title unless the debtor may be a debtor under such chapter.

§1308 - Filing of prepetition tax returns

(a) Not later than the day before the date on which the meeting of the creditors is first scheduled to be held under section 341(a), if the debtor was required to file a tax return under applicable nonbankruptcy law, the debtor shall file with appropriate tax authorities all tax returns for all taxable periods ending during the 4-year period ending on the date of the filing of the petition.

(b)(1) Subject to paragraph (2), if the tax returns required by subsection (a) have not been filed by the date on which the meeting of creditors is first scheduled to be held under section 341(a), the trustee may hold open that meeting for a reasonable period of time to allow the debtor an additional period of time to file any unfiled returns, but such additional period of time shall not extend beyond—

(A) for any return that is past due as of the date of the filing of the petition, the date that is 120 days after the date of that meeting; or

(B) for any return that is not past due as of the date of the filing of the petition, the later of—

(i) the date that is 120 days after the date of that meeting; or

(ii) the date on which the return is due under the last automatic extension of time for filing that return to which the debtor is entitled, and for which request is timely made, in accordance with applicable nonbankruptcy law.

(2) After notice and a hearing, and order entered before the tolling of any applicable filing period determined under paragraph (1), if the debtor demonstrates by a preponderance of

the evidence that the failure to file a return as required under paragraph (1) is attributable to circumstances beyond the control of the debtor, the court may extend the filing period established by the trustee under paragraph (1) for—

(A) a period of not more than 30 days for returns described in paragraph (1)(A); and

(B) a period not to extend after the applicable extended due date for a return described in paragraph (1)(B).

(c) For purposes of this section, the term “return” includes a return prepared pursuant to subsection (a) or (b) of section 6020 of the Internal Revenue Code of 1986, or a similar State or local law, or a written stipulation to a judgment or a final order entered by a nonbankruptcy tribunal.

Subchapter II - THE PLAN

§ 1321 - Filing of plan

The debtor shall file a plan.

§ 1322 - Contents of plan

(a) The plan—

(1) shall provide for the submission of all or such portion of future earnings or other future income of the debtor to the supervision and control of the trustee as is necessary for the execution of the plan;

(2) shall provide for the full payment, in deferred cash payments, of all claims entitled to priority under section 507 of this title, unless the holder of a particular claim agrees to a different treatment of such claim;

(3) if the plan classifies claims, shall provide the same treatment for each claim within a particular class; and

(4) notwithstanding any other provision of this section, may provide for less than full payment of all amounts owed for a claim entitled to priority under section 507(a)(1)(B) only if the plan provides that all of the debtor’s projected disposable income for a 5-year period beginning on the date that the first payment is due under the plan will be applied to make payments under the plan.

(b) Subject to subsections (a) and (c) of this section, the plan may—

(1) designate a class or classes of unsecured claims, as provided in section 1122 of this title, but may not discriminate unfairly against any class so designated; however, such plan may treat claims for a consumer debt of the debtor if an individual is liable on such consumer debt with the debtor differently than other unsecured claims;

(2) modify the rights of holders of secured claims, other than a claim secured only by a security interest in real property that is the debtor's principal residence, or of holders of unsecured claims, or leave unaffected the rights of holders of any class of claims;

(3) provide for the curing or waiving of any default;

(4) provide for payments on any unsecured claim to be made concurrently with payments on any secured claim or any other unsecured claim;

(5) notwithstanding paragraph (2) of this subsection, provide for the curing of any default within a reasonable time and maintenance of payments while the case is pending on any unsecured claim or secured claim on which the last payment is due after the date on which the final payment under the plan is due;

(6) provide for the payment of all or any part of any claim allowed under section 1305 of this title;

(7) subject to section 365 of this title, provide for the assumption, rejection, or assignment of any executory contract or unexpired lease of the debtor not previously rejected under such section;

(8) provide for the payment of all or part of a claim against the debtor from property of the estate or property of the debtor;

(9) provide for the vesting of property of the estate, on confirmation of the plan or at a later time, in the debtor or in any other entity;

(10) provide for the payment of interest accruing after the date of the filing of the petition on unsecured claims that are nondischargeable under section 1328(a), except that such interest may be paid only to the extent that the debtor has disposable income available to pay such interest after making provision for full payment of all allowed claims; and

(11) include any other appropriate provision not inconsistent with this title.

(c) Notwithstanding subsection (b)(2) and applicable nonbankruptcy law—

(1) a default with respect to, or that gave rise to, a lien on the debtor's principal residence may be cured under paragraph (3) or (5) of subsection (b) until such residence is sold at a foreclosure sale that is conducted in accordance with applicable nonbankruptcy law; and

(2) in a case in which the last payment on the original payment schedule for a claim secured only by a security interest in real property that is the debtor's principal residence is due before the date on which the final payment under the plan is due, the plan may provide for the payment of the claim as modified pursuant to section 1325(a)(5) of this title.

(d)

(1) If the current monthly income of the debtor and the debtor's spouse combined, when multiplied by 12, is not less than—

(A) in the case of a debtor in a household of 1 person, the median family income of the applicable State for 1 earner;

(B) in the case of a debtor in a household of 2, 3, or 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of the same number or fewer individuals; or

(C) in the case of a debtor in a household exceeding 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of 4 or fewer individuals, plus \$525 per month for each individual in excess of 4, the plan may not provide for payments over a period that is longer than 5 years.

(2) If the current monthly income of the debtor and the debtor's spouse combined, when multiplied by 12, is less than—

(A) in the case of a debtor in a household of 1 person, the median family income of the applicable State for 1 earner;

(B) in the case of a debtor in a household of 2, 3, or 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of the same number or fewer individuals; or

(C) in the case of a debtor in a household exceeding 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of 4 or fewer individuals, plus \$525 per month for each individual in excess of 4, the plan may not provide for payments over a period that is longer than 3 years, unless the court, for cause, approves a longer period, but the court may not approve a period that is longer than 5 years.

(e) Notwithstanding subsection (b)(2) of this section and sections 506(b) and 1325(a)(5) of this title, if it is proposed in a plan to cure a default, the amount necessary to cure the default, shall be determined in accordance with the underlying agreement and applicable nonbankruptcy law.

(f) A plan may not materially alter the terms of a loan described in section 362(b)(19) and any amounts required to repay such loan shall not constitute “disposable income” under section 1325.

§ 1323 - Modification of plan before confirmation

(a) The debtor may modify the plan at any time before confirmation, but may not modify the plan so that the plan as modified fails to meet the requirements of section 1322 of this title.

(b) After the debtor files a modification under this section, the plan as modified becomes the plan.

(c) Any holder of a secured claim that has accepted or rejected the plan is deemed to have accepted or rejected, as the case may be, the plan as modified, unless the modification provides for a change in the rights of such holder from what such rights were under the plan before modification, and such holder changes such holder’s previous acceptance or rejection.

§ 1324 - Confirmation hearing

(a) Except as provided in subsection (b) and after notice, the court shall hold a hearing on confirmation of the plan. A party in interest may object to confirmation of the plan.

(b) The hearing on confirmation of the plan may be held not earlier than 20 days and not later than 45 days after the date of the meeting of creditors under section 341(a), unless the court determines that it would be in the best interests of the creditors and the estate to hold such hearing at an earlier date and there is no objection to such earlier date.

§ 1325 - Confirmation of plan

(a) Except as provided in subsection (b), the court shall confirm a plan if—

(1) The plan complies with the provisions of this chapter and with the other applicable provisions of this title;

(2) any fee, charge, or amount required under chapter 123 of title 28, or by the plan, to be paid before confirmation, has been paid;

(3) the plan has been proposed in good faith and not by any means forbidden by law;

(4) the value, as of the effective date of the plan, of property to be distributed under the plan on account of each allowed unsecured claim is not less than the amount that would be paid on such claim if the estate of the debtor were liquidated under chapter 7 of this title on such date;

(5) with respect to each allowed secured claim provided for by the plan—

(A) the holder of such claim has accepted the plan;

(B)

(i) the plan provides that—

(I) the holder of such claim retain the lien securing such claim until the earlier of—

(aa) the payment of the underlying debt determined under nonbankruptcy law; or

(bb) discharge under section 1328; and

(II) if the case under this chapter is dismissed or converted without completion of the plan, such lien shall also be retained by such holder to the extent recognized by applicable nonbankruptcy law;

(ii) the value, as of the effective date of the plan, of property to be distributed under the plan on account of such claim is not less than the allowed amount of such claim; and

(iii) if—

(I) property to be distributed pursuant to this subsection is in the form of periodic payments, such payments shall be in equal monthly amounts; and

(II) the holder of the claim is secured by personal property, the amount of such payments shall not be less than an amount sufficient to provide to the holder of such claim adequate protection during the period of the plan; or

(C) the debtor surrenders the property securing such claim to such holder;

(6) the debtor will be able to make all payments under the plan and to comply with the plan;

(7) the action of the debtor in filing the petition was in good faith;

(8) the debtor has paid all amounts that are required to be paid under a domestic support obligation and that first become payable after the date of the filing of the petition if the debtor is

required by a judicial or administrative order, or by statute, to pay such domestic support obligation; and

(9) the debtor has filed all applicable Federal, State, and local tax returns as required by section 1308.

For purposes of paragraph (5), section 506 shall not apply to a claim described in that paragraph if the creditor has a purchase money security interest securing the debt that is the subject of the claim, the debt was incurred within the 910-day period preceding the date of the filing of the petition, and the collateral for that debt consists of a motor vehicle (as defined in section 30102 of title 49) acquired for the personal use of the debtor, or if collateral for that debt consists of any other thing of value, if the debt was incurred during the 1-year period preceding that filing.

(b)

(1) If the trustee or the holder of an allowed unsecured claim objects to the confirmation of the plan, then the court may not approve the plan unless, as of the effective date of the plan—

(A) the value of the property to be distributed under the plan on account of such claim is not less than the amount of such claim; or

(B) the plan provides that all of the debtor's projected disposable income to be received in the applicable commitment period beginning on the date that the first payment is due under the plan will be applied to make payments to unsecured creditors under the plan.

(2) For purposes of this subsection, the term "disposable income" means current monthly income received by the debtor (other than child support payments, foster care payments, or disability payments for a dependent child made in accordance with applicable nonbankruptcy law to the extent reasonably necessary to be expended for such child) less amounts reasonably necessary to be expended—

(A)

(i) for the maintenance or support of the debtor or a dependent of the debtor, or for a domestic support obligation, that first becomes payable after the date the petition is filed; and

(ii) for charitable contributions (that meet the definition of "charitable contribution" under section 548(d)(3)) to a qualified religious or charitable entity or organization

(as defined in section 548(d)(4)) in an amount not to exceed 15 percent of gross income of the debtor for the year in which the contributions are made; and

(B) if the debtor is engaged in business, for the payment of expenditures necessary for the continuation, preservation, and operation of such business.

(3) Amounts reasonably necessary to be expended under paragraph (2), other than subparagraph (A)(ii) of paragraph (2), shall be determined in accordance with subparagraphs (A) and (B) of section 707(b)(2), if the debtor has current monthly income, when multiplied by 12, greater than—

(A) in the case of a debtor in a household of 1 person, the median family income of the applicable State for 1 earner;

(B) in the case of a debtor in a household of 2, 3, or 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of the same number or fewer individuals; or

(C) in the case of a debtor in a household exceeding 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of 4 or fewer individuals, plus \$525 per month for each individual in excess of 4.

(4) For purposes of this subsection, the “applicable commitment period”—

(A) subject to subparagraph (B), shall be—

(i) 3 years; or

(ii) not less than 5 years, if the current monthly income of the debtor and the debtor’s spouse combined, when multiplied by 12, is not less than—

(I) in the case of a debtor in a household of 1 person, the median family income of the applicable State for 1 earner;

(II) in the case of a debtor in a household of 2, 3, or 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of the same number or fewer individuals; or

(III) in the case of a debtor in a household exceeding 4 individuals, the highest median family income of the applicable State for a family of 4 or fewer individuals, plus \$525 per month for each individual in excess of 4; and

(B) may be less than 3 or 5 years, whichever is applicable under subparagraph (A), but only if the plan provides for payment in full of all allowed unsecured claims over a shorter period.

(c) After confirmation of a plan, the court may order any entity from whom the debtor receives income to pay all or any part of such income to the trustee.

§ 1326 – Payments

(a)

(1) Unless the court orders otherwise, the debtor shall commence making payments not later than 30 days after the date of the filing of the plan or the order for relief, whichever is earlier, in the amount—

(A) proposed by the plan to the trustee;

(B) scheduled in a lease of personal property directly to the lessor for that portion of the obligation that becomes due after the order for relief, reducing the payments under subparagraph (A) by the amount so paid and providing the trustee with evidence of such payment, including the amount and date of payment; and

(C) that provides adequate protection directly to a creditor holding an allowed claim secured by personal property to the extent the claim is attributable to the purchase of such property by the debtor for that portion of the obligation that becomes due after the order for relief, reducing the payments under subparagraph (A) by the amount so paid and providing the trustee with evidence of such payment, including the amount and date of payment.

(2) A payment made under paragraph (1)(A) shall be retained by the trustee until confirmation or denial of confirmation. If a plan is confirmed, the trustee shall distribute any such payment in accordance with the plan as soon as is practicable. If a plan is not confirmed, the trustee shall return any such payments not previously paid and not yet due and owing to creditors pursuant to paragraph (3) to the debtor, after deducting any unpaid claim allowed under section 503(b).

(3) Subject to section 363, the court may, upon notice and a hearing, modify, increase, or reduce the payments required under this subsection pending confirmation of a plan.

(4) Not later than 60 days after the date of filing of a case under this chapter, a debtor retaining possession of personal property subject to a lease or securing a claim attributable in whole or in part to the purchase price of such property shall provide the lessor or secured creditor reasonable evidence of the maintenance of any required insurance coverage with respect to the use or ownership of such property and continue to do so for so long as the debtor retains possession of such property.

(b) Before or at the time of each payment to creditors under the plan, there shall be paid—

(1) any unpaid claim of the kind specified in section 507(a)(2) of this title;

(2) if a standing trustee appointed under section 586(b) of title 28 is serving in the case, the percentage fee fixed for such standing trustee under section 586(e)(1)(B) of title 28; and

(3) if a chapter 7 trustee has been allowed compensation due to the conversion or dismissal of the debtor's prior case pursuant to section 707(b), and some portion of that compensation remains unpaid in a case converted to this chapter or in the case dismissed under section 707(b) and refiled under this chapter, the amount of any such unpaid compensation, which shall be paid monthly—

(A) by prorating such amount over the remaining duration of the plan; and

(B) by monthly payments not to exceed the greater of—

(i) \$25; or

(ii) the amount payable to unsecured nonpriority creditors, as provided by the plan, multiplied by 5 percent, and the result divided by the number of months in the plan.

(c) Except as otherwise provided in the plan or in the order confirming the plan, the trustee shall make payments to creditors under the plan.

(d) Notwithstanding any other provision of this title—

(1) compensation referred to in subsection (b)(3) is payable and may be collected by the trustee under that paragraph, even if such amount has been discharged in a prior case under this title; and

(2) such compensation is payable in a case under this chapter only to the extent permitted by subsection (b)(3).

§ 1327 - Effect of confirmation

(a) The provisions of a confirmed plan bind the debtor and each creditor, whether or not the claim of such creditor is provided for by the plan, and whether or not such creditor has objected to, has accepted, or has rejected the plan.

(b) Except as otherwise provided in the plan or the order confirming the plan, the confirmation of a plan vests all of the property of the estate in the debtor.

(c) Except as otherwise provided in the plan or in the order confirming the plan, the property vesting in the debtor under subsection (b) of this section is free and clear of any claim or interest of any creditor provided for by the plan.

§ 1328 - Discharge

(a) Subject to subsection (d), as soon as practicable after completion by the debtor of all payments under the plan, and in the case of a debtor who is required by a judicial or administrative order, or by statute, to pay a domestic support obligation, after such debtor certifies that all amounts payable under such order or such statute that are due on or before the date of the certification (including amounts due before the petition was filed, but only to the extent provided for by the plan) have been paid, unless the court approves a written waiver of discharge executed by the debtor after the order for relief under this chapter, the court shall grant the debtor a discharge of all debts provided for by the plan or disallowed under section 502 of this title, except any debt—

(1) provided for under section 1322(b)(5);

(2) of the kind specified in section 507(a)(8)(C) or in paragraph (1)(B), (1)(C), (2), (3), (4), (5), (8), or (9) of section 523(a);

(3) for restitution, or a criminal fine, included in a sentence on the debtor's conviction of a crime; or

(4) for restitution, or damages, awarded in a civil action against the debtor as a result of willful or malicious injury by the debtor that caused personal injury to an individual or the death of an individual.

(b) Subject to subsection (d), at any time after the confirmation of the plan and after notice and a hearing, the court may grant a discharge to a debtor that has not completed payments under the plan only if—

(1) the debtor's failure to complete such payments is due to circumstances for which the debtor should not justly be held accountable;

(2) the value, as of the effective date of the plan, of property actually distributed under the plan on account of each allowed unsecured claim is not less than the amount that would have been paid on such claim if the estate of the debtor had been liquidated under chapter 7 of this title on such date; and

(3) modification of the plan under section 1329 of this title is not practicable.

(c) A discharge granted under subsection (b) of this section discharges the debtor from all unsecured debts provided for by the plan or disallowed under section 502 of this title, except any debt—

(1) provided for under section 1322(b)(5) of this title; or

(2) of a kind specified in section 523(a) of this title.

(d) Notwithstanding any other provision of this section, a discharge granted under this section does not discharge the debtor from any debt based on an allowed claim filed under section 1305(a)(2) of this title if prior approval by the trustee of the debtor's incurring such debt was practicable and was not obtained.

(e) On request of a party in interest before one year after a discharge under this section is granted, and after notice and a hearing, the court may revoke such discharge only if—

(1) such discharge was obtained by the debtor through fraud; and

(2) the requesting party did not know of such fraud until after such discharge was granted.

(f) Notwithstanding subsections (a) and (b), the court shall not grant a discharge of all debts provided for in the plan or disallowed under section 502, if the debtor has received a discharge—

(1) in a case filed under chapter 7, 11, or 12 of this title during the 4-year period preceding the date of the order for relief under this chapter, or

(2) in a case filed under chapter 13 of this title during the 2-year period preceding the date of such order.

(g)

(1) The court shall not grant a discharge under this section to a debtor unless after filing a petition the debtor has completed an instructional course concerning personal financial management described in section 111.

(2) Paragraph (1) shall not apply with respect to a debtor who is a person described in section 109(h)(4) or who resides in a district for which the United States trustee (or the bankruptcy administrator, if any) determines that the approved instructional courses are not adequate to service the additional individuals who would otherwise be required to complete such instructional course by reason of the requirements of paragraph (1).

(3) The United States trustee (or the bankruptcy administrator, if any) who makes a determination described in paragraph (2) shall review such determination not later than 1 year after the date of such determination, and not less frequently than annually thereafter.

(h) The court may not grant a discharge under this chapter unless the court after notice and a hearing held not more than 10 days before the date of the entry of the order granting the discharge finds that there is no reasonable cause to believe that—

(1) section 522(q)(1) may be applicable to the debtor; and

(2) there is pending any proceeding in which the debtor may be found guilty of a felony of the kind described in section 522(q)(1)(A) or liable for a debt of the kind described in section 522(q)(1)(B).

§ 1329 - Modification of plan after confirmation

(a) At any time after confirmation of the plan but before the completion of payments under such plan, the plan may be modified, upon request of the debtor, the trustee, or the holder of an allowed unsecured claim, to—

(1) increase or reduce the amount of payments on claims of a particular class provided for by the plan;

(2) extend or reduce the time for such payments;

(3) alter the amount of the distribution to a creditor whose claim is provided for by the plan to the extent necessary to take account of any payment of such claim other than under the plan; or

(4) reduce amounts to be paid under the plan by the actual amount expended by the debtor to purchase health insurance for the debtor (and for any dependent of the debtor if such dependent does not otherwise have health insurance coverage) if the debtor documents the cost of such insurance and demonstrates that—

(A) such expenses are reasonable and necessary;

(B)

(i) if the debtor previously paid for health insurance, the amount is not materially larger than the cost the debtor previously paid or the cost necessary to maintain the lapsed policy; or

(ii) if the debtor did not have health insurance, the amount is not materially larger than the reasonable cost that would be incurred by a debtor who purchases health insurance, who has similar income, expenses, age, and health status, and who lives in the same geographical location with the same number of dependents who do not otherwise have health insurance coverage; and

(C) the amount is not otherwise allowed for purposes of determining disposable income under section 1325(b) of this title; and upon request of any party in interest, files proof that a health insurance policy was purchased.

(b)

(1) Sections 1322(a), 1322(b), and 1323(c) of this title and the requirements of section 1325(a) of this title apply to any modification under subsection (a) of this section.

(2) The plan as modified becomes the plan unless, after notice and a hearing, such modification is disapproved.

(c) A plan modified under this section may not provide for payments over a period that expires after the applicable commitment period under section 1325(b)(1)(B) after the time that the first payment under the original confirmed plan was due, unless the court, for cause, approves a longer period, but the court may not approve a period that expires after five years after such time.

§ 1330 - Revocation of an order of confirmation

(a) On request of a party in interest at any time within 180 days after the date of the entry of an order of confirmation under section 1325 of this title, and after notice and a hearing, the court may revoke such order if such order was procured by fraud.

(b) If the court revokes an order of confirmation under subsection (a) of this section, the court shall dispose of the case under section 1307 of this title, unless, within the time fixed by the court, the debtor proposes and the court confirms a modification of the plan under section 1329 of this title.

DEBU

ภาคผนวก ข
กฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ (Insolvency Act)

Chapter I

Bankruptcy Petitions; Bankruptcy Orders

Preliminary

264 Who may present a bankruptcy petition. บุคคลที่สามารถร้องขอให้ล้มละลายได้

(1) A petition for a bankruptcy order to be made against an individual may be presented to the court in accordance with the following provisions of this Part—

- (a) by one of the individual's creditors or jointly by more than one of them,
- (b) by the individual himself,
- (c) by the supervisor of, or any person (other than the individual) who is for the time being bound by, a voluntary arrangement proposed by the individual and approved under Part VIII, or
- (d) where a criminal bankruptcy order has been made against the individual, by the Official Petitioner or by any person specified in the order in pursuance of section 39(3)(b) of the Powers of Criminal Courts Act 1973.

(2) Subject to those provisions, the court may make a bankruptcy order on any such petition.

265 Conditions to be satisfied in respect of debtor.

(1) A bankruptcy petition shall not be presented to the court under section 264(1)(a) or (b) unless the debtor—

- (a) is domiciled in England and Wales,
- (b) is personally present in England and Wales on the day on which the petition is presented, or
- (c) at any time in the period of 3 years ending with that day—
  - (i) has been ordinarily resident, or has had a place of residence, in England and Wales, or
  - (ii) has carried on business in England and Wales.

(2) The reference in subsection (1)(c) to an individual carrying on business includes—

- (a) the carrying on of business by a firm or partnership of which the individual is a member, and
- (b) the carrying on of business by an agent or manager for the individual or for such a firm or partnership.

(3) This section is subject to Article 3 of the EC Regulation.

266 Other preliminary conditions. เงื่อนไขเบื้องต้นอื่นๆ

(1) Where a bankruptcy petition relating to an individual is presented by a person who is entitled to present a petition under two or more paragraphs of section 264(1), the petition is to be treated for the purposes of this Part as a petition under such one of those paragraphs as may be specified in the petition.

(2) A bankruptcy petition shall not be withdrawn without the leave of the court.

(3) The court has a general power, if it appears to it appropriate to do so on the grounds that there has been a contravention of the rules or for any other reason, to dismiss a bankruptcy petition or to stay proceedings on such a petition; and, where it stays proceedings on a petition, it may do so on such terms and conditions as it thinks fit.

(4) Without prejudice to subsection (3), where a petition under section 264(1)(a), (b) or (c) in respect of an individual is pending at a time when a criminal bankruptcy order is made against him, or is presented after such an order has been so made, the court may on the application of the Official Petitioner dismiss the petition if it appears to it appropriate to do so.

Creditor's petition

267 Grounds of creditor's petition.

(1) A creditor's petition must be in respect of one or more debts owed by the debtor, and the petitioning creditor or each of the petitioning creditors must be a person to whom the debt or (as the case may be) at least one of the debts is owed.

(2) Subject to the next three sections, a creditor's petition may be presented to the court in respect of a debt or debts only if, at the time the petition is presented—

(a) the amount of the debt, or the aggregate amount of the debts, is equal to or exceeds the bankruptcy level,

(b) the debt, or each of the debts, is for a liquidated sum payable to the petitioning creditor, or one or more of the petitioning creditors, either immediately or at some certain, future time, and is unsecured,

(c) the debt, or each of the debts, is a debt which the debtor appears either to be unable to pay or to have no reasonable prospect of being able to pay, and

(d) there is no outstanding application to set aside a statutory demand served (under section 268 below) in respect of the debt or any of the debts.

(3) A debt is not to be regarded for the purposes of subsection (2) as a debt for a liquidated sum by reason only that the amount of the debt is specified in a criminal bankruptcy order.

(4) “The bankruptcy level” is £750 but the Secretary of State may by order in a statutory instrument substitute any amount specified in the order for that amount or (as the case may be) for the amount which by virtue of such an order is for the time being the amount of the bankruptcy level.

(5) An order shall not be made under subsection (4) unless a draft of it has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament.

268 Definition of “inability to pay”, etc.; the statutory demand.

(1) For the purposes of section 267(2)(c), the debtor appears to be unable to pay a debt if, but only if, the debt is payable immediately and either—

(a) the petitioning creditor to whom the debt is owed has served on the debtor a demand (known as “the statutory demand”) in the prescribed form requiring him to pay the debt or to secure or compound for it to the satisfaction of the creditor, at least 3 weeks have elapsed since the demand was served and the demand has been neither complied with nor set aside in accordance with the rules, or

(b) execution or other process issued in respect of the debt on a judgment or order of any court in favour of the petitioning creditor, or one or more of the petitioning creditors to whom the debt is owed, has been returned unsatisfied in whole or in part.

(2) For the purposes of section 267(2)(c) the debtor appears to have no reasonable prospect of being able to pay a debt if, but only if, the debt is not immediately payable and—

(a) the petitioning creditor to whom it is owed has served on the debtor a demand (also known as “the statutory demand”) in the prescribed form requiring him to establish to the satisfaction of the creditor that there is a reasonable prospect that the debtor will be able to pay the debt when it falls due,

(b) at least 3 weeks have elapsed since the demand was served, and

(c) the demand has been neither complied with nor set aside in accordance with the rules.

269 Creditor with security.

(1) A debt which is the debt, or one of the debts, in respect of which a creditor's petition is presented need not be unsecured if either—

(a) the petition contains a statement by the person having the right to enforce the security that he is willing, in the event of a bankruptcy order being made, to give up his security for the benefit of all the bankrupt's creditors, or

(b) the petition is expressed not to be made in respect of the secured part of the debt and contains a statement by that person of the estimated value at the date of the petition of the security for the secured part of the debt.

(2) In a case falling within subsection (1)(b) the secured and unsecured parts of the debt are to be treated for the purposes of sections 267 to 270 as separate debts.

270 Expedited petition.

In the case of a creditor's petition presented wholly or partly in respect of a debt which is the subject of a statutory demand under section 268, the petition may be presented before the end of the 3-week period there mentioned if there is a serious possibility that the debtor's property or the value of any of his property will be significantly diminished during that period and the petition contains a statement to that effect.

271 Proceedings on creditor's petition.

(1) The court shall not make a bankruptcy order on a creditor's petition unless it is satisfied that the debt, or one of the debts, in respect of which the petition was presented is either—

(a) a debt which, having been payable at the date of the petition or having since become payable, has been neither paid nor secured or compounded for, or

(b) a debt which the debtor has no reasonable prospect of being able to pay when it falls due.

(2) In a case in which the petition contains such a statement as is required by section 270, the court shall not make a bankruptcy order until at least 3 weeks have elapsed since the service of any statutory demand under section 268.

(3) The court may dismiss the petition if it is satisfied that the debtor is able to pay all his debts or is satisfied—

(a) that the debtor has made an offer to secure or compound for a debt in respect of which the petition is presented,

(b) that the acceptance of that offer would have required the dismissal of the petition, and

(c) that the offer has been unreasonably refused;

and, in determining for the purposes of this subsection whether the debtor is able to pay all his debts, the court shall take into account his contingent and prospective liabilities.

(4) In determining for the purposes of this section what constitutes a reasonable prospect that a debtor will be able to pay a debt when it falls due, it is to be assumed that the prospect given by the facts and other matters known to the creditor at the time he entered into the transaction resulting in the debt was a reasonable prospect.

(5) Nothing in sections 267 to 271 prejudices the power of the court, in accordance with the rules, to authorise a creditor's petition to be amended by the omission of any creditor or debt and to be proceeded with as if things done for the purposes of those sections had been done only by or in relation to the remaining creditors or debts.

Debtor's petition การยื่นคำร้องของลูกหนี้

272 Grounds of debtor's petition. เหตุที่ลูกหนี้ยื่นคำร้อง

(1) A debtor's petition may be presented to the court only on the grounds that the debtor is unable to pay his debts.

(2) The petition shall be accompanied by a statement of the debtor's affairs containing—

(a) such particulars of the debtor's creditors and of his debts and other liabilities and of his assets as may be prescribed, and

(b) such other information as may be prescribed.

273 Appointment of insolvency practitioner by the court.

(1) Subject to the next section, on the hearing of a debtor's petition the court shall not make a bankruptcy order if it appears to the court—

(a) that if a bankruptcy order were made the aggregate amount of the bankruptcy debts, so far as unsecured, would be less than the small bankruptcies level,

(b) that if a bankruptcy order were made, the value of the bankrupt's estate would be equal to or more than the minimum amount,

(c) that within the period of 5 years ending with the presentation of the petition the debtor has neither been adjudged bankrupt nor made a composition with his creditors in satisfaction of his debts or a scheme of arrangement of his affairs, and

(d) that it would be appropriate to appoint a person to prepare a report under section 274.

“The minimum amount” and “the small bankruptcies level” means such amounts as may for the time being be prescribed for the purposes of this section.

(2) Where on the hearing of the petition, it appears to the court as mentioned in subsection (1), the court shall appoint a person who is qualified to act as an insolvency practitioner in relation to the debtor—

(a) to prepare a report under the next section, and

(b) subject to section 258(3) in Part VIII, to act in relation to any voluntary arrangement to which the report relates either as trustee or otherwise for the purpose of supervising its implementation.

274 Action on report of insolvency practitioner.

(1) A person appointed under section 273 shall inquire into the debtor’s affairs and, within such period as the court may direct, shall submit a report to the court stating whether the debtor is willing, for the purposes of Part VIII, to make a proposal for a voluntary arrangement.

(2) A report which states that the debtor is willing as above mentioned shall also state—

(a) whether, in the opinion of the person making the report, a meeting of the debtor’s creditors should be summoned to consider the proposal, and

(b) if in that person’s opinion such a meeting should be summoned, the date on which, and time and place at which, he proposes the meeting should be held.

(3) On considering a report under this section the court may—

(a) without any application, make an interim order under section 252, if it thinks that it is appropriate to do so for the purposes of facilitating the consideration and implementation of the debtor’s proposal, or

(b) if it thinks it would be inappropriate to make such an order, make a bankruptcy order.

(4) An interim order made by virtue of this section ceases to have effect at the end of such period as the court may specify for the purpose of enabling the debtor’s proposal to be considered by his creditors in accordance with the applicable provisions of Part VIII.

(5) Where it has been reported to the court under this section that a meeting of the debtor’s creditors should be summoned, the person making the report shall, unless the court otherwise directs, summon that meeting for the time, date and place proposed in his report.

The meeting is then deemed to have been summoned under section 257 in Part VIII, and subsections (2) and (3) of that section, and sections 258 to 263 apply accordingly.

Commencement and duration of bankruptcy; discharge การปลดจากล้มละลาย

278 Commencement and continuance.

The bankruptcy of an individual against whom a bankruptcy order has been made—

- (a) commences with the day on which the order is made, and
- (b) continues until the individual is discharged under the following provisions of this Chapter.

279 Duration ระยะเวลา

- (1) A bankrupt is discharged from bankruptcy at the end of the period of one year beginning with the date on which the bankruptcy commences.
- (2) If before the end of that period the official receiver files with the court a notice stating that investigation of the conduct and affairs of the bankrupt under section 289 is unnecessary or concluded, the bankrupt is discharged when the notice is filed.
- (3) On the application of the official receiver or the trustee of a bankrupt's estate, the court may order that the period specified in subsection (1) shall cease to run until—
  - (a) the end of a specified period, or
  - (b) the fulfilment of a specified condition.
- (4) The court may make an order under subsection (3) only if satisfied that the bankrupt has failed or is failing to comply with an obligation under this Part.
- (5) In subsection (3)(b) "condition" includes a condition requiring that the court be satisfied of something.
- (6) In the case of an individual who is adjudged bankrupt on a petition under section 264(1)(d)—
  - (a) subsections (1) to (5) shall not apply, and
  - (b) the bankrupt is discharged from bankruptcy by an order of the court under section 280.
- (7) This section is without prejudice to any power of the court to annul a bankruptcy order.

280 Discharge by order of the court. การปลดจากล้มละลายตามคำสั่งศาล

(1) An application for an order of the court discharging an individual from bankruptcy in a case falling within (2) On an application under this section the court may—

- (a) refuse to discharge the bankrupt from bankruptcy,
- (b) make an order discharging him absolutely, or
- (c) make an order discharging him subject to such conditions with respect to any income which may subsequently become due to him, or with respect to property devolving upon him, or acquired by him, after his discharge, as may be specified in the order.

(3) The court may provide for an order falling within subsection (2)(b) or (c) to have immediate effect or to have its effect suspended for such period, or until the fulfilment of such conditions (including a condition requiring the court to be satisfied as to any matter), as may be specified in the order.

281 Effect of discharge. ผลกระทบจากการปลดจากล้มละลาย

(1) Subject as follows, where a bankrupt is discharged, the discharge releases him from all the bankruptcy debts, but has no effect—

- (a) on the functions (so far as they remain to be carried out) of the trustee of his estate, or
- (b) on the operation, for the purposes of the carrying out of those functions, of the provisions of this Part;

and, in particular, discharge does not affect the right of any creditor of the bankrupt to prove in the bankruptcy for any debt from which the bankrupt is released.

(2) Discharge does not affect the right of any secured creditor of the bankrupt to enforce his security for the payment of a debt from which the bankrupt is released.

(3) Discharge does not release the bankrupt from any bankruptcy debt which he incurred in respect of, or forbearance in respect of which was secured by means of, any fraud or fraudulent breach of trust to which he was a party.

(4) Discharge does not release the bankrupt from any liability in respect of a fine imposed for an offence or from any liability under a recognisance except, in the case of a penalty imposed for an offence under an enactment relating to the public revenue or of a recognisance, with the consent of the Treasury.

(5) Discharge does not, except to such extent and on such conditions as the court may direct, release the bankrupt from any bankruptcy debt which—

(a) consists in a liability to pay damages for negligence, nuisance or breach of a statutory, contractual or other duty damages in respect of personal injuries to any person, or

(b) arises under any order made in family proceedings

(6) Discharge does not release the bankrupt from such other bankruptcy debts, not being debts provable in his bankruptcy, as are prescribed.

(7) Discharge does not release any person other than the bankrupt from any liability (whether as partner or co-trustee of the bankrupt or otherwise) from which the bankrupt is released by the discharge, or from any liability as surety for the bankrupt or as a person in the nature of such a surety.

(8) In this section—

- “fine” means the same as in the Magistrates’ Courts Act 1980; and
- “personal injuries” includes death and any disease or other impairment of a person’s physical or mental condition.

282 Court’s power to annul bankruptcy order. อำนาจของศาลในการสั่งยกเลิกการล้มละลาย

(1) The court may annul a bankruptcy order if it at any time appears to the court—

(a) that, on any grounds existing at the time the order was made, the order ought not to have been made, or

(b) that, to the extent required by the rules, the bankruptcy debts and the expenses of the bankruptcy have all, since the making of the order, been either paid or secured for to the satisfaction of the court.

(2) The court may annul a bankruptcy order made against an individual on a petition under paragraph (a), (b) or (c) of section 264(1) if it at any time appears to the court, on an application by the Official Petitioner—

(a) that the petition was pending at a time when a criminal bankruptcy order was made against the individual or was presented after such an order was so made, and

(b) no appeal is pending (within the meaning of section 277) against the individual’s conviction of any offence by virtue of which the criminal bankruptcy order was made;

and the court shall annul a bankruptcy order made on a petition under section 264(1)(d) if it at any time appears to the court that the criminal bankruptcy order on which the petition was based has been rescinded in consequence of an appeal.

(3) The court may annul a bankruptcy order whether or not the bankrupt has been discharged from the bankruptcy.

(4) Where the court annuls a bankruptcy order (whether under this section or under section 261 in Part VIII)—

(a) any sale or other disposition of property, payment made or other thing duly done, under any provision in this Group of Parts, by or under the authority of the official receiver or a trustee of the bankrupt's estate or by the court is valid, but

(b) if any of the bankrupt's estate is then vested, under any such provision, in such a trustee, it shall vest in such person as the court may appoint or, in default of any such appointment, revert to the bankrupt on such terms (if any) as the court may direct;

and the court may include in its order such supplemental provisions as may be authorised by the rules.

CHAPTER II

PROTECTION OF BANKRUPT'S ESTATE AND INVESTIGATION OF HIS AFFAIRS

283 Definition of bankrupt's estate.

(1) Subject as follows, a bankrupt's estate for the purposes of any of this Group of Parts comprises—

(a) all property belonging to or vested in the bankrupt at the commencement of the bankruptcy, and

(b) any property which by virtue of any of the following provisions of this Part is comprised in that estate or is treated as falling with the preceding paragraph.

(2) Subsection (1) does not apply to—

(a) such tools, books, vehicles and other items of equipment as are necessary to the bankrupt for use personally by him in his employment, business or vocation;

(b) such clothing, bedding, furniture, household equipment and provisions as are necessary for satisfying the basic domestic needs of the bankrupt and his family.

This subsection is subject to section 308 in Chapter IV (certain excluded property reclaimable by trustee).

(3) Subsection (1) does not apply to—

(a) property held by the bankrupt on trust for any other person, or

(b) the right of nomination to a vacant ecclesiastical benefice.

(4) References in any of this Group of Parts to property, in relation to a bankrupt, include references to any power exercisable by him over or in respect of property except in so far as the power is exercisable over or in respect of property not for the time being comprised in the bankrupt's estate and—

(a) is so exercisable at a time after either the official receiver has had his release in respect of that estate under section 299(2) in chapter III or a meeting summoned by the trustee of that estate under section 331 in Chapter IV has been held, or

(b) cannot be so exercised for the benefit of the bankrupt;

and a power exercisable over or in respect of property is deemed for the purposes of any of this Group of Parts to vest in the person entitled to exercise it at the time of the transaction or event by virtue of which it is exercisable by that person (whether or not it becomes so exercisable at that time).

(5) For the purposes of any such provision in this Group of Parts, property comprised in a bankrupt's estate is so comprised subject to the rights of any person other than the bankrupt (whether as a secured creditor of the bankrupt or otherwise) in relation thereto, but disregarding—

(a) any rights in relation to which a statement such as is required by section 269(1)(a) was made in the petition on which the bankrupt was adjudged bankrupt, and

(b) any rights which have been otherwise given up in accordance with the rules.

(6) This section has effect subject to the provisions of any enactment not contained in this Act under which any property is to be excluded from a bankrupt's estate.

284 Restrictions on dispositions of property.

(1) Where a person is adjudged bankrupt, any disposition of property made by that person in the period to which this section applies is void except to the extent that it is or was made with the consent of the court, or is or was subsequently ratified by the court.

(2) Subsection (1) applies to a payment (whether in cash or otherwise) as it applies to a disposition of property and, accordingly, where any payment is void by virtue of that subsection, the person paid shall hold the sum paid for the bankrupt as part of his estate.

(3) This section applies to the period beginning with the day of the presentation of the petition for the bankruptcy order and ending with the vesting, under Chapter IV of this Part, of the bankrupt's estate in a trustee.

(4) The preceding provisions of this section do not give a remedy against any person—

(a) in respect of any property or payment which he received before the commencement of the bankruptcy in good faith, for value and without notice that the petition had been presented, or

(b) in respect of any interest in property which derives from an interest in respect of which there is, by virtue of this subsection, no remedy.

(5) Where after the commencement of his bankruptcy the bankrupt has incurred a debt to a banker or other person by reason of the making of a payment which is void under this section, that debt is deemed for the purposes of any of this Group of Parts to have been incurred before the commencement of the bankruptcy unless—

(a) that banker or person had notice of the bankruptcy before the debt was incurred, or

(b) it is not reasonably practicable for the amount of the payment to be recovered from the person to whom it was made.

(6) A disposition of property is void under this section notwithstanding that the property is not or, as the case may be, would not be comprised in the bankrupt's estate; but nothing in this section affects any disposition made by a person of property held by him on trust for any other person.

285 Restriction on proceedings and remedies.

(1) At any time when proceedings on a bankruptcy petition are pending or an individual has been adjudged bankrupt the court may stay any action, execution or other legal process against the property or person of the debtor or, as the case may be, of the bankrupt.

(2) Any court in which proceedings are pending against any individual may, on proof that a bankruptcy petition has been presented in respect of that individual or that he is an undischarged bankrupt, either stay the proceedings or allow them to continue on such terms as it thinks fit.

(3) After the making of a bankruptcy order no person who is a creditor of the bankrupt in respect of a debt provable in the bankruptcy shall—

- (a) have any remedy against the property or person of the bankrupt in respect of that debt, or
- (b) before the discharge of the bankrupt, commence any action or other legal proceedings against the bankrupt except with the leave of the court and on such terms as the court may impose.

This is subject to sections 346 (enforcement procedures) and 347 (limited right to distress).

(4) Subject as follows, subsection (3) does not affect the right of a secured creditor of the bankrupt to enforce his security.

(5) Where any goods of an undischarged bankrupt are held by any person by way of pledge, pawn or other security, the official receiver may, after giving notice in writing of his intention to do so, inspect the goods.

Where such a notice has been given to any person, that person is not entitled, without leave of the court, to realise his security unless he has given the trustee of the bankrupt's estate a reasonable opportunity of inspecting the goods and of exercising the bankrupt's right of redemption.

(6) References in this section to the property or goods of the bankrupt are to any of his property or goods, whether or not comprised in his estate.

286 Power to appoint interim receiver.

(1) The court may, if it is shown to be necessary for the protection of the debtor's property, at any time after the presentation of a bankruptcy petition and before making a bankruptcy order, appoint the official receiver to be interim receiver of the debtor's property.

(2) Where the court has, on a debtor's petition, appointed an insolvency practitioner under section 273 and it is shown to the court as mentioned in subsection (1) of this section, the court may, without making a bankruptcy order, appoint that practitioner, instead of the official receiver, to be interim receiver of the debtor's property.

(3) The court may by an order appointing any person to be an interim receiver direct that his powers shall be limited or restricted in any respect; but, save as so directed, an interim receiver has, in relation to the debtor's property, all the rights, powers, duties and immunities of a receiver and manager under the next section.

(4) An order of the court appointing any person to be an interim receiver shall require that person to take immediate possession of the debtor's property or, as the case may be, the part of it to which his powers as interim receiver are limited.

(5) Where an interim receiver has been appointed, the debtor shall give him such inventory of his property and such other information, and shall attend on the interim receiver at such times, as the latter may for the purpose of carrying out his functions under this section reasonably require.

(6) Where an interim receiver is appointed, section 285(3) applies for the period between the appointment and the making of a bankruptcy order on the petition, or the dismissal of the petition, as if the appointment were the making of such an order.

(7) A person ceases to be interim receiver of a debtor's property if the bankruptcy petition relating to the debtor is dismissed, if a bankruptcy order is made on the petition or if the court by order otherwise terminates the appointment.

(8) References in this section to the debtor's property are to all his property, whether or not it would be comprised in his estate if he were adjudged bankrupt.

287 Receivership pending appointment of trustee.

(1) Between the making of a bankruptcy order and the time at which the bankrupt's estate vests in a trustee under Chapter IV of this Part, the official receiver is the receiver and (subject to section 370 (special manager)) the manager of the bankrupt's estate and is under a duty to act as such.

(2) The function of the official receiver while acting as receiver or manager of the bankrupt's estate under this section is to protect the estate; and for this purpose—

- (a) he has the same powers as if he were a receiver or manager appointed by the High Court, and
- (b) he is entitled to sell or otherwise dispose of any perishable goods comprised in the estate and any other goods so comprised the value of which is likely to diminish if they are not disposed of.

(3) The official receiver while acting as receiver or manager of the estate under this section—

- (a) shall take all such steps as he thinks fit for protecting any property which may be claimed for the estate by the trustee of that estate,
- (b) is not, except in pursuance of directions given by the Secretary of State, required to do anything that involves his incurring expenditure,
- (c) may, if he thinks fit (and shall, if so directed by the court) at any time summon a general meeting of the bankrupt's creditors.

(4) Where—

- (a) the official receiver acting as receiver or manager of the estate under this section seizes or disposes of any property which is not comprised in the estate, and

(b) at the time of the seizure or disposal the official receiver believes, and has reasonable grounds for believing, that he is entitled (whether in pursuance of an order of the court or otherwise) to seize or dispose of that property,

the official receiver is not to be liable to any person in respect of any loss or damage resulting from the seizure or disposal except in so far as that loss or damage is caused by his negligence; and he has a lien on the property, or the proceeds of its sale, for such of the expenses of the bankruptcy as were incurred in connection with the seizure or disposal.

(5) This section does not apply where by virtue of section 297 (appointment of trustee; special cases) the bankrupt's estate vests in a trustee immediately on the making of the bankruptcy order.

288*Statement of affairs.*

(1) Where a bankruptcy order has been made otherwise than on a debtor's petition, the bankrupt shall submit a statement of his affairs to the official receiver before the end of the period of 21 days beginning with the commencement of the bankruptcy.

(2) The statement of affairs shall contain—

(a) such particulars of the bankrupt's creditors and of his debts and other liabilities and of his assets as may be prescribed, and

(b) such other information as may be prescribed.

(3) The official receiver may, if he thinks fit—

(a) release the bankrupt from his duty under subsection (1), or

(b) extend the period specified in that subsection;

and where the official receiver has refused to exercise a power conferred by this section, the court, if it thinks fit, may exercise it.

(4) A bankrupt who—

(a) without reasonable excuse fails to comply with the obligation imposed by his section, or

(b) without reasonable excuse submits a statement of affairs that does not comply with the prescribed requirements,

is guilty of a contempt of court and liable to be punished accordingly (in addition to any other punishment to which he may be subject).

290 Public examination of bankrupt. บุคคลทั่วไปสามารถตรวจสอบการล้มละลายได้

(1) Where a bankruptcy order has been made, the official receiver may at any time before the discharge of the bankrupt apply to the court for the public examination of the bankrupt.

(2) Unless the court otherwise orders, the official receiver shall make an application under subsection (1) if notice requiring him to do so is given to him, in accordance with the rules, by one of the bankrupt's creditors with the concurrence of not less than one-half, in value, of those creditors (including the creditor giving notice).

(3) On an application under subsection (1), the court shall direct that a public examination of the bankrupt shall be held on a day appointed by the court; and the bankrupt shall attend on that day and be publicly examined as to his affairs, dealings and property.

(4) The following may take part in the public examination of the bankrupt and may question him concerning his affairs, dealings and property and the causes of his failure, namely—

(a) the official receiver and, in the case of an individual adjudged bankrupt on a petition under section 264(1)(d), the Official Petitioner,

(b) the trustee of the bankrupt's estate, if his appointment has taken effect,

(c) any person who has been appointed as special manager of the bankrupt's estate or business,

(d) any creditor of the bankrupt who has tendered a proof in the bankruptcy.

(5) If a bankrupt without reasonable excuse fails at any time to attend his public examination under this section he is guilty of a contempt of court and liable to be punished accordingly (in addition to any other punishment to which he may be subject).

291 Duties of bankrupt in relation to official receiver. หน้าที่ของบุคคลล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

(1) Where a bankruptcy order has been made, the bankrupt is under a duty—

(a) to deliver possession of his estate to the official receiver, and

(b) to deliver up to the official receiver all books, papers and other records of which he has possession or control and which relate to his estate and affairs (including any which would be privileged from disclosure in any proceedings).

(2) In the case of any part of the bankrupt's estate which consists of things possession of which cannot be delivered to the official receiver, and in the case of any property that may be claimed

for the bankrupt's estate by the trustee, it is the bankrupt's duty to do all such things as may reasonably be required by the official receiver for the protection of those things or that property.

(3) Subsections (1) and (2) do not apply where by virtue of section 297 below the bankrupt's estate vests in a trustee immediately on the making of the bankruptcy order.

(4) The bankrupt shall give the official receiver such inventory of his estate and such other information, and shall attend on the official receiver at such times, as the official receiver may reasonably require—

(a) for a purpose of this Chapter, or

(b) in connection with the making of a bankruptcy restrictions order.

(5) Subsection (4) applies to a bankrupt after his discharge.

(6) If the bankrupt without reasonable excuse fails to comply with any obligation imposed by this section, he is guilty of a contempt of court and liable to be punished accordingly (in addition to any other punishment to which he may be subject).

ภาคผนวก ก
กฎหมายล้มละลายสารณรัฐฝรั่งเศส (Commercial Code)

CHAPTER IV Warning procedure ขั้นตอนการเตือนภัย

Articles L234-1 to L234-4

Article L234-1 (*Act No. 2005-845 of 26 July 2005 Art. 162 II Official Journal of 27 July 2005 effective 1 January 2006 without prejudice to Art. 190*) If, in the performance of his duties, the auditor of a public limited company notes costs likely to compromise the continuity of the business, he shall inform the chairman of the board of directors or the executive board chairman thereof as prescribed in a Conseil d'Etat decree. If no reply is received within fifteen days or if the reply received does not provide complete assurance of such continuity, the auditor shall request the chairman of the board of directors or the executive board chairman, in a letter copied to the presiding judge of the commercial court, to have the board of directors or the supervisory board deliberate the facts noted. The auditor shall be invited to that meeting. The minutes of the board of directors' meeting or supervisory board meeting shall be sent to the presiding judge of the commercial court and to the works council or, failing this, to the workers' representatives. If these provisions are not complied with or if the auditor finds that, despite the decisions taken, the continuity of the business remains compromised, a general meeting shall be convened under conditions, and within a time limit, determined in a Conseil d'Etat decree. The auditor shall draw up a special report which is presented to that meeting. The said report is sent to the works council or, failing this, to the workers' representatives. If, after the general meeting, the auditor finds that the decisions taken do not ensure the continuity of the business, he shall inform the presiding judge of the commercial court of his actions and send him his results.

Article L234-2 (*Act No. 2005-845 of 26 July 2005 Art. 162 III Official Journal of 27 July 2005 effective 1 January 2006 without prejudice to Art. 190*) In companies other than limited companies, the auditor asks the manager, in the manner prescribed in a Conseil d'Etat decree, to explain the facts referred to in the first paragraph of Article L234-1. The manager is required to reply to him within fifteen days. The reply is sent to the works council or, failing this, to the workers' representatives and, if there is one, to the supervisory board. The auditor informs the presiding judge of the commercial court thereof. If these provisions are not complied with or if the auditor finds that, despite the decisions taken, the continuity of the business remains

compromised, he shall draw up a special report and request the manager, in a letter copied to the presiding judge of the commercial court, to have a general meeting convened subject to the conditions and time limit determined in a Conseil d'Etat decree to deliberate the relevant facts. If, after the general meeting, the auditor finds that the decisions taken do not ensure the continuity of the business, he shall inform the presiding judge of the commercial court of his actions and send him his results.

Article L234-3 The works council or, failing this, the workers' representatives, exercise the remits described in Articles L422-4 and L432-5 of the Labour Code in commercial companies. The chairman of the board of directors, the executive board chairman or the executives, as applicable, send(s) the auditors the questions formulated by the works council or the workers' representatives, the reports sent to the board of directors or the supervisory board, as applicable, and the replies from those structures, pursuant to Articles L422-4 and L432-5 of the Labour Code.

Article L234-4 (*inserted by Act No. 2005-845 of 26 July 2005 Art. 162 IV Official Journal of 27 July 2005 effective 1 January 2006 without prejudice to Art. 190*) The provisions of the present chapter do not apply when a conciliation or continuity procedure has been initiated by the executives pursuant to the provisions of Parts I and II of Book VI.

BOOK VI Businesses in difficulty กิจการประสบปัญหา

Articles L611-1 to L610-1

Article L610-1 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 2, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) A Conseil d'Etat decree shall determine in each département (subdivision of France) the court or courts shall have jurisdiction to rule upon the proceedings provided for in this Book and the territorial jurisdiction in which these courts will exercise the powers attributed to them.

TITLE I Prevention of businesses' difficulties Articles L611-1 to L612-5**การป้องกันกิจการ ที่ประสบปัญหา****CHAPTER I Prevention of businesses' difficulties, special commission (mandat ad hoc) and composition procedure Articles L611-1 to L611-15**

Article L611-1 (*Act No 2003-721 of 1 August 2003, Article 10, Official Journal of 5 August 2003*)(*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 3, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) Any person registered with the Register of Commerce and Companies or the craftsmen's register as well as private law entities may join a prevention group accredited by an order of the State representative in the region. This group shall provide its members with a confidential analysis based on the economic, accounting and financial data that they must send it regularly. Where the prevention group identifies signs of difficulty, it will inform the head of the business and may suggest that an expert provides assistance. On motion of the State's representative, the competent public authorities shall give assistance to the accredited prevention groups. The Banque de France may also, as stipulated in an agreement, be invited to give its opinion on the financial situation of member businesses. Accredited prevention groups may also receive grants from local authorities. Accredited prevention groups may enter into agreements with credit institutions and insurance companies in favour of their members.

Article L611-2 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 4, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) I. - Where any deed, document or proceedings shows that a commercial company, an economic interest grouping or a sole ownership, running a trading or a craftsman's business, encounters difficulties that may undermine the continuation of its business operations, its managers may be summoned by the president of the Tribunal de commerce (Commercial court) to determine the appropriate steps necessary to remedy the situation. At the end of this meeting or if the managers have not come to the meeting, the president of the court may, notwithstanding any statutory or regulatory provision to the contrary, obtain information enabling him to know the debtor's accurate economic and financial situation from statutory auditors, members and representatives of the personnel, public authorities, social security bodies and provident institutions and the bodies responsible for the centralisation of information on banking risks and payment incidents. II - Where the managers of

a commercial company do not file annual accounts within the time limits provided for by the applicable legal provisions, the president of the court may summon them to do so promptly, by means of an injunction accompanied by a periodic pecuniary penalty. If this injunction is not complied with within the time limit provided for by a Conseil d'Etat decree, the president of the court may also enforce the provisions of the second paragraph of (I) above against the managers.

Article L611-3 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 5, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The president of the Tribunal de commerce (Commercial court) or of the Tribunal de grande instance (High court) may, at the request of the business's representative, appoint a special commissioner (mandataire ad hoc) whose duties he shall set out.

Article L611-4 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 5, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) A composition procedure is instituted before the Tribunal de commerce (Commercial court) for the persons who carry out a commercial or craftsman's activity, who encounter an actual, or a foreseeable legal, economic or financial difficulty, and who have not been in a state of cessation of payments for more than forty-five days.

Article L611-5 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 5, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The composition procedure shall be applicable, under the same conditions, to private law entities and to natural persons running an independent professional activity, including independent professional persons with a statutory or regulated status or whose designation is protected. For the implementation of this article, the Tribunal de grande instance (High court) shall have jurisdiction and its president shall have the same powers as those attributed to the president of the Tribunal de commerce (Commercial court). The composition procedure shall not apply to farmers as they are subject to the procedure provided for in Articles L351-1 to L351-7 of the Rural Code (règlement amiable).

Article L611-6 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 5, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The debtor shall file its case with the president of the court, stating therein its economic, employment and financial situation, financing needs and, if necessary, the means to tackle them. In addition to the powers attributed to him by the second paragraph of Article L611-2 (I), the president of the court may appoint an expert of his

choice to draw up a report on the debtor's economic, employment and financial situation and, notwithstanding any statutory or regulatory provision to the contrary, obtain all information enabling him to know the debtor's accurate economic and financial situation from banking and financial institutions. The composition proceedings shall be commenced by the president of the court who shall appoint a conciliator for a period not exceeding four months but that he may, through a reasoned ruling, extend by one month at the most when so requested by the conciliator. The debtor may propose a conciliator to be appointed by the president of the court. At the end of this period, the conciliator's duties and the proceedings shall come automatically to an end. The order commencing the composition proceedings shall not be subject to appeal. It shall be notified to the Public prosecutor. Where the debtor runs an independent professional activity with a statutory or regulated status or whose designation is protected, the order will also be notified to the relevant supervisory body or authority, if any. The debtor may object to the conciliator under the conditions and in the time limits to be fixed by a Conseil d'Etat decree.

Article L611-7 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 6, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The conciliator's duty is to promote the conclusion of an amicable agreement between the debtor and its main creditors as well as, if applicable, its usual contracting partners, which is intended to put an end to the business's difficulties. He may also make any proposals for the safeguarding of the business, the continuation of the economic activity and the maintenance of employment. For this purpose, the conciliator may obtain all useful information from the debtor. The president of the court shall transmit to the conciliator all information in his possession and, if applicable, the results of the investigation referred to under the second paragraph of Article L611-6. Financial authorities, social security bodies, institutions managing the unemployment insurance system provided for by Articles L 351-3 and following of the Labour Code and institutions governed by Book IX of the Social Security Code may consent to a cancellation of debt under the conditions provided for by Article L626-6 of this Code. The conciliator shall inform the president of the court of the progress of his duties and state all relevant comments on the debtor's performance. If, during the proceedings, the debtor is sued by a creditor, the judge who has commenced the proceedings may, at the debtor's request and after having been informed regarding the situation by the conciliator, apply Articles 1244-1 to 1244-3 of the Civil Code. Where it is impossible to reach an agreement,

the conciliator will promptly present a report to the president of the court, who shall terminate the conciliator's duties and the composition proceedings. The president's decision shall be notified to the debtor.

Article L611-8 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 7, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) I - Upon the joint petition of the parties, the president of the court shall record their agreement and make it enforceable. He shall rule upon the case based on the debtor's certified statement attesting that he was not in a state of cessation of payments at the time the agreement was entered into or that the agreement has put an end to the state of cessation of payments. The decision recording the agreement shall not be subject to publication formalities and shall not be appealed against. The agreement shall terminate the composition proceedings. II - However, at the debtor's request, the court shall approve the agreement obtained if the following conditions are met: 1°. the debtor is not in a state of cessation of payments or the agreement puts an end to it; 2°. the terms of the agreement should normally ensure the continuity of the business's activity; 3°. the agreement does not harm the interests of non-signatory creditors, without prejudice to the application of Articles 1244-1 to 1244-3 of the Civil Code.

Article L611-9 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 7, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The court shall rule upon the approval of the agreement after having heard or duly summoned to the judge's chambers, the debtor, the creditors who are party to the agreement, the representatives of the works council or, in the absence of a works council, the employee delegates, the conciliator and the Public prosecutor. The supervisory body or, if any, relevant authority of a debtor who runs an independent profession with a statutory or regulated status or whose designation is protected, shall be heard or summoned under the same conditions. The court may hear any other person whose hearing that it deems useful

Article L611-10 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 7, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The approval of the agreement shall terminate the composition proceedings. Where the debtor is subject to a statutory audit of its accounts, the approved agreement will be transmitted to the statutory auditor. The approval decision shall be filed with the clerk's office, where any interested party may consult it,

and be published. The approval decision shall be subject to third-party proceedings within ten days from its publication. A decision to refuse to approve the agreement shall not be published. It shall be subject to appeal. The approved agreement shall stay, during its performance period, all suits and actions filed by creditors individually relating to movable property as well as immovable property of the debtor for the payment of claims referred to in the agreement. It shall interrupt, for the same period, the time limits given to creditors that are parties to the agreement, under the penalty of loss or termination of rights attached to the claims stipulated in the agreement. Co-obligors and persons who are bound by a surety bond or an independent guarantee may avail themselves of the provisions of the approved agreement. The approved agreement shall lead to the automatic removal of any prohibition from issuing cheques, imposed in compliance with Article L131-73 of the Monetary and Financial Code after rejection of a cheque issued prior to the commencement of the composition proceedings. Upon a petition by one of the parties to the approved agreement, the court, if it observes non-performance of the obligations emanating from the agreement, shall pronounce the rescission of the latter as well as the loss of any grace period granted.

Article L611-11 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 8, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) If safeguard proceedings, reorganization proceedings or liquidation proceedings as a result are commenced, those persons who, under the approved agreement referred to under Article L611-8 (II), have made a contribution of fresh funds to the debtor in order to ensure the continuation and long-term future of the business's activity will be paid, up to the amount of this sum, according to their preferential lien before all other claims prior to the commencement of the composition proceedings, according to the rank fixed under Article L622-17(II) and Article L641-13(II). Under the same conditions, those persons who, in the approved agreement, supply new assets or services in order to ensure the continuation and long-term future of the business will be paid, for the amount of the price of the assets or services, according to their preferential lien before all claims born prior to the commencement of the composition proceedings. This provision shall not apply to contributions made by shareholders or partners in the form of a capital increase. Creditors that are signatories to the agreement may not benefit directly or indirectly from this

provision in respect of their contributions prior to the commencement of the composition proceedings.

Article L611-12 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 9, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The commencement of safeguard, reorganization or liquidation proceedings shall automatically terminate the agreement recognised or approved in compliance with Article L611-8. In this case, the creditors will recover all their claims and guarantees, after deduction of sums received, without prejudice to the provisions of Article L611-11.

Article L611-13 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 10, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The duties of a special commissioner (*mandataire ad hoc*) or those of the conciliator may not be carried out by any person who has received during the last twenty-four months remuneration or payment from the debtor, from any of the debtor's creditors or from a person who controls or is controlled by the debtor within the meaning of Article L233-16 (of the present Code), for whatever reason, directly or indirectly, other than remuneration or payment for a special commission (*mandat ad hoc*) or duties in connection with an amicable settlement or a composition carried out in favour of the same debtor or the same creditor. The person thus appointed must attest on his honour, at the moment of acceptance of his duties, that he complies with these prohibitions. The duties of the special commissioner or those of the conciliator may not be entrusted to any Tribunal de commerce (Commercial court) judge who is either in office or who has left office within the previous five years.

Article L611-14 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 10, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) Having obtained the debtor's approval, the president of the court shall determine the conditions of remuneration of the special commissioner, the conciliator and, if necessary, the expert, at the time of their appointment, on the basis of the work entailed in performing their duties. Their remuneration shall be fixed by order of the president of the court on completion of their duties. Appeals against these decisions shall be filed with the First president of the court of appeal within a time limit to be fixed by a Conseil d'Etat decree.

Article L611-15 (*inserted by Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 10, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) Any person who has taken part in the composition proceedings or in a special commission (mandat ad hoc) or who, by virtue of his duties, knows about these shall be bound by a duty of confidentiality.

TITLE II The safeguard procedure ขั้นตอนการป้องกัน

Articles L621-1 to L620-2

Article L620-1 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 12, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) This article institutes a safeguard procedure to be commenced on the petition of the debtor who is mentioned in Article L620-2 that shows difficulties that it is unable to overcome on its own and that would lead to a cessation of payments. This purpose of this procedure is to facilitate the reorganization of the business in order to allow the continuation of the economic activity, the maintenance of employment and the settlement of liabilities. The safeguard proceedings shall give rise to a plan to be confirmed by a court order at the end of an observation period and, where appropriate, to the formation of two committees of creditors, in compliance with the provisions of Articles L626-29 and L626-30.

Article L620-2 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 13, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The safeguard procedure shall apply to traders, persons registered with the craftsmen's register, farmers, other persons running an independent professional activity, including an independent professional person with a statutory or regulated status or whose designation is protected, as well as private-law entities. New safeguard proceedings may not be commenced with respect to any person already subject to such proceedings or to reorganization or liquidation proceedings if the operations of the plan that it has given rise to have not been terminated or if the liquidation proceedings have not been closed.

CHAPTER I Commencement of the safeguard proceedings การเริ่มกระบวนการป้องกัน**Articles L621-1 to L621-12**

Article L621-1 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 14, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The Court shall issue an order on the commencement of the proceedings after having heard in or duly summoned to the judge's chambers, the debtor, representatives of the works council or, in the absence of a works council, the employee delegates. The Court may hear any other person whose testimony it deems useful. In addition, where the debtor is an independent professional with a statutory or regulated status or whose designation is protected, the Court will decide, if necessary, after hearing or giving notice to the supervisory body or relevant authority, under the same conditions. The Court may, before making a ruling, appoint a judge who will gather information regarding the business's financial, economic and employment situation. This judge may apply the provisions of Article L623-2. He may be advised by any expert of his choice. The hearing for the commencement of safeguard proceedings with respect to a debtor who benefits or has benefited from a special commission (mandat ad hoc) or from composition proceedings during the preceding eighteen months must be held in the presence of the Public prosecutor. In this case, the Court may, of its own motion or on motion of the Public prosecutor, obtain all documents and deeds relating to the special commission (mandat ad hoc) or the composition proceedings, notwithstanding the provisions of Article L611-15.

Article L621-2 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Article 15, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The competent court will be the Tribunal de commerce (Commercial court) if the debtor is a trader or he is registered with the craftsmen's register. The Tribunal de grande instance (High court) shall be competent in other cases. The commenced proceedings may be extended to one or more other persons where their assets are intermingled with those of the debtor or where the legal entity is a sham. The court that has commenced the initial proceedings shall remain competent for this purpose.

Article L621-3 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Article 16, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The order shall commence an observation period not exceeding six months, which may be renewed once by a reasoned ruling

on motion of the administrator, the debtor or the Public prosecutor. It may also be extended exceptionally, on motion of the Public prosecutor, by a reasoned ruling of the Court for a period to be fixed by a Conseil d'Etat decree. Where an agricultural business is involved, the Court may extend the observation period taking account of the current agricultural year and the practices specific to the farm's products.

Article L621-4*(Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1, Article 17, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190)* In the commencement order, the Court shall appoint the supervisory judge whose functions are specified in Article L621-9. It may, if need be, appoint several supervisory judges. Updated 03/20/2006 - Page 203/307 COMMERCIAL CODE It shall invite the works council or, in the absence of a works council, the employee delegates to appoint a representative from among the employees of the business. In the absence of a works council or employee delegates, the employees will elect a representative, who shall perform the functions attributed to these institutions by the provisions of this Title. The terms and conditions for the appointment or election of the employees' representative shall be specified in a Conseil d'Etat decree. Where no employees' representative can be appointed or elected, a record of the default shall be drawn up by the head of the business. In the same order, without prejudice to the possibility of appointing one or more experts for duties that it shall determine, the Court shall appoint two court nominees, that is, a court nominee and an administrator, whose duties are specified in Article L622-20 and Article L622-1 respectively. It may, on motion of the Public prosecutor, appoint several court nominees or administrators. In the situation provided for in the fourth paragraph of Article L621-1, the Public prosecutor may object to the appointment of a person who had previously been appointed as a commissioner (*mandataire ad hoc*) or conciliator with regard to a special commission (*mandat ad hoc*) or composition proceedings with regard to the same debtor. However, the Court will not be bound to appoint an administrator where the proceedings relate to a debtor whose number of employees and turnover net of tax are below the thresholds provided for by a Conseil d'Etat decree. In this case, the provisions of Chapter VII of this Title shall apply. Until the issuance of the confirmation order of the plan, the Court may, on motion of the debtor, the court nominee or the Public prosecutor, decide to appoint an administrator. For the purposes of taking inventory and the valuation

required by Article L622-6, the Court shall appoint an auctioneer, a bailiff, a notary or an accredited commodity broker.

Article L621-5 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) No relatives or affines, up to the fourth degree included, of the head of the business or the managers, if the debtor is a legal entity, may be appointed to any one of the positions provided for in Article L621-4 except where this provision prohibits the appointment of an employees' representative.

Article L621-6 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The employees' representative and employees who take part in the appointment process must not have been convicted to one of the sentences provided for in Article L6 of the Electoral Code. The employees' representative must be at least eighteen years old. The Tribunal d'instance (Magistrates' Court) that rules in final instance shall have jurisdiction on the objections raised against the appointment of the employees' representative.

Article L621-7 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Article 19, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The Court may, of its own motion or on the initiative of the supervisory judge or on motion of the Public prosecutor, replace the administrator, the expert or the court nominee. The Court may appoint, under the same conditions, one or more administrators or court nominees in addition to those already appointed. The administrator, the court nominee or the creditor appointed as controller may ask the supervisory judge to apply to the Court for that purpose. Where the debtor is an independent professional person with a statutory or regulated status or whose designation is protected, the supervisory body or relevant authority, as the case may be, may apply to the Public prosecutor for the same purpose. The debtor may ask the supervisory judge to apply to the Court for the replacement of the administrator or the expert. Under the same conditions, the creditors may request the replacement of the court nominee. Only the works council or, in the absence of a works council, the employee delegates or, if there is none, only the business's employees may replace the employees' representative.

Article L621-8 (*Act No 2002-73 of 17 January 2002, Article 122, Official Journal of 18 January 2002*)(*Act No 2003-7 January 2003, Article 40, Official Journal of 4 January 2003*)(*Act No 2005-*

845 of 26 July 2005, Article 1 I, Article 20, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190) The administrator and the court nominee shall inform the supervisory judge and the Public prosecutor of the progress of the proceedings on regular basis. The supervisory judge and the Public prosecutor may request the disclosure of all deeds and documents relating to the proceedings at any time. The Public prosecutor shall give to the supervisory judge, on the latter's request or of his own motion, notwithstanding any legal provision to the contrary, any information he holds and which may be useful for the proceedings.

Updated 03/20/2006 - Page 204/307 COMMERCIAL CODE

Article L621-9 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Article 21, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The supervisory judge shall supervise the speedy progress of the proceedings and the protection of the parties' interests. Where the appointment of an expert is necessary, this may only be made by the supervisory judge, for the duties he shall determine, without affecting the powers of the Court provided for in Article L621-4 to appoint one or more experts. The terms for the remuneration of the expert shall be fixed by a Conseil d'Etat decree.

Article L621-10 (*Act No 2003-7 of 3 January 2003, Article 41, Official Journal of 4 January 2003*)

Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190) The supervisory judge shall appoint up to five controllers from among those creditors requesting to be appointed. Where he appoints several controllers, he must ensure that at least one of them is chosen from among the secured creditors and one from among the unsecured creditors. No relatives or affines, up to the fourth degree included, of the manager or the directors of a legal entity, nor any person holding directly or indirectly all or part of the capital of the debtor or whose capital is held, in part or in all, by that same person, may be appointed as controller or as representative of a legal entity appointed as controller. Where the debtor is an independent professional person with a statutory or regulated status or whose designation is protected, the supervisory body or relevant authority, if any, will act as controller as of right. In this case, the supervisory judge may not appoint more than four controllers. The controller shall be held liable only in case of gross negligence. He may be represented by one of

his employees or by an advocate. Any creditor appointed as controller may be removed by the Court on motion of the Public prosecutor.

Article L621-11 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) The controllers shall assist the court nominee in his functions and the supervisory judge in his duty of supervising the management of the business. They may consult all documents sent to the administrator and to the court nominee. They shall observe confidentiality. Controllers shall not be paid for their duties.

Article L621-12 (*Act No 2005-845 of 26 July 2005, Article 1 I, Official Journal of 27 July 2005, in force on 1 January 2006 subject to Article 190*) If it appears, after the commencement of the proceedings, that the debtor was already in a state of cessation of payments at the time of issuance of the commencement order, the Court will record this and fix the date of the cessation of payments under the conditions provided for under the second paragraph of Article L631-8. It shall convert the safeguard proceedings into reorganization proceedings. If necessary, it may modify the length of the remaining observation period. The administrator, the court nominee or the Public prosecutor may apply to the Court which may also initiate a case of its own motion. It shall rule upon the case after having heard or duly summoned the debtor.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

พิจิตรา สุทธิเกษม

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
เนติบัณฑิตยไทย สมัยที่ 61 สำนักอบรมกฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานศาลยุติธรรม
สังกัดสำนัก อำนวยการประจำศาลล้มละลายกลาง